

MICROFILM PROJECT MBB

MBB - 1971 - 96
1. Film strip number

25
2. Source

Kuladīpadharmarājakathā
3. Title

4. Additional titles, shortened forms of title, etc.

N.S. 1035 + 880 = A.D. 1915
5. Year in which MS was copied
(Nepali Samvat and Christian Era)

6. Name of Scribe

Nepālī Paper
7. Material (Palm leaf, etc.)

Devanāgarī
8. Script

13 cm. x 24 cm.
9. Size

9
10. Lines to a page

98
11. Number of leaves in complete work

x
12. Missing leaves

Vikramananda
13. Author and Date of composition
(if given)

19
14. Number of Chapters

This text gives us a very interesting description of the kingdom of Yama, the god
15. Remarks
of Death.

॥ अथ ॥

॥ १ ॥

ॐ नमः श्रीधम्मराजाय ॥

॥ नत्वा तु हविस्तस्य कथयामि समस्तैः

॥ सर्वसत्त्वानुकम्पाय धम्मजेरोस्यसत्कथाम् ॥ १ ॥ जयश्रीमन्निवाससुखं जिनश्रीं

जय्यामवित् ॥ जयश्रीं पतिन्नात्वा साहजलिरेवमवबोधत् ॥ २ ॥ महस्तश्रीं तु मित्रं मि

संघरत्नस्य समतेः ॥ श्रीमतोलोकनाथस्य माहात्म्यं गुणमुत्तमम् ॥ ३ ॥ तन्कीम

दीधिसत्त्वस्य त्रैलोक्याधिपतेः प्रभोः ॥ गुणमाहात्म्यमाख्यातुं महस्तिवज्जगद्दिते ॥

४ ॥ इति सत्सुपाध्यमानासौ जयश्रीर्मतिमान्प्रति ॥ जिनश्रीराजमालोक्य त्वयि मे

वमबोधत् ॥ ५ ॥ साधुश्रणमहाभाग यथामेगुरुणोदितं ॥ तथाहन्तेऽस्माहेन पुनरप्य

मिजगद्दिते ॥ ६ ॥ तद्यथासौ महाराजो भयोशोको नराधिपः ॥ विहारि कुक्ष्यामिधम्

श्रीतुं समंचरेत् ॥ ७ ॥ तत्र सत्समुपाविश्य समन्त्रजनपौरिकाः ॥ उपगुप्तसमाहृतं

॥ गुरु ॥

॥ १ ॥

पुनरासमुपपद्यत ॥ ८ ॥ तत्रससमुपागत्य तमहन्तं पतिमुदा ॥ अभ्यर्च्यसाञ्ज
लिनेत्वा पुनर्वदेवसादरात् ॥ ९ ॥ भदन्तश्रोतुमिच्छामि लोकेशस्यजगत्पुभो ॥ सद्
मगुणसाहात्म्यं वत्समादिष्टमर्हति ॥ १० ॥ एवंतेनब्रह्मिन्नेन पार्थ्यमानससन्मतिः ॥ उ
पगुप्तोमहोपालन्तमालोक्यैवमादिशत् ॥ ११ ॥ साधुशृणुमहाराज यथाश्रुतमेयागु
रो ॥ तदाहन्तेपुनरुपासिमहात्म्योत्रिजगत्पुभोः ॥ १२ ॥ तथयासौमहाबुद्धः शाक्य
मुनिर्जगद्गुरुः ॥ धम्मराजोमहाभिज्ञः सर्वज्ञोऽहम् नोश्वरः ॥ १३ ॥ भगवाञ्छ्री
धनःशास्ता तथागतीविनायकः ॥ मारुजित्सुगतोनाथ स्त्रैधातुकोधिपोजिनः ॥ १४
श्रीमतोऽनायनायस्य गुरुस्यस्यमहात्मनः ॥ विहारेजेतकोथाने विजहारससाधिकः
॥ १५ ॥ तदातत्रमहासत्त्वो बोधिसत्त्वोजिनात्मजः ॥ मैत्रेयपुमुखास्सर्वेसहम्मश्रोतु

अ०ध०॥

४॥

चमिभुसन्तमम ॥ षट्सुगतिषमन्तानां तच्छृणुष्वशुभाशुभम् ॥ २ ॥ अतएवमपानन्द
सदसव्वतिजोधिनाम् ॥ चतुर्थीनिषुसंजाताः पृथक्कम्मगतास्तथा ॥ ३ ॥ अण्डजाः स्वे
दजाश्चोपपादकाश्चजरायुजाः ॥ खगाद्याअण्डजाः पोक्ता भानवाद्याजरायुजाः ॥ ४ ॥
स्वेदजाः कुमिकीटाद्या देवाद्याश्चोपपादकाः ॥ दृश्यन्तकर्मणाश्चेततवत्शीलेनधीम
ताः ॥ ५ ॥ तेषांदोषविशेषेण जायन्ते पुण्डिनस्तथा ॥ चतुहोपेमहेत्साह पवजन्मनि
पाकजाः ॥ ६ ॥ षट्सुगतीसंभवाभूता अधमोत्तममध्यमाः ॥ स्वस्वकम्मोदिपाकेन ग
तिस्तेषांपृथक्पृथक् ॥ ७ ॥ तपेन जायते देवधर्मण जायते नरः ॥ क्रोधेन जायते देत्यं मु
देन जायते पशुः ॥ ८ ॥ दानेन जायते राजा पापेन जायते कृमिः ॥ तस्मात्कारणादेव ध
म्मदानं पशुस्यते ॥ ९ ॥ शुभाशुभमिदं कर्म कापराश्चिन्तयन्तजंततः ॥ फलं भुक्ते जन्तस्त

॥ गुरुः ॥

॥ ४ ॥

हृल्लोकोन्तरेचलौकिके ॥ १० ॥ अथाहपुनरानन्दो भगवंतं जगद्गुरुम् ॥ पापानामूल
लो ह्यनां व्यक्तयसंस्पृहशिवः ॥ ११ ॥ काववाकमनसाकर्मः कानिकानिकृतानि च ॥ य
सर्वतद्विशेषच वदमेवदिरटविभो ॥ १२ ॥ भगवानाह ॥ शुभाशुभफलं नृणां यच्छृणु
यस्फुटंततः ॥ धर्मं पापं ते मोद ममीदं शुभोदभवम् ॥ १३ ॥ पुनश्च विस्तरेण ॥
ह्ययदुश्चरितं कर्म त्रिधाभिन्नं प्रकाशितम् ॥ अदन्तपाणातिपातः क्रममिध्यातयेव च
१४ ॥ वाकदुश्चरितं कर्म चतुर्विधं प्रकाशितम् ॥ मृषापिशुनपारुष्यं सभिन्नेत्याहधीम
ताः ॥ १५ ॥ मनोदुश्चरितं कर्म त्रिधाभिन्नं विदुर्बुधैः ॥ अमिद्याश्चैव व्यापाद मि
ध्याहृष्टिस्त्रयोविधाः ॥ १६ ॥ योदयांसंत्यजेद्द्रोहि परपाणवधादिना ॥ तादन्तहिंसक
मोदि पाणिपातस्तदुच्यते ॥ १७ ॥ अनेन परहिंसेन आयुर्हिन्नं भवेत्सदा ॥ तस्माच्च

॥ ३३ ॥

॥ ३४ ॥

॥ ३३ ॥ यत्र कन्या असंख्येया तथाच देत्यकन्यकाः ॥ असंख्येयास्तथाविद्या धरकन्या
मनोहरा ॥ ३४ ॥ सिद्ध कन्यास्तथासाध्य कन्याश्चापि मनोहराः ॥ देवकन्यादयश्चा
त्र कन्याः सर्वोपमोदिताः ॥ ३५ ॥ दूरान्तं त्रिजगन्नाथं पूजत्वासमुपागताः ॥ समी
प्यसंप्रमासन्त मुपवस्थुः सभान्तिके ॥ ३६ ॥ तथाच वृक्षचारिण्यो भिक्षुण्यश्चैलका
अपि ॥ वृत्तिन उपाशकाश्चापि तथाचोपासिका अपि ॥ ३७ ॥ कृषिकन्यास्तथाइत्या
यासद्वन्मश्रेतुमागताः ॥ तोय्याश्च वाह्याविज्ञा स्तोत्रिकाश्च तपश्विनः ॥ ३८ ॥
राजानन्रत्रियश्चापि सर्वे राजकुमारकाः ॥ अमात्यामंत्रिणश्चाऽऽचार्यः सहाजना
॥ ३९ ॥ सैन्यायोधगणाश्चापि भत्यापरिजना अपि ॥ गृहस्थाऽऽचार्यः वाहादयो
वणिग्गणाः ॥ ४० ॥ शिल्पिनः कृषिणश्चापि सर्वे दुर्मुनिनोपि च ॥ सर्वे वेश्याश्च रक्षा

॥ गुरुः ॥

॥ ३ ॥

इव तथान्ये सर्वजातिकाः ॥ ४३ ॥ नागराजाः पौरिकाश्चापि जानपदाश्च नैरमाः ॥
गाम्याः पत्यन्तदेशस्या कार्पटिकाश्च पार्वताः ॥ ४२ ॥ एवं सर्वे पिलोकाश्च सम्बुद्ध
भक्तिमानसाः ॥ त्रिरत्नगुणमाहात्म्यं विष्णुपंथातुमागताः ॥ ४३ ॥ तत्र सर्वे पितेलोका
वृक्षादय उपागताः ॥ तं मुनीन्द्रं समालोक्य पुणमंतः पुरोगताः ॥ ४४ ॥ यथाविधिस
माभ्यर्च्य पुणत्वाच यथाकर्म ॥ त्रितः पदक्षिणीकृत्य कृतांजलिपुटीमुदा ॥ ४५ ॥ त
स द्वर्मां मुतं पातुं परिवृत्य समंततः ॥ पुरस्कृत्य समाधाय पश्यंतः समुपाश्रयन् ॥ ४
६ ॥ ॥ इति श्रीविक्रमानन्दविरचितायां अद्भुत कुलदीप धम्मराजकथायां तु
एतत्त्वशासनानुशासकप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ अथानन्दो महाभिहो भगवन्तमदो न
तत् ॥ भगवन् श्रोतुमिच्छामि शुभा शुभफलं नृणाम् ॥ १ ॥ एवं मुनेय भगवान् उवा

॥ अ० ५ ॥

॥ २ ॥

नामताः ॥ १६ ॥ सर्वतं श्रीघनदृष्ट्वा सुप्रसन्नाशायामुदा ॥ तत्पादाब्जे पुणत्वा तत्सभा
यांसमुपाश्रयेत् ॥ १७ ॥ सर्वे पुत्येकबुद्धाश्च अर्हन्तः समुपागताः ॥ भगवन्तंतमा
नम्य सर्वे दान्ते समाश्रयेन् ॥ १८ ॥ श्रावकभिक्षवश्चापि यतयो वृक्षचाणि ॥ आ
न्तारंतं पुणत्वा तत्सभायांसमुपाश्रयेन् ॥ १९ ॥ ऋषयोपिमहासत्वाः सर्वे सहस्रम्व
दिष्टनः ॥ दूरान्तं श्रीघनदृष्ट्वा पुणम्यसमुपागताः ॥ २० ॥ ब्रह्मादयो महाभिज्ञा भास
यन्तः समंततः ॥ दूरान्तं सुगतं दृष्ट्वा पुणमंतः समागताः ॥ २१ ॥ इन्द्रादयः सुराः स
र्वे सच्चिन्माभूतलारसाः ॥ पर्यंतो दूरतो नत्वा आस्तारंतं समागताः ॥ २२ ॥ तथाग्नि
पुमखाः सर्वे लोकपालाः पुमोदिताः ॥ भगवन्तंतमालोक्य दूरान्नत्वासपागताः ॥ २३
॥ तथा सर्वे धर्मध्यायितृषाश्चादयोपि ते ॥ सुदूरान्तं निरीक्षन्ता नमंतः सहसागताः

॥ रु० ॥

॥ २ ॥

॥ २५ ॥ विरूढकादयः सर्वे कुभाण्डश्च पुनोदिताः ॥ तेषु सदरतोदृष्टा नमतेः सह
समागताः ॥ २६ ॥ विरूपाक्षादयश्चापि सर्वे नागाधिपास्तथा ॥ तेषु दृष्टा सुदूरान्तं
जिननत्वासमागताः ॥ २७ ॥ वैश्रवणादयश्चापि यक्षाः सर्वे पुनोदिताः ॥ पश्यतोद-
रतो नत्वा तं मुनिसमुपागताम् ॥ २८ ॥ एवं सूर्यादयः सर्वे गृहाधिपा समागताः ॥
सर्वे स्तासगणाश्चापि सर्वे विद्याधरा अपि ॥ २९ ॥ सिद्धाः साध्याश्च रुद्राश्च वायव-
श्च महेश्वराः ॥ कामधातुश्च श्वराः सर्वे श्रीपतिपुत्रा अपि ॥ ३० ॥ गरुदेन्द्राश्च सर्वे पि-
किन्नेन्द्राश्च मादयः ॥ वैमचित्रादयश्च सर्वे देवेंद्राश्च सा अपि ॥ ३१ ॥ महोरगाश्च ना-
गाश्च सर्वे पि जलवासिनः ॥ सर्वे पि देवपुत्राश्च सर्वे पि चाप्सरागणाः ॥ ३२ ॥ सर्वांग-
धरकन्याश्च सर्वाः किन्नरकन्यकाः ॥ नागकन्याश्च दिव्यांगा रक्षाकन्याश्च भद्रिकाः

॥ अ० ध ॥

॥ १० ॥

ननु ज्ञस्यते ॥ ४० ॥ अथ भगवानाह ॥ ततो हो नकुले पाये देवपुत्रः स जायते ॥ दश
वर्षे सहस्राणि दुःस्वानि परिवर्तते ॥ ४१ ॥ इत्यादिष्टुमुनीन्द्रेण श्रुत्वा देवेन्द्रो दितः ॥
अहो दुःखसमुद्भूत देवपुत्रः कथं स्थितः ॥ ४२ ॥ इत्युक्त्वा स सुरेन्द्रेण भगवंन्मवाच
त ॥ भगवन् केन दानेन हो नकुलात्पमुच्यते ॥ तदानं गृहिवादिन्द्र लोकानां पीडितवे ॥
४३ ॥ अथ भगवानाह ॥ हो नकुलात्पमुञ्चेत् गृहदानं ददेद्दुधै ॥ अनेन दानधर्मेण ही
नकुलात्पमुच्यते ॥ ४४ ॥ तस्माच्च कारणेनैव गृहदानं प्रशस्यते ॥ अथ भगवानाह
॥ ततो न्येदुःस्वातिदुःखेन रके जायते पुनः ॥ ४५ ॥ नववर्षे सहस्राणि दुःस्वानि परिवर्त
ते ॥ इत्यादिष्टुमुनीन्द्रेण श्रुत्वा देवेन्द्रो दितः ॥ ४६ ॥ अहो दुःखसमुद्भूत देवपुत्रः
कथं स्थितः ॥ इत्युक्त्वा स सुरेन्द्रेण भगवन्तमवाच ॥ ४७ ॥ भगवन् केन दानेन दुः

॥ गुरुः ॥

॥ १० ॥

खातिदुःखमुच्यते ॥ तदानंनुहिवादिन्द्र लोकानांमोक्षहेतवे ॥ ४८ ॥ अथभगवाना
ह ॥ दुःखातिदुःखमुञ्चेत् पिण्डदानंददेदुधै ॥ अनेनदानधर्मेण दुःखातिदुःखमुच्य
ते ॥ ४९ ॥ तस्माच्चकारणाच्छुक् पिण्डदानंप्राप्त्यते ॥ तिसृपुष्टंददेत्पिण्डं पुत्रपौत्रे
णनिश्चितम् ॥ ५० ॥ मातृपितृपरलोकेनेवकश्चित्सुरेश्वर ॥ अथभगवानाह ॥ तत
श्चाधोमुखेणायै सहस्रंनिन्दिकेतया ॥ ५१ ॥ अष्टवर्षसहस्राणि अधोमुखेपूतिष्ठितः
इत्यादिहंसुनीन्द्रेण श्रुत्वावेदेन्द्रोदितः ॥ ५२ ॥ अहीदुःखसमुद्धत देवपुत्रः कथं
स्थितः ॥ हृत्पुक्त्वासुरेन्द्रेण भगवन्तमवोचत् ॥ ५३ ॥ भगवन्केनदानेन अधोमु
खंप्रमुच्यते ॥ तदानंनुहिवादिन्द्र लोकानांमोक्षहेतवे ॥ अथभगवानाह ॥ ५४ ॥ अधो
मुखात्प्रमुञ्चेत् बृहत्सैवापकुर्वते ॥ अनेनधर्मधर्मेण अधोमुखात्प्रमुच्यते ॥ ५५ ॥ त

॥ अ० ॥

॥ ९ ॥

तौ यस्मै तम्पुसु व्यते ॥ तस्माच्चकारणाच्छक मलदातम्पुशस्यते ॥ २५ ॥ अथ भगवाना
नाह ॥ ततः पत्युतके म्लेभे सदेवपुत्रजायते ॥ त्रयीदशसहस्राणि दुःखानि विप्रतनारके
॥ २६ ॥ इत्यादिष्टं मुनीन्द्रेण श्रुत्वा देवेन्द्रो दितः ॥ अहो दुःखसमुद्भूतं देवपुत्रं क
थं स्थितः ॥ २७ ॥ इत्युक्त्वा स सुरेन्द्रेण भगवन्तमबोचत ॥ कदा नूतनं नानं म्लेभ
गतिम्पुमन्यते ॥ २८ ॥ तदा नमो हिवादिन्द्र लोकानां मोक्षहेतवे ॥ अथ भगवानाह ॥
म्लेभगतिं पुमञ्चेत पिण्डपात्रं ददेद्दुधैः ॥ २९ ॥ अनेन दानधर्मेण म्लेभगतिम्पु रू
ते ॥ तस्माच्चकारणाच्छक पिण्डपात्रम्पुशस्यते ॥ ३० ॥ अथ भगवानाह ॥ ततः तिसा
रके रक्ते सदेवपुत्रमुज्जते ॥ द्वादशवर्षं सहस्राणि मलमन्त्राणि वेष्टितः ॥ ३१ ॥ इत्यादि
ष्टं मुनीन्द्रेण श्रुत्वा देवेन्द्रो दितः ॥ अहो दुःखसमुद्भूतं देवपुत्रं कथं स्थितः ॥ ३२ ॥

॥ गुरुः ॥

॥ ९ ॥

८
इत्युक्त्वा स सुरेण भगवन्तमवोचत ॥ भगवन्केनदानेन अतिसारम्पमुच्यते ॥ ३३ ॥
॥ तदा संवृद्धिवादिन्द्र लोकानां मोक्षहेतवे ॥ अथ भगवानाह ॥ अतिसारम्पमुच्येत
दानं सन्माज्जनं ददेत् ॥ ३४ ॥ अनेन दानधर्मेण अतिसारम्पमुच्यते ॥ तस्माच्चकार
णाच्छकवानं सन्माज्जनं न्विद ॥ ३५ ॥ अथ भगवानाह ॥ ततोपापे कुष्ठरोगो सीत्य
ने जननिन्दिके ॥ एकादशसहस्राणि पयशोणितपुस्तक ॥ ३६ ॥ इत्यादिष्टं मुनीन्द्रे
ण भ्रत्वा देवेन्द्रोदितः ॥ आहो हुः खसमुद्रभूत देवपुत्रः कथं स्थितः ॥ ३७ ॥ इत्युक्त्वा स
सुरेण भगवन्तमवोचत ॥ भगवन्केनदानेन कुष्ठरोगम्पमुच्यते ॥ ३८ ॥ तदानं व
द्धिवादिन्द्र लोकानां मोक्षहेतवे ॥ अथ भगवानाह ॥ कुष्ठरोगम्पमुच्येत आत्मदानं ददे
दुष्यः ॥ ३९ ॥ अनेन दानधर्मेण कुष्ठरोगम्पमुच्यते ॥ तस्माच्चकारणाच्छक आत्मदा

॥ अ० ५ ॥

॥ ८ ॥

गतः कुतो जन्म न ज्ञातो हं महाविभो ॥ ९ ॥ एवमुक्ते पुरुषं तं मनिन्द्रेण समवधीत् ॥
देवेन्द्रविमलमणि प्रभो नाम देवपुत्रो नित्ये गतः ॥ १० ॥ इत्यादिष्टं मुनीन्द्रेण श्रुत्वा दे-
वेन्द्रो दितः ॥ भगवन् केन पापेन देवपुत्रो नित्ये गतः ॥ ११ ॥ अथ भगवानाह ॥ दशा-
कुशलपापेन अवीच्या नरके गतः ॥ षोडशवर्षसहस्राणि निमग्नीवोचि नरके ॥ १२ ॥
इत्यादिष्टं मुनीन्द्रेण श्रुत्वा देवेन्द्र उवाच ॥ भगवन् केन दानेन अवीच्या मुच्यते भवम्
॥ १३ ॥ तदान्नं वाहिवादिन्न लोकात्तां मोक्षहेतवे ॥ भगवानाह ॥ अवीच्या वेदनांशो-
तं चन्द्रविम्बन्दे दुर्धैः ॥ १४ ॥ अनेन दानधर्मेण अवीच्या मुच्यते भवम् ॥ तस्माच्च
कारणाच्छुद्धं चन्द्रविम्बं शस्यते ॥ १५ ॥ अथ भगवानाह ॥ ततो न्येरो रवे प्राये नीय-
ते यमकिंकरैः ॥ अथ दशसहस्राणि कृष्णाणि तैवे स्थितः ॥ १६ ॥ इत्यादिष्टं मुनीन्द्रे

॥ गुरुः ॥

॥ ८ ॥

अथुवादेवेन्द्रोदितः ॥ अहोदुःखसमुत्पन्नं देवपुत्रं कथं स्थितः ॥ १७ ॥ इत्युक्त्वा स
सुरेन्द्रेण भगवन्समवोचत् ॥ भगवन्केन दानेन रौरवमुच्यते प्रवम् ॥ १८ ॥ तदानन्त्र
हिमादिन्द्र लोकानां मोक्षहेतवे ॥ अथ भगवानाह ॥ रौरवं वेदनां शान्तं सूर्यविम्बं ददेद्दुर्ध
॥ १९ ॥ अनेन दानधर्मेण रौरवमुच्यते प्रवम् ॥ तस्मात्तु कारणाच्छकः सूर्यविम्बं पशस्य
ते ॥ २० ॥ अथ भगवानाह ॥ ततो रौरवो यते तोर्यं कर्पे तपुनरुत्सुरः ॥ अतु दक्षिण
पिकृतापि नारके स्थितः ॥ २१ ॥ इत्यदिष्टं मुनेन्द्रेण अथुवादेवेन्द्रोदितः ॥ अहोदुः
खसमुत्पन्नं देवपुत्रं कथं स्थितः ॥ २२ ॥ इत्युक्त्वा स सुरेन्द्रेण भगवन्समवोचत् ॥ भ
गवन्केन दानेन तोर्यं स्पृष्टं पशुच्यते ॥ २३ ॥ तदा तं ब्रह्मादिन्द्र लोकानां मोक्षहेतवे
अथ भगवानाह ॥ तिर्यक्स्पृतादितं शान्तं जलदानं ददेद्दुर्ध ॥ २४ ॥ अनेन दानधर्मेण

॥ अ० ॥

॥ ७ ॥

रुमिद्रीहं त्यजेत्सदा ॥ योरण्यदाहं पदं त्वपापं असरस्य च हि न मय्युपयति ॥ ५१ ॥
अनेन ह्येवकारेण अनदाहं हरिस्तदा ॥ तस्मादेवकारणान्नन्दं न वदाहं मयि सदा ॥ ५२ ॥
विश्वासघातेन कृतं त्वपापं न तु मय्युपयति त्रिदशस्य सेवात् ॥ अनेन सुखेन विश्वासघा-
तं कुरुते ॥ ५३ ॥ तस्मादेवकारणान्नन्दं विश्वासघातेन न करीते ॥ त्वत्त्वा मिदृज्यापर-
पुंसरज्यं न तु त्वपापं पदं देहं देहम् ॥ ५४ ॥ अनेन स्वामिदमेन परपुंसगमनं हरिस्त-
तस्मादेवकारणान्नन्दं परपुंसगमनं त्यजेत् ॥ ५५ ॥ इत्यादिष्टं मुनिदिगम्यत्वा निन्दपुत्रोपि-
तः ॥ मिदृज्योपि तदा सने संवसितास्तनुरुहा ॥ ५६ ॥ इति श्रीविक्रमानन्द-
विरचिते श्रीप्रहलदकुलदोषव्यमर्शकथायां द्वाविंशोऽध्यायः ॥ २ ॥
॥ अन्तमश्रीविरचितं जाय ॥ अथ श्रीभगवान्प्रास्ता शाक्यसिंहो मुनीश्वरः ॥ ५७ ॥

॥ गुरुः ॥

॥ ७ ॥

णंसमालोक्य हसन्तुष्णीमभूत्तदा ॥ १ ॥ अयानंदो महाभिज्ञो लीकार्थमनुशोचयन्
आसनात्सहसोत्थाय भगवन्तमुवाच सः ॥ २ ॥ भगवन्पातुमिच्छामि त्वमुखाभोज
निर्गतम् ॥ वाक्पीयूषतृपातोऽपि गिरिजंकेमिवार्दितः ॥ ३ ॥ कश्चित्सह्यधनो लोके वि
हान्भोगी च भाग्यवान् ॥ दरिद्रोऽप्याधितो दुःखी शिल्पिवत्तोऽपि चारिणः ॥ ४ ॥ सु
रलोके गतः कश्चिन् निरये चातिदारुणे ॥ केन कर्मविपाकेन तादृक् स्यात् भगवन्कथं ॥
५ ॥ तत्सर्वं हि वादिन्द्र सर्वलोकहिताय च ॥ मयि चानुगृहं कृत्वा भवाभ्योनिधिम
ग्नके ॥ ६ ॥ एतमुक्तेय भगवानुवाच भिक्षु सन्तमम् ॥ सर्वलोकहितार्थाय स्वप्नभवं
स्पृक्ष्यैत् ॥ ७ ॥ तस्मिन्काले पुरुषस्तत्र यत्रिंशत्समागमत ॥ भगवन्तंसमालोक्य
साज्जलिरेवमब्रवीत् ॥ ८ ॥ भगवन्निमलमणिप्रभोत्तम सप्ताहं मरणो भवत् कुतो

॥ अ० व ॥

॥ ६ ॥

खदुःखं न विद्यते ॥ द्वयोर्धशास्त्रं श्रुत्वा च मिथ्यादृष्टिः नास्ति के ॥ १५ ॥ अनेन मिथ्या
दृष्टीना च सुहृन्मित्रे तदा ॥ तस्माच्च कारणा नन्द मिथ्यादृष्टिः न तदा ॥ १६ ॥ ए
वं दशाकुशलं न पापेनैव सचारिणः ॥ परत्रेयमदत्तेन नीयते परितप्सति ॥ १७ ॥ तस्मा
द्योर्कमयानन्दं देहवृक्षफलोदयम् ॥ येन येन कृतं कर्म तेन तेन पुंभुं जने ॥ १८ ॥ जन्म
नाशजरावीचीनिमग्नाः प्राणिनो न हरे ॥ तस्माद्रोयामहाभोमे भुजंगे भोतिमानिव ॥
१९ ॥ देवासुरमनुष्याश्च तिर्यक्पुं तश्च नारकाः ॥ षट्गतोच्चसंजायते शुभाशुभेन क
र्मणा ॥ २० ॥ दूतिश्रुत्वा अथानन्दं लोकार्यमनुशोचयन् ॥ भोतसंसारदुर्वारं संहर्षितं
स्तनुरुह ॥ २१ ॥ अथ भगवानाह ॥ दानेन हरते पापं दानेन धनमहते ॥ दानेन ज्ञानसा
ध्यति दानेन कामसिध्यते ॥ २२ ॥ कामसिद्धेन मोक्षं च पाप्मतेनात्र संशयः ॥ अनेन ददा

॥ गुरुः ॥

॥ ६ ॥

नमो गैशमुपतिममयासनम् ॥ ४३ ॥ योमतिपितृनपकारपापं हर्तुं स्वमूर्तिगुरवे पदया
त ॥ अनेन स्वात्मदानेन मातृद्रोहं हरेत् ॥ ४४ ॥ तस्माच्चकारणानन्दं मातृद्रोहं हर्तुं जे
त्सदा ॥ योभिक्षुद्रव्यं भूषितं पशुक्तं पापं मुहूर्तं तदान्नदद्यात् ॥ ४५ ॥ अनेन स्वन्नदाने
न भिक्षोर्नमं भूषितं हरेत् ॥ तस्माच्चकारणानन्दं भिक्षोर्नमं भूषितं हरेत् ॥ ४६ ॥ यः सेतु
नद्यां पतिच्छिन्नपापं हर्तुं कल्पेत्पुलिनं पुष्पमम् ॥ अनेन सेतुकल्पेत्पुलिनं हरेत्सदा
॥ ४७ ॥ तस्माच्चकारणानन्दं सेतुच्छिन्नं जेत्सदा ॥ यः पापहर्तुं गुरवे च कुत्सां स्वदे
हदानं पददत्तं सन्तमम् ॥ ४८ ॥ अनेन देहदानेन गुरवे कुत्सां हरेत्सदा ॥ तस्माच्चकारणा
नन्दं गुरवे कुत्सां हरेत्सदा ॥ ४९ ॥ यास्वामिद्रोहिं पुहर्तुं पापं सदेव स्वामिं च नक्ति
पुहर्तुं ॥ अनेन स्वामिभक्त्या स्वामिद्रोहं हरेत्सदा ॥ ५० ॥ तस्माच्चकारणानन्दं

अ० ध० ॥

॥ ५ ॥

कारणानन्द परिहंसत्यजेत्सदा ॥ १८ ॥ परविषये च लोभेन अन्यायेन च लोभेन च ॥ चो
यो सत्यं च धर्मेण अदन्तगृहणं विदुः ॥ १९ ॥ अनेन च अदन्तेन दरिद्रं सर्वदा भवेत् ॥
तस्माच्च कारणानन्दं अदन्तं नैव कारयेत् ॥ २० ॥ वृत्तिनो धर्मचारिण्या शुचिर्विशयापर
स्त्रियः ॥ सम्बन्धिनो पुंसंगादि काममिथ्या तदुच्यते ॥ २१ ॥ अनेन काममिथ्येन अप
त्यं नैव सर्वदा ॥ तस्माच्च कारणान्नन्दं काममिथ्या त्यजेत्सदा ॥ २२ ॥ विषयेषु च लोभे
षु स्नेहेषु च भयेषु च ॥ असत्येन प्रबोधाय मृषावादस्तदुच्यते ॥ २३ ॥ अनेन मृषावा
देन निन्दितं सर्वदा भवेत् ॥ तस्माच्च कारणान्नन्दं मृषावादं परित्यजेत् ॥ २४ ॥ स्वदी
पं गृप्तयेत्येन परदोषं प्रकाशयते ॥ आपयेन्ममोदिश्चेतः पारुष्यवचनं विदुः ॥ २५ ॥
अनेन च पारुष्येन माननाशं भवेत्सदा ॥ तस्माच्च कारणान्नन्दं पारुष्यवचनं त्यजेत् ॥ २६ ॥

॥ गुरुः ॥

॥ ५ ॥

६ ॥ दुर्वृत्तिव्यवहारेण वंधुमित्रम्विहृत्यते ॥ स्वेनगुणश्चलब्धाय पेशुन्यविदधामतः
॥ २७ ॥ अनेनचपेशुन्येन निंदनोयसदाभवेत् ॥ तस्माच्चकारणान्तन्द पेशुन्यसंव
दात्यजेत् ॥ २८ ॥ यस्याग्रेभिन्नवादेन परचिन्तमपर्ययेन ॥ परस्परविद्वे पस्यात्सभि
न्यविदधामतः ॥ २९ ॥ अनेनचसौमिन्नेन कर्त्तिनाकस्तयेसदा ॥ तस्माच्चकारणाने
द संमिन्नसम्परित्यजेत् ॥ ३० ॥ परद्रव्यादिसम्यक्ति लोभचित्तेनतर्कयेन ॥ तदवि
द्यामितिज्ञेय दुर्जनैःपरिसेव्यते ॥ ३१ ॥ अनेनचअविद्येन उन्मत्तसर्वदाभवेत् ॥
तस्माच्चकारणान्तन्द अविद्यासम्परित्यजेत् ॥ ३२ ॥ परदेहादिसम्पत्तौकुचित्तेनसञ्ज्ञाप
येत् ॥ अमंगलमवस्थिति व्यापादोयसदाउच्यते ॥ ३३ ॥ अनेनचव्यापादेन अडत्तास
र्वदाभवेत् ॥ तस्माच्चकारणान्तन्द व्यापादसम्परित्यजेत् ॥ ३४ ॥ परत्रेपापपुण्येन सु

॥ अ. व. ॥
॥ १४ ॥

पुनश्चैत गोदानं सम्पूजयेत् ॥ अनेन दानवर्मे पुनश्चास्तरेतु भवम् ॥
॥ ३ ॥ तस्माच्चकारणाच्छुक् गोदानं सम्पूजयेत् ॥ इत्यादिष्टं मुनीन्द्रेण श्रुत्वा शक्यो
धितः ॥ ४ ॥ पुनः शक्यमुनीन्द्रेण पुरुषं तं समवधीत् ॥ दूदपिडादानं यः करोति स्वर्ग
गामिनी ॥ ५ ॥ न करोति सहस्राक्षं सप्तधा कोलजायते ॥ सोपि जन्मावतारैः मल
श्चैव पुनश्चयेत् ॥ ६ ॥ तस्माच्चकारणाच्छुक् दानवर्मे पुनश्चास्तरेतु भवम् ॥ इत्यादिष्टं मुनीन्द्रेण
श्रुत्वा देवेन्द्रोऽपि चितः ॥ ७ ॥ अथ शक्यमुनीन्द्रेण श्रीचनंतं मुनीश्वरं ॥ कृतांजलिपुटो
नत्वा प्राययेदवनादरात् ॥ ८ ॥ महाबलकेन दानेभ्यो नरकेभ्यः समुत्थितः ॥ कथं पा
पविनिर्मुक्तः सट्गतिं समवाप्नुयात् ॥ ९ ॥ तदुपायं जगन्नाथ कृपया सेसमादिशः ॥
येनासौ शतकान्मुक्तः सट्गतिं समवाप्स्यति ॥ १० ॥ ब्राह्मिन्ते भगवन् गारतः पश्यन्तं कृपया

॥ गुरुः ॥
॥ १४ ॥

यादृशा ॥ नरके सुसमुद्रं त्य सद्यः गतो सर्वथेरय ॥ ११ ॥ इतिसम्पार्थितेन शक्रेन
समुनिश्वरः ॥ तं सुरेन्द्रसभांश्चापि समाबोधयेन्मादिशत् ॥ १२ ॥ शृणु शक्यं पुनरुच्य
मि सर्ववृद्धे पुनापिताम् ॥ धारणिं परमांस्त्रिधा तर्कदुर्गतिशोधनम् ॥ १३ ॥ मण्डल
श्चापि संलिल्य दर्शयिष्ये मुनिमित्रम् ॥ द्रव्यं कृत्वा धारणींस्त्रिधा मण्डलंश्चापि द
शयेत् ॥ १४ ॥ तदा सर्वे भिक्षुगणाः सुरेन्द्रोऽपि प्रमोदिताः ॥ स्वासनात्सहसोत्थाय
पूजयन्तं मुनीश्वरम् ॥ १५ ॥ ततो दिव्यापहारैश्च दिव्यालंकारभूषणैः ॥ सर्वोपकरणै
श्चापि श्रीयन्तं तं समर्चयेत् ॥ १६ ॥ ततः पदक्षिणिकृत्य मत्वाऽष्टांगोऽपि प्रमोदितः ॥ त
दा सर्वे भिक्षुगणैश्च धारणींस्तां पुनापिताम् ॥ १७ ॥ इतस्तु पुनानुभावेन नरकाग्निः स
तो भवत् ॥ ततो विमलपुष्पोनाम देवपुत्रा दिव्यं ययौ ॥ १८ ॥ भूत्वा सुगन्धसुखोनाम देव

॥ अथ ॥

॥ १८ ॥

तददकंसुधानिभम् ॥ ४६ ॥ अष्टांगगुणसम्पन्नं पिवन्त्यास्वाद्यमोदिताः ॥ तदास
र्वे पिते पूर्णं गात्राविप्लवकण्डकाः ॥ ४७ ॥ परिपुष्टेन्द्रियास्तृप्ता भवन्ति सम्पुमोदि
ताः ॥ ततश्चासौ महासत्त्वो दृष्ट्वा साज्जलतो पितान् ॥ ४८ ॥ भयोपिकरुणा मन्नेः
स्तोषयितुं समीहते ॥ तत्र सकृत्तृणां सिन्धु मेघानुत्थाप्सर्वतः ॥ ४९ ॥ पूणीतसुर
साहारा सम्पुवर्षयते निशम ॥ तान्ने दिव्यसुरसाहारात् पुवर्षितान् समंततः ॥ ५० ॥
दृष्ट्वा ते पितृकाः सर्वे सविस्मयपुनोदिताः ॥ समीक्ष्य स्वेच्छयादाय यथाकामं पभजते
॥ ५१ ॥ ततः सर्वे पिते सत्त्वास्तदाहाराहितोपिताः ॥ ततस्ते सर्वे आहारैः पार्तिश्चा
प्सुतोपमैः ॥ ५२ ॥ सन्तः पितामहानन्दसुखोसाहसमन्दिताः ॥ तदा ते सुखिताः
सन्तः सङ्घर्मगुणभाषिणः ॥ ५३ ॥ नमो वृद्धाय धर्माय संधाय च नमो नमः ॥ इति त्रि

॥ गुरुः ॥

॥ १८ ॥

भ्यो नमस्कारं कृत्वा च स्तः सर्वतः ॥ ५४ ॥ एतत्पुण्यानुभावेन सर्वत्रापिशुभं भवेत् ॥
द्वत्येवं समहासत्वालोकेश्वरो जिनात्मजः ॥ ५५ ॥ सर्वान्प्रेतान्समुद्धृत्य प्रेषयति सु-
खावतीम् ॥ इत्यादिष्ठुनीन्द्रेण श्रुत्वा नन्दप्रमोदितः ॥ ५६ ॥ पुनरपि भगवानाह ॥
शृण्वानन्दप्रवक्ष्यामि प्रेतयोनिं प्रमुञ्चयेत् ॥ कार्पीपनारीनिर्मित्वा जलदानं ददेत् सदा
॥ ५७ ॥ एतत्पुण्यानुभावेन तेनैव भवति प्रेतिकाः ॥ तस्माच्च कारणानन्द जलदानं महो-
त्तमम् ॥ ५८ ॥ इत्यादिष्ठुनीन्द्रेण श्रुत्वा नन्दः समद्वीत् ॥ भगवन् श्रोतुमिच्छ-
मि अन्येयमपरिं कथाम् ॥ ५९ ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा शक्यसिंहोतिहर्षितः ॥ अ-
थ शाक्यमुनिर्भगवन् आनन्दं तं समद्वीत् ॥ ६० ॥ तन्नयान्तरं वह्निं पाकारं परिव-
र्तितम् ॥ अग्निज्वालासमाकुलान्नेव गन्तुं प्रशक्नुयात् ॥ ६१ ॥ कस्मिन्कालेश

॥ ५०५ ॥

॥ २५ ॥

अपरिमोहिताः ॥ भूताश्चापि महोरमा जगदुन्मदकारकाः ॥ ७८ ॥ तेपिमुपपुनरु
प्राप्य निलहन्तधामगताः ॥ पिशाचाश्च महोन्मन्ता जगदोजोपहारिणः ॥ ७९ ॥
तेपिमुपपुनरुपपुनरु निर्मदाविलयंगताः ॥ क्षेत्रियाश्च महासराः निर्जितसर्वशयवः ॥ ८० ॥
० ॥ तेपिमुपपुनरुजगच्छत्र मयितोपिभ्रमंतिनः ॥ ब्राह्मणाः वेदविज्ञाश्च सर्वस्वस्ययन
कराः ॥ ८१ ॥ तेपिमुपपरिधृते किञ्चित्कृतं क्षमंतिनः ॥ कुर्यादपि महोन्मन्ताः
महोन्मन्ताः ॥ ८२ ॥ तेपिचसमयेमृत्योः किञ्चिद्वक्तुं क्षमंतिनः ॥ यतयोपिमहा
भिज्ञा निर्जितविषयन्द्रियः ॥ ८३ ॥ तेपिचसमयेमृत्योः निश्चेताविफलन्द्रियाः ॥
योगिनोपिमहासिद्धा योगस्थानसमाहिताः ॥ ८४ ॥ तेपिचसमयेमृत्योः मोहितानि
वशकुन्यात ॥ सावकानन्त्रिणः सिद्धाः सर्वकर्मभिसाधकाः ॥ ८५ ॥ तेपिचसमयेमृ

॥ गुरुः ॥

॥ २५ ॥

त्यो नैसिद्धः शुभसाधनः ॥ डाकिन्योपिमहासिद्धः सर्वकार्यार्थसाधकः ॥ ८८ ॥
ताश्चापिसमये मृत्योः किंचित्कर्तुं न शक्नुयुः ॥ धन्वंतरिमहाभिज्ञः सर्वरोगादिशो-
ककृत् ॥ ८९ ॥ सोऽपि च समये मृत्योः प्रमोहिमपप्रस्थितः ॥ औषधोपिमहावीर्यः
पथ्यापहारका सदा ॥ ९० ॥ अपितामृत्युना घाते ह्यपभ्यासविषादुवा ॥ चिन्तामणि
महारत्नो वाञ्छितस्य सुसिद्धिदः ॥ ९१ ॥ सोऽपि हि मृत्युना पृष्ठे निवर्त्तते गुणवर्जितः ॥
एकमन्येपयोगाश्च राजायन्तादिधारणाः ॥ ९२ ॥ तेषु सर्वे बन्धास्तेव मृत्युना ह्यस्य स्थि-
तः ॥ सर्वलोकाः सुरादेत्या यक्षगंधर्वादिनराः ॥ ९३ ॥ राक्षसागरुडा नागाः सिद्धवि-
द्याधरादयः ॥ मन्त्रादयो नराः सर्वे सिद्धादिपशुजातयः ॥ ९४ ॥ पटंगाकुमिकीटाश्च
सर्वमृत्युवसे स्थिताः ॥ कस्य नास्ति भवेत् मृत्युः स्त्रिधा नु भवतेऽपि ॥ ९५ ॥ सर्वे वासपि

॥ अथ ॥

॥ १३ ॥

मुच्यते ॥ ८७ ॥ तद्दानं ब्रुहिवादिन्द्र लोकानां मोक्षहेतवे ॥ अथ भगवानाह ॥ सुरधा-
रात्पुमुच्चेत गुप्तेमार्गं प्रकल्पयेत् ॥ ८८ ॥ अनेन मार्गकल्पेन सुरधारात्पुमुच्यते ॥
तस्माच्चकारणाच्छक् मार्गविरूपं पुंशस्यते ॥ ८९ ॥ अथ भगवानाह ॥ ततोऽसिपत्रेण
हने नोपतेयमकिंकरे ॥ तृशृवपसहस्राणि देवपुत्रवने स्थितः ॥ ९० ॥ इत्यादिष्ठे मुनि-
न्द्रेण श्रुत्वा देवेन्द्रो दितः ॥ असिपत्रविदार्येण देवपुत्रः कथं स्थितः ॥ ९१ ॥ इत्युक्त्वा
ससुरेन्द्रेण भगवं नमसो वत ॥ भगवन्केन दानेन असिपत्रात्पुमुच्यते ॥ ९२ ॥ तद्दानं
ब्रुहिवादिन्द्र लोकानां मोक्षहेतवे ॥ अथ भगवानाह ॥ असिपत्रात्पुमुच्चेत छत्रदण्डादि-
कंदं देतु ॥ ९३ ॥ अनेन दानधर्मेण असिपत्रात्पुमुच्यते ॥ तस्माच्चकारणाच्छक् छत्रद-
ण्डं पुंशस्यते ॥ ९४ ॥ अथ भगवानाह ॥ ततोऽग्निघटे नरके नोपतेयमकिंकरे ॥ हि

॥ गुरु ॥

॥ १३ ॥

सहस्ररथाणि देवपुत्रः सतिष्ठति ॥ ९५ ॥ इत्यादिष्टं मुनीन्द्रेण श्रुत्वा देवेन्द्रो दितः
अहो दुःखसमुद्भूत देवपुत्रः कथं स्थितः ॥ इत्युक्त्वा स सुरेन्द्रेण भगवंतमवोचत् ॥ ९
६ ॥ भगवन् केन दानेन अग्निघटात्पुमुच्यते ॥ तदा नृबुद्धिवादिन्द्र लोकानां मोक्षहेतवे
॥ ९७ ॥ अथ भगवानाह ॥ अग्निघटात्पुमुच्येत देवाग्नेही मकारयेत् ॥ अनेन होम
कारेण अग्निघटात्पुमुच्यते ॥ ९८ ॥ तस्मान्नकारणाच्छुक् होमकर्ममुपास्यते ॥ अथ
भगवानाह ॥ ततो न्वेपे तनयां नीयते यमकिंकरे ॥ ९९ ॥ एकवर्षं सहस्राणि देवपुत्र
सतिष्ठति ॥ इत्यादिष्टं मुनीन्द्रेण श्रुत्वा देवेन्द्रो दितः ॥ १०० ॥ अहो दुःखसमुद्भूत दे
वपुत्रः कथं स्थितः ॥ इत्युक्त्वा स सुरेन्द्रेण भगवंतमवोचत् ॥ १ ॥ भगवन् केन दानेन पुं त
नयास्तस्तिष्ठति ॥ तदा नृबुद्धिवादिन्द्र लोकानां मोक्षहेतवे ॥ २ ॥ अथ भगवानाह

॥ अ० ४ ॥

॥ १० ॥

॥ ३० ॥ नैवमेदृशं कर्म पालयतां शुभं भवेत् ॥ न न मेतन्महत्याप फलं भूयसां भवे
त्सह ॥ ३१ ॥ किमीदृशं कर्म साधयं केवलदुःखसाधनं ॥ तदहं वा त्रतिष्ठेयं त्यक्त्वा
गेहं वृजान्यपि ॥ ३२ ॥ इति विचिन्त्य सद्यः पालोतिकरुणान्वित ॥ पुरतस्तं महास
त्वं पृणत्वा चरते ततः ॥ ३३ ॥ तत्र तं समुपायातं शुद्धांशुसंप्रसादितम् ॥ समीक्ष्य पृति
काः सर्वे धावन्ति पुरतो द्रुतम् ॥ ३४ ॥ तस्य ते पुर आगत्य क्षुत्पिपासाग्नितापताः ॥ पा
नीयमभियाचन्त स्तिष्ठन्ति परिवृत्य वै ॥ ३५ ॥ तान् दृष्ट्वा समहासत्वाः शार्ङ्गमुखान् गोद
रुतः ॥ दग्धश्कुणाश्रयानस्थि यंत्रवदतिमूर्छितान् ॥ ३६ ॥ स्वकेदारसि संछन्त कृशा
गान् विकृतातनाम् ॥ क्षुत्पिपासाग्नि सन्दग्धान् विष्णुमूत्रश्रेष्णभोजिनः ॥ ३७ ॥ इदं
शान्तिं विनोदुष्टान् प्रेतान्सर्वान् विलोक्य न ॥ तेभ्यो तिकरुणा तामा ददात्यञ्जेऽहं ज

॥ गुरुः ॥

॥ १० ॥

लम् ॥ ३८ ॥ तदम्बुतेनिषीयापि पातु मिच्छन्ततत्पुः ॥ तानतृप्तान्सच्चा लोक्य लो
केशोतिदयाकुलः ॥ ३९ ॥ दशभ्यः स्वांगुलीभ्योपि निश्चारयति निम्नगाः ॥ तच्च व
न्तिः समालोक्य सर्वे तेषु तिका मुदा ॥ ४० ॥ यथेष्टासम्पिबन्तोपि नैव तृप्तिं समागताः
भूयोपि पातु मिच्छन्त सर्वे ते समुपाश्रिताः ॥ ४१ ॥ तमेव समुपालोक्य विभ्रमन्ते तृप्तु
राः ॥ भ्रमन्तस्तान्विलोक्य सो लोकेशोतिदयान्वितः ॥ ४२ ॥ दशपादांगुलीभ्योपि
निश्चारयति चापगाः ॥ ताश्च महानदं दृष्ट्वापि ता सर्वे पिते मुदा ॥ ४३ ॥ समुपे य
पिबन्तोपि नैव तृप्तिं समागताः ॥ तानतृप्तान्विलोक्य सो लोकेशोतिकृपान्वितः ॥
॥ ४४ ॥ सर्वे भ्योरिमकूपेभ्यो निश्चारयति चापगाः ॥ ताश्चापिते समालोके सर्वे पृ
त्तास्तृप्तादिताः ॥ ४५ ॥ सहसा समुपाश्रित्य पुपिबन्ते यथेप्सितं ॥ यदा तेषु तिकाः सर्व

॥ अ० ॥

॥ २१ ॥

कृष्णवर्णिकाः ॥ १३ ॥ पश्चिमद्वारे स्थिताः कृष्णवर्णिकाः ॥ उत्तरद्वारे स्थिताः
श्वेतासीतवर्णिकाः ॥ १४ ॥ एतानि सर्वद्वाराणि नित्यं चैव समाश्रिताः ॥ भू-
मन्तः सर्वतो नित्यं यमराजस्य चाज्ञया ॥ १५ ॥ इति दानिकामनुजाः नियन्ते हस्ति-
मारुहं ॥ अश्वदानिकामनुजाः नियन्ते अश्वमारुहम् ॥ १६ ॥ रथदानिकामनुजाः नि-
यन्ते रथमारुहं ॥ शैयादानिकामनुजाः नियन्ते शैयामारुहं ॥ १७ ॥ धर्मिणः पूर्वद्वारा-
च्च नियन्ते यमकिंकरे ॥ दानिनश्चोत्तरद्वाराच्च नियन्ते यमकिंकरे ॥ १८ ॥ पापिनः
कालपाशेन बद्ध्वा दण्डेन ताडितम् ॥ नियतेक्षुरद्वारेण मार्गेण यमकिंकरे ॥ १९ ॥
धर्मिणः पाणिनो दण्डा नानाबाधपूर्वादिताः ॥ सुष्ठु सुगतिमार्गेण नियन्ते यमकिंकरे ॥
॥ २० ॥ इत्यादिष्टं मुनीन्द्रेण श्रुत्वा नन्दः समब्रवीत् ॥ शारतयमाज्ञया कर्मणि

॥ गुरुः ॥

॥ २१ ॥

यन्तेयमकिंकरीः ॥ २१ ॥ इतिविज्ञापितंश्रुत्वा आनंदायसमवबोत् ॥ देवासुरमनु
ष्यादीन्निबन्तेयमराट्क्षया ॥ २२ ॥ इत्यदिष्टेनूनोन्द्रेण श्रुत्वानन्दसविस्मितः ॥ तदा
दूतान्समाहूय पितृपतिःसमदबोत् ॥ २३ ॥ दूताममाज्ञयास्वर्गे शक्यस्यभवनेचरः ॥
इतिविज्ञापितंश्रुत्वा दूताःसर्वे दिव्यययुः ॥ २४ ॥ तदादूतगणास्सर्वे भूमंतस्त्रिदशा
लये ॥ सुरन्द्रस्यतदास्वप्ने ददर्शयमकिंकरीः ॥ २५ ॥ सप्तहस्तप्रमाणांगाक्रीवाति
भीषगाननाः ॥ सुहृकेशस्थूलनेत्रा दण्डपाशकराधराः ॥ २६ ॥ एतादूतगणाःस्व
प्नेदर्शित्वात्रशितास्थिताः ॥ विदुष्यतेसुरेन्द्रस्य शोकातिविरमयान्वितः ॥ २७ ॥
इन्द्रासनेसमारुह्य परिदेवोविपादितः ॥ तस्मिन्कालेसुरन्द्रस्य सिंहासनप्रकंपि
तः ॥ २८ ॥ सुवर्णरत्ननिर्माह्यकिरोटिपिप्पातितः ॥ एतच्च्युतिनिमित्तानि दृष्ट्वा

॥ अ० ध ॥

॥ २४ ॥

वे तथामृत्युं क्षोभयितुं न शक्नुयुः ॥ यक्षेन्द्राश्च महावीराः सर्वदुष्टनिवारयः ॥ ६२ ॥
तेपि सर्वे तथामृत्युं निषेद्धनं न शक्नुयुः ॥ बुजानाश्चामहामिच्छा भूतेशाप्समयाधिपाः
॥ ६३ ॥ तेपि सर्वे तथामृत्युं मर्दयितुं न शक्नुयुः ॥ गृहाश्च सर्वलोकाणां सुखदुःखपदाय
काः ॥ ६४ ॥ तेपि हि समये मृत्योः वरं दातुं न शक्नुयुः ॥ सर्वाश्च मातृका देव्या यथेप्सित
वरपदाः ॥ ६५ ॥ ता अपि समये मृत्युपूर्वद्रानपराड्मुखाः ॥ गणेशो विघ्नदन्तारः सर्वसि
द्धिपदायिनः ॥ ६६ ॥ तेपि च समये मृत्योः किञ्चित्कतुं न शक्नुयुः ॥ महाकालमहावी
रा दुष्टसंहारकारकाः ॥ ६७ ॥ तेपि च समये मृत्योः किञ्चित्कतुं न शक्नुयुः ॥ भैरवा
श्च महावीराः सर्वलोकाश्च साधकाः ॥ ६८ ॥ तेपि च समये मृत्योः पार्थनाथपराड्मु
खाः ॥ कुमाराश्च महावीराः सर्वकामीनुसाधिनः ॥ ६९ ॥ तेपि च समये मृत्योः भवेयुर्वि

॥ गुरुः ॥

॥ २४ ॥

मुखाद्यपि ॥ विषाधरामहाविद्याः सर्वविद्याकराविदः ॥ ७० ॥ तेष्वपि च मत्स्यनाथाते
जदेवत्विदः स्यात् ॥ सिद्धाश्चापि महावीराः सिद्धिर्मेतोमहर्दिकाः ॥ ७१ ॥ स्तेपिम
त्समाकृन्तो निर्विघ्नापरिमोहिताः ॥ साध्याश्चापि महावीराः यथेच्छाकर्मसाधि
काः ॥ ७२ ॥ तेष्वपि मूर्खैराकृन्तो मकरकुवविमोहिताः ॥ नागेन्द्राश्च महोभाः द
ष्टोभ्रास्तद्विद्विनः ॥ ७३ ॥ तेष्वपि मृदुपरिपुष्टे निर्विघ्नाकर्मिकोत्थवत् ॥ गरुडाश्च म
होभाः महोभिरामहर्दिकाः ॥ ७४ ॥ स्तेपिमृत्पुर्मुखं दृष्ट्वा चित्तगंतं तदावनुयुः ॥ दे
त्येन्द्राश्च महावीर्याः सर्वज्ञाश्च जितारयः ॥ ७५ ॥ तेष्वपि मृत्पुर्मुखाजैतुं शक्नुवन्ति न केच
न ॥ गंधर्वाश्च महावीराः संगीतिमोहकरकाः ॥ ७६ ॥ तेष्वपि मृत्पुर्मुखं दृष्ट्वा स्वयमे
वाविमोहिताः ॥ विष्णवेन्द्राः स्वगताश्च सर्वलोकविमोहिताः ॥ तेष्वपि मृत्पुर्मुखं पाप्यनिश्च

॥ अ० ॥

॥ १२ ॥

भूमतेतदपाचरन् ॥ ७१ ॥ नमोबुद्धाय धनस्य संघायतिष्ठति ॥ मधुरं मधुरमुच्चा
र्यं भूमतेसविद्यरन् ॥ ७२ ॥ तंखेभूमकमालोदय सर्वे तेषाणका अपि ॥ तत्कला
रावमाकण्ये चित्तुयन्तेवमुसुता ॥ ७३ ॥ अहोयंसुखवान्पक्षी भूमतेखेयिष्ठ्या कि
मनेनकृतं पुण्यं येनैरचरतेसुखं ॥ ७४ ॥ किमस्माभिः कृतं पापं येनामध्याश्रिता वयं ॥
इतिविचिंयनेसर्वे कृमयस्तसुखेछिताः ॥ ७५ ॥ तडिरावमनुश्रुत्वासंतिष्ठतेतदनु
खाः ॥ यथातेकृमयः सर्वे तन्नामरसृतिभाविता ॥ ७६ ॥ तत्त्रिरत्ननमस्कार धृत्वातिष्ठ
तिचंतसा ॥ तथाचैवं समुच्चार्य त्रिरत्ननामचेतसा ॥ ७७ ॥ स्मृत्वा कृतानमस्कारं
तिष्ठतिविमलेमुदा ॥ एतत्पुण्यविलिप्नास्ते सर्वे संजातपक्षकाः ॥ ७८ ॥ ततश्च
द्वितीयगंगा यानिपतंतस्त्यजंत्यसुन् ॥ ततस्तेविमलात्मानः सम्पूयाताः सुखावतीम् ॥

॥ गुरुः ॥

॥ १२ ॥

॥ ७९ ॥ सर्वे सुगंधमुखानाम वोधिसत्त्वामर्वत्यपि ॥ अथ भगवानाह ॥ ततोन्धका
रेनरके नीयते यमकिंकरे ॥ ८० ॥ पञ्चवर्षसहस्राणि देवपुत्रः समाश्रितः ॥ द्रुत्या
दिष्टं मुनीन्द्राण्युवा देवेन्द्रोदितः ॥ ८१ ॥ अहोदः खसमुत्भूत देवपुत्रः कथं स्थितः ॥
हूयुस्त्वाससरेन्द्रेण भगवंतमवोचत् ॥ ८२ ॥ भगवन्केन दानेन अन्धकारात् मुच्यते
तदानं बुहिवादिन्द्रलोकानामोन्नहेतवे ॥ ८३ ॥ अथ भगवानाह ॥ अन्धकारात्पुमुच्येत
दीपमालासरागतः ॥ अनेन दीपदानेन अन्धकारात्पुमुच्यते ॥ ८४ ॥ तस्माच्चकार
णाच्छुक् दीपदानं पुत्रस्यते ॥ अथ भगवानाह ॥ ततो न्येक्षुरधाराख्ये नीयते यमकिं
करे ॥ ८५ ॥ चतुर्वर्षसहस्राणि क्षुरधारे पदकमत् ॥ हा देवेति रुदित्वा च देवपुत्रः कथं
स्थितः ॥ ८६ ॥ हूयुक्त्वाससरेन्द्रेण भगवंतमवोचत् ॥ भगवन्केन दानेन क्षुरधारात्पु

॥ अ० ॥

॥ १६ ॥

यास्तरतिविस्तरम् ॥ १४ ॥ तदासर्वे जनास्तत्र नद्याः सन्तस्तीगमन् ॥ द्रुत्यादिषु
नीद्रेण श्रुत्वानन्दः समवव्रीत् ॥ १५ ॥ भगवन्कर्मपदातव्यमाज्ञापयितुमर्हति ॥
इतिविज्ञापितं श्रुत्वा आनन्दोऽयमवव्रीत् ॥ १६ ॥ श्रूयताजलदानस्य विधिश्चापि
समासतः ॥ स्वर्णभाण्डेरुपभाण्डे ताम्रभाण्डेतथैव च ॥ १७ ॥ पूर्ववन्मकुतं वर्मपा
पंसर्वं हरेदिति ॥ द्रुत्युक्त्वाभिन्नवेगुरवे वाह्मणाय समर्पयेत् ॥ १८ ॥ येन चान्तेज
लदानं न प्रकुर्वन्ति मानवाः ॥ ते सर्वे सुचिमुखो नामपेतयोनिमवतिहि ॥ १९ ॥ तस्मा
च्च तारणानन्दजलदानं प्रशस्यते ॥ कार्पण्ड्यहेतुर्कवे पेतयोनिशृणुकथाम् ॥ २० ॥
असौ श्रीमान्महासत्त्वो लोकेऽवरस्ततश्चरन् ॥ पेतलोकान्समालोच्य पेतालयेभिर्गच्छ
ति ॥ २१ ॥ तत्र पेतालये गत्वा पेतान्यश्नन् स दूरतः ॥ शीतरश्मिसमुत्सृज्य पृथिवेशप्

॥ गुरु ॥

॥ १६ ॥

भासयन् ॥ २२ ॥ तद्भस्मसम्पभासंति समवभास्यसर्वतः ॥ तत्प्रेतभुधनं सर्वं करोति
शोततान्वितं ॥ २३ ॥ तदातेप्रेतिकाः सर्वे शीतरश्मिसमान्विता ॥ किमेतदितिसंचि
न्ये तिष्ठंति विस्मयान्विताः ॥ २४ ॥ यदा तत्र प्रविष्टोऽसौ लोकेश्वरपुत्राज्यन् ॥ तदा व
ज्राग्निभूमिमुपशान्ता समंततः ॥ २५ ॥ तददृतं समालोक्य द्वारपालः स विस्मितः
किमेतदितिसंचिन्य लोहिताक्षो विलोकयन् ॥ २६ ॥ उत्थाय सहसा दाय कालकटम
हाविषम् ॥ भिण्डपालं धनुर्बाणं धृत्वा संभुमते रूपा ॥ २७ ॥ तत्र तं रत्नपद्मस्थं शीतर
श्मिपुत्रास्वरम् ॥ विलोक्या सौ महारौद्रचित्तोऽपि विस्मयान्वितः ॥ २८ ॥ तद्भस्म
सम्परिस्पृष्टः कारुण्यचित्तमाप्तवान् ॥ स्वपापसाधनं कर्म संभाव्यैवं विचिन्तते ॥ २९ ॥
धिग्मां यदीदृशे पापसाधने दुष्टकर्मणि ॥ संकोद्वारपालोऽत्र भूत्वा करोमि पापकान् ॥

॥ अ० ५॥

॥ २० ॥

ब्राह्मण्यपि दिवं ययो ॥ तस्माच्च कारणान् नन्द श्रेष्ठं पतिवृत्तौ वृषम् ॥ ७८ ॥ इत्यादि
ष्टं नूनोन्द्रेण श्रुत्वा नन्दादिभिरक्षयः ॥ सर्वे च सम्पुहर्षित्वा सम्पुहसरणे गताः ॥ ७९ ॥
॥ इति श्रीविक्रमानन्दविरचितायां अद्भुतकुलदीपधर्मराजकथायाञ्जल
दान अग्निदानानुसंशा चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ अथ स भगवान्वृद्धः शाक्यसिंहे विना
यकः ॥ सर्वज्ञः सुगतः शास्ता धर्मराजस्तथागतः ॥ ५ ॥ भिक्षुभिः श्रावकैः साहचर्येण
केशु हस्मानसः ॥ भिक्षुणिभिसंशोलाभिर्वो विसल्लोगणैरपि ॥ २ ॥ विहृत्य पर्वतेऽष्टे
द्वन्द्वमालागुह्यतके ॥ आदिमध्यंत कल्पाणं दिदेश धर्ममुत्तमं ॥ ३ ॥ तत्सर्वं धर्मदेश
नाश्रुत्वा सर्वे लोकाः समागताः ॥ देवादेत्याश्च गंधर्वा सिद्धा यक्षाश्च किन्नराः ॥ ४ ॥
साध्या विद्यावराश्च पिराक्षसागरुडा अपि ॥ एतन्मयेऽपि लोकाश्च सर्वे धर्मादिना ज

॥ गुरुः ॥

॥ २० ॥

नाः ॥ ५ ॥ सहसा समुपागत्य दृष्ट्वा तं श्रो घनमुदा ॥ नत्वा पदभिणि कृत्य पुरतः समुपा
गता ॥ ६ ॥ यथा कुमं समभ्यर्च्य नत्वा कान्ते उपाश्रयन् ॥ तदा बोचत जगच्छास्ता आ
नन्दन्तं विलोकयन् ॥ ७ ॥ यमपुयां राजधान्यां द्वाराणां च विशेषणम् ॥ निश्चितं ते
पुत्रक्ष्यामि शृण्वानन्दसमाहितः ॥ ८ ॥ पूर्वे रूपमयंद्वारं दक्षिणे अयोमयंस्तथा ॥
पश्चिमे ताम्रमयंद्वारं उत्तरे स्पर्शमयंस्तथा ॥ ९ ॥ तत्र द्वारे समासिने द्वारपालातिभि
षणम् ॥ असिबाणधनुःपाशंगृहित्वानित्यसंस्थिताः ॥ १० ॥ एकैकद्वारे दूतानि प
ञ्चपञ्चशतानि च ॥ केचित्काकमुखादूता केचित्शूद्रमुखास्तथा ॥ ११ ॥ केचित्श्व
नमुखादूता केचित्गयाघ्रमुखास्तथा ॥ केचित्सिंहमुखादूताः केचित्कोलमुखास्तथा ॥
॥ १२ ॥ पूर्वद्वारे स्थिता दूताः स्थूलान्गाः पीतवर्णिकाः ॥ दक्षिणद्वारे स्थिता दूताः कोवा

॥ अ० ॥

॥ २३ ॥

लब्धस्वप्नपताम ॥ ४५ ॥ किमेवं तिष्ठसे देव किं विषादेन ते तस्यते ॥ विषदागम आ
सन्न चिन्त्यतामवमस्वनम ॥ ४६ ॥ पुरुषाभेयमालब्ध तरति विषदं बुधिः ॥ अल
भ्यन्तास्तिलोकेषु विषदामिति निश्चयः ॥ ४७ ॥ तद्विपत्तिं समन्तरतु मुपायं परिचिंत
यः ॥ तवापि जगतोपन्य यदि माः कलेशनाशयः ॥ ४८ ॥ तेषां लब्धोपायं चिंतय
स्वजगत्पुत्रो ॥ सर्वथा खलु वेमुखा दन्विष्यान्विष्य यत्नतः ॥ ४९ ॥ महद्भिः स्वर्गमिह
न्ति गुणलब्धा दूरावद ॥ यद्यस्तिते महावीर विपत्तिः शमनमिति ॥ ५० ॥ नदत्र स
हसोपायं कर्तुं महति सर्वथा ॥ पराक्रमेव शक्यं यत्तत्रोपायेन शक्यते ॥ ५१ ॥ तस्माद
त्रपुतोकारं कर्तव्यं सहसा पुत्रो ॥ यद्यस्तातु पुतोकार किमेवं ते विषादिता ॥ ५२ ॥ यदि
नास्ति पुतोकारस्तेनापि किं विषादितः ॥ इति शक्योदितं श्रुत्वा सशकं कुर्मि ताश

॥ गुरुः ॥

॥ २३ ॥

यः ॥ ५३ ॥ मयुशं कानि सततं पृथ्वाश्वो मुवाच तां ॥ पियेत्र किं करिष्यामि यत्रोपा
यं न शक्यते ॥ ५४ ॥ सर्वयात्रादिव द्रव्यं पतेये सरके प्रवमं ॥ अवर्यं भाविना भा
वा सर्वेति भवचारिणाम् ॥ ५५ ॥ सर्वत्र पुस्तो मयुः सर्वेषां सपिजन्मिनाम् ॥ मयुः हि
वळगान् तो वृषं कुमुदनि च ॥ ५६ ॥ सर्वे किं पयलेर्वा विजेतुं नैव शक्यते ॥ सर्वे पि
त्रिदशेन्द्राश्च महावीरा महद्बिधाः ॥ ५७ ॥ तेपि सर्वे पयलेर्वा मयुजेतुं न शक्नुयात् ॥
वृषेन्द्राश्च महामिच्छाः शोपातुमुपकारिणः ॥ ५८ ॥ तेपि शायोऽपि मिसर्वे मयुदग्ध
मशक्नुयुः ॥ बन्धुयोऽपि महोज्वालाः सर्वलोकाग्निदाहिनः ॥ ५९ ॥ तेपि सर्वे तथा दग्ध
मयुमेकं न शक्नुयुः ॥ राक्षसेन्द्रा महावीराः सर्वदुष्टप्रयकराः ॥ ६० ॥ तेपि सर्वे तथा म
त्सृजितुं च न शक्नुयुः ॥ वायवश्च महावेगा जगत्पुक्षी भचारिणः ॥ ६१ ॥ तेपि स

॥ अ० ॥

॥ ११ ॥

व कारणाच्छुद्ध धर्मं कर्मस्पर्शस्यते ॥ पुनर्भगवानाह ॥ दशानाम्यातकेनरके देवपुत्रः
समाश्रितः ॥ ५६ ॥ सप्तवर्षसहस्राणि कूर्ङ्गेणदुःखभोगितः ॥ इत्यादिषु मुनीन्द्रेण
श्रुत्वा देवेन्द्रोदितः ॥ ५७ ॥ अहो दुःखसमुद्भूतो देवपुत्रः कथं स्थितः ॥ यः पुक्त्वा स
सुरेन्द्रेण भगवन्तमवोचत् ॥ ५८ ॥ भगवन्केन दानेन दशपातम्पुमुच्यते ॥ तदानं गृहि
वादिन्द्रलोकानं मोक्षहेतवे ॥ ५९ ॥ अथ भगवानाह ॥ दशपातम्पुमुच्येत दशदानम्पु
लप्येत ॥ गोभूतिष्ठहिरण्याज्य वासोधान्यगुदानि च ॥ ६० ॥ रूप्यलवणमित्याहुर्द
शदानैः पुकोन्तिताः ॥ अनेन दानधर्मेण दशपातम्पुमुच्यते ॥ ६१ ॥ तस्माच्च कारणाच्छु
द्धं दशदानं पुशस्यते ॥ अथ भगवानाह ॥ कर्मिकोऽप्यनरके देवपुत्रः स जायते ॥ ६
२ ॥ षष्ठिवर्षसहस्राणि कूर्ङ्गेणदुःखभोगितः ॥ इत्यादिषु मुनीन्द्रेण श्रुत्वा देवेन्द्रोदि

॥ गुरुः ॥

॥ ११ ॥

तः ॥ ६३ ॥ अहो दुःखसमूहभूतो देवपुत्रः कथं स्थितः ॥ इत्युक्त्वा ससुरेन्द्रेण भगवंतं
मवाच ॥ ६४ ॥ भगवन् केन दानेन कृमिकोटात्पमुच्यते ॥ तदानं बृहिवादिन्द्र लोका
नां मोक्षहेतवे ॥ ६५ ॥ अथ भगवानाह ॥ कृमिकोटात्पमुच्येत गंधद्रव्यदेदेदुधैः ॥ अ
नेन दानधर्मेण कृमिकोटात्पमुच्यते ॥ ६६ ॥ तस्माच्च कारणाच्छकु गंधद्रव्यपुंशस्य
ते ॥ कारणद्रव्यहेतुत्वे कथयामि सुरेश्वरः ॥ ६७ ॥ ततः सम्पत्तिं तरचासौ लोकेश्व
रो विलोकयन् ॥ वाराणस्यां समुद्रं सत्त्वात्मनि गच्छति ॥ ६८ ॥ दृष्ट्वा सपाणि
नानेका न संख्येयां सुदुःखितान् ॥ सविष्णुमुत्र मृदालग्नौ स्तिष्ठत्येवं विचिंतयन् ॥
॥ ६९ ॥ हा पापं कथमेतानि सविष्णुमुत्राश्रितान्यहं ॥ कस्य संख्यं सहस्राणि पौंड्रे
यं बोधयन् ॥ ७० ॥ तत्र सचिन्तयन् सत्त्वाकूपया सम्विलोकयन् ॥ भूमरूपमाधाय

॥ अथ ॥

॥ १५ ॥

पुत्रः पुत्रैरिरे ॥ इत्यादिष्टं मुनीन्द्रेण शुवाशकृद्विषययो ॥ १९ ॥ भिक्षवेऽपि तदासवे सं
हर्षितास्तनुरुहाः ॥ इति श्रीविक्रमानन्दविरचितायां बहुतकुलदीपवम्भरा
जकथायां षोडशमस्कन्धे द्वाविंशतः सर्गोऽध्यायः ॥ ३ ॥ अथ मोक्षमुराजाय ॥
अथावोचत् जगच्छास्ता सर्वविह्वलैकजिज्जिनः ॥ आनन्दन्तं समालोक्य पुनरेवं समा
दिशत् ॥ १ ॥ यत्र वनान्तरन्तत्र धारिणा परिवर्तिता ॥ अनेकजलजंतुभिर्वासितं की
डितं सदा ॥ २ ॥ तन्न दिगन्तुकामान् पाणीनभोक्तुमिच्छन्ति ॥ तदासवे महाव्रस्ता
लंघितुन कदाचनः ॥ ३ ॥ पापिनः पाणिभोक्तु सदा त्रैवपुतिष्ठितः ॥ केचिमांसं पृ
थुजितः केचिन्नेत्रं पृथुजितः ॥ ४ ॥ केचिच्छीघ्रं पृथुजितः केचित् घ्राणं पृथुजितः ॥ के
चित् समग्रं पृथुजितः केचिद्रक्तं पृथुजितः ॥ ५ ॥ केचित्पादं पृथुजितः केचित् हस्तं पृथु

॥ गुरुः ॥

॥ १५ ॥

विजितः ॥ तस्मादिवामहानया लंघितुं नपुशस्तुयात् ॥ ६ ॥ हृत्पादिप्रमनोन्देण श्रु
त्वानन्दः समव्यूहोत् ॥ भगवन् नरितोपायं तन्नयाः सहसावद ॥ ७ ॥ दृतिविज्ञापितं श्रु
त्वामनोन्देण समव्यूहोत् ॥ तन्नयाः स्तरितोपायं बल्येदं लोकहेतवे ॥ ८ ॥ तद्व्यायज
गच्छेत् विगतं भद्रकारकम् ॥ तस्मिन्त्यासरणं गत्वा भजेच्चसवदादरत् ॥ ९ ॥ येनोपास
रणं गत्वा नतेखाद्यस्ति जंतुना ॥ तन्नयास्तस्तरितुकामा जलदानं ददेत्तुदा ॥ १० ॥ एतत्पु
ण्यानुभावेन तन्नयाः पारगं भवेत् ॥ श्रोतोऽपि न प्रभुविजितः घ्राणश्च न पिनखादति ॥ ११
॥ पादश्चापि न भुजितः हस्तश्चापि न खादति ॥ मग्जाश्चापि न भुज्जितः रक्तश्चापि न
प्रियति ॥ १२ ॥ मांसश्चापि न भुजितः नेत्रश्चापि न खादति ॥ जंतोरपि परिवस्ता पला
यन्ति दूतस्ततः ॥ १३ ॥ तस्मादन्तमानवेन जलदानं महोत्तमम् ॥ अनेन जलदानेन न

मोभतं कस्मिन्काले महोज्ज्वलम् ॥ तस्माच्चकारणानन्दलङ्घितुं नैव शक्नुयात् ॥ ६२ ॥
पापिनेः पाणिनोऽष्टं हुकारं शब्दनादितम् ॥ धर्मिणः पाणिनोऽष्टं सूक्ष्मनादं कीर्तितम् ॥ ६३ ॥
द्वयदिष्टं मुनीन्द्रेण श्रुत्वा नन्दः सविस्मितः ॥ तस्मिन्काले समाधाता सुशीलानामवाह्यणि ॥ ६४ ॥
भर्तुः शोकेन रोदित्वा भगवन्तमवीचत् ॥ भगवन् भर्तुमेतत्पुंभुतं कृत्रगमिष्यति ॥ ६५ ॥
द्विर्विज्ञापितं श्रुत्वा वाह्यणीतां समद्वीत् ॥ वाह्यणीत्वत् भर्तुः नानित्यं महिषं चैव विक्रियम् ॥ ६६ ॥
एकस्मिन् समये रात्रौ क्षेत्रे व्याघ्रेण बहत् ॥ यमदूतैर्महाघोरेऽनले पातितरुषा ॥ ६७ ॥
षष्ठीवर्षसहस्राणि भुक्त्वा नगरकयातनाम् ॥ ततः कर्मवशात् वासि विडालवंततो गतः ॥ ६८ ॥
पुनः कुकुट्योनि वै शृगालवंततो भवत् ॥ पुनर्मानुष्ये निश्चमध्यदेशे समुद्रवः ॥ ६९ ॥
ततो बहुगतेका

॥ गुरुः ॥

॥ १९ ॥

लिमरुणं तस्यैव भवत ॥ अस्य शांतिं प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशुद्धयेत ॥ ७० ॥ तत्र
माराधयेन्नित्यं व्रते सूर्यस्य वासरे ॥ गादधीमूढमंत्रेण दशायुतजपस्तथा ॥ ७१ ॥ पु
नर्गो नियतस्नानं मापदेश एकान्तिके ॥ यस्तु होमंततः कुर्याद्विधिपूर्वम्विशेषतः ॥
॥ ७२ ॥ विविधमंधद्वयं नानारत्नसमायुतम् ॥ आचार्याय ततो दद्यात् सर्वपापवि
शुद्धये ॥ ७३ ॥ इत्यादिष्टं मुनीन्द्रेण शुभं वा वाह्यं पूर्वोचिता ॥ मुनीन्द्रेण यथा उक्तं वा
ह्यप्याकारितास्तथा ॥ ७४ ॥ यस्तु होमादिकर्मेण पूजितां तं मुनीश्वरम् ॥ तदा भग
वान्महर्षिर्वा आशिर्वा दं ददेहि ताम् ॥ ७५ ॥ त्वया धर्मेण वा ह्यपि तव भर्तुं दिवं प्रया
त ॥ इत्यादिष्टं मुनीन्द्रेण वा ह्यपि तव भर्तुं दिवं प्रया
त ॥ ७६ ॥ तदा वा ह्यपि तव भर्तुं दिवं प्रया
त ॥ ७७ ॥ पतिव्रतानुधामेण

॥ अ० ध ॥

॥ २२ ॥

सत्रिदशाधिपः ॥ २९ ॥ हास्वगौत्यतितोस्मोति ध्यात्वेव च यचित्तयेत ॥ हाहामे
जायते कष्टं पुण्यञ्च क्षीयते धुना ॥ ३० ॥ तदत्र किं करिष्यामि यत्रोपायैः शक्यते ॥
यस्मादेहं दिवश्च्युत्वा परेयनरके भवम् ॥ ३१ ॥ साम्पुतं को नरक्षेमो यास्यामि सरणं
कुह ॥ सर्वे रपि मनीन्द्रैश्च मृत्युर्जेतुं न शक्यते ॥ ३२ ॥ तमया विस्मयां धेन केनो
पायेन क्षम्यते ॥ हाहा कुतश्च ते सर्वे स्वर्गराज्यं मया चिरात् ॥ ३३ ॥ स्वप्नानुभूत
वत्सर्वं यत्सौख्यं भज्यते धुना ॥ सर्वमेव परित्यज्य गंतव्यं नरके मया ॥ ३४ ॥ आत्मा
पि माह्वते नैव साम्पुतं किं करिष्यते ॥ पूर्वोर्जितं हि यत्पुण्यं तत्सर्वं क्षीयते धुना ॥ ३५ ॥
तत्कोमां नरके रक्षेत हाहतोस्मि स्वकर्मणा ॥ पुनरक्षितलोका पुण्येन चिरजीविनः
॥ ३६ ॥ पुण्येन सुखं भोक्ता सर्वविधाधिपा अपि ॥ यावत् पुण्यं सुखं भुङ्क्ते चरति

॥ गुरुः ॥

॥ २२ ॥

सर्वज्ञत्वं ॥ ३७ ॥ निहोतेनुपपन्नित्तु पतितदुःखसागरे ॥ अहमपि तथायाक्त
पुण्यदिव्यसुखंमदा ॥ ३८ ॥ भुक्त्वाप्ससोगणैःसाहं रमायिवारयंजगत ॥ साम्प
तपुण्यरत्नेन विहोनातोदिवच्युतः ॥ ३९ ॥ पतित्वानरकेभुज्या दुःखातिसर्वदाभुमन
तदत्रकिंकरिष्यामि कोमेव्रातुं पशक्नुयात् ॥ ४० ॥ पुन्यमेवंपशक्नोति पुन्यंनविद्यते
धृता ॥ तत्कस्यसरणंयास्ये कामेव्राताभवेदिह ॥ ४१ ॥ सर्वथाहंविनष्टोस्मि नमो
स्तुदेवकर्मणे ॥ यदावित्तद्देवेदेवं अभाविनचतद्देवत् ॥ ४२ ॥ अवश्यंभाविनोभोग्य
तद्रो कव्यंसर्वज्ज्ञेभिः ॥ इतिव्यात्वाविपन्यासः सदेवाधिपतिस्तदा ॥ ४३ ॥ शोका
गारेनिल्लसाह स्तस्योमुर्विनिश्चसत् ॥ एवंचिन्ताविषदभ्रान्ता शकृत्स्वामिनंशची
॥ ४४ ॥ इष्टाच्युतिनिमित्तन्तु समालोस्प्रेतदद्रवौत् ॥ स्वामिन्मात्रविगीदुर्लभं धर्मो

॥ अ० ॥

॥ २९ ॥

तेजोवातुसमापन्नं द्रष्टुं यथोसमानुगः ॥ ४५ ॥ गुहांतिकमथासाद्य ससहायशोचो
पतिः ॥ उच्चपञ्चशिखेनामगंधर्वसुतमादरात् ॥ ४६ ॥ तेजोवातुसमापन्नं
भगवंतंमुखेधुना ॥ सकलाकौशलेनत्वं प्रवोचयतुमर्हसि ॥ ४७ ॥ उपसर्पत्येकाले
यं प्रविसत्यनिवेदितः ॥ सतांभनाशयक्षुः सपेवमानस्वभ्राजने ॥ ४८ ॥ द्रुत्युवर्त्तिते
केन सोपिगंधर्वदारकः ॥ व्यधावेदुर्यदण्डानां विसस्वरसारणां ॥ ४९ ॥ स्वभाष्यव
रोदार रम्याभिस्तुतिगीतिभिः ॥ सविवोधयेजिनं चक्रे दर्शनावसनं हरेत् ॥ ५० ॥ त
तः प्रविश्य देवेन्द्रः सहदेवेषुमादितः ॥ संददर्शमुनीन्द्रं तं वर्षन्तं पृथ्वीमृतम् ॥ ५१ ॥
सपुणामानतः शास्तु नखदस्पर्णमाजनं ॥ चकारमौलिमंदारमकरदेनपादयोः ॥ ५२ ॥
ततः प्रदक्षिणिकृत्वा ससहायसतम्मुनिम् ॥ अभ्यर्च्य साञ्जलित्वा धूम्रं शीतमुप

॥ गुरु ॥

॥ २९ ॥

श्रयत् ॥ ५३ ॥ ततस्तस्यसुरेन्द्रस्यभगवान्समुनीश्वरः ॥ ज्ञात्वाशयविशुद्ध
त्वं दिदेशधर्ममार्गकम् ॥ ५४ ॥ ततः सद्धर्मसमाकर्ण्य सदेवाधिपतिमुदा ॥ दृष्टः स
त्यपुसन्नात्मा धर्मचक्रवर्तुदा ॥ ३५ ॥ ततः पुण्यविशुद्धात्मा सदेवाधिपतिमुदा
भगवन्तंसमानस्य साज्जलिरितदब्रवीत् ॥ ३६ ॥ भगवन्नाथसर्वज्ञ विजानीयाद्वा
नपि ॥ यत्मेच्युतिनिमित्तानि जायते ममसाम्पत्तम् ॥ ३७ ॥ तदहं स्वर्गतश्च्युत्वा
पतेयनरकेष्वपि ॥ तद्विपत्तिशोभपापं वृदातु मे समर्हति ॥ ३८ ॥ एतदर्थमहामिच्छम
वतां सरणं व्रजे ॥ तद्वानि कृपया दृष्ट्वा पश्यमां त्रातुमर्हति ॥ ५९ ॥ नान्योरिमव्यस
नंशास्त विद्यते रक्षकौ मम ॥ भवान्नेव जगत्रापि तथामां त्रातुमर्हति ॥ ६० ॥ अद्याग्रे
ण सदाशास्ता भवतं सरणे गतः ॥ त्रिरलसेवकश्चाहं भविष्यामि समाहितः ॥ ६१ ॥

॥ अ० ॥

॥ ३२ ॥

वृत्तान्तं कथयामि समासतः ॥ ३ ॥ अस्ति धर्मपुराख्याते धर्मकल्याणिनीयः ॥
तस्य पत्नी धर्मरती नाम्नी भूता पतिवृता ॥ ४ ॥ तस्यात्मजो धातुतेजो धर्मोत्मा सत्त्व
त्सलः ॥ ततश्चासौ धातुतेजो धर्ममा रुह्य निर्गतः ॥ ५ ॥ स्वराज्यं द्रष्टुं कामेन नगरान्न
गरमुपागमत् ॥ तदा धेनुपरि हृत्य दूरदेशे सनीयते ॥ ६ ॥ ततश्चासौ राजपुत्रं धर्मपुत्रं
नगरे गमत् ॥ तत्रासौ द्रष्टुं प्सरा बहुधा रम्यमाना तिसुन्दरा ॥ ७ ॥ तत्र गत्वा रतिकुशास
माश्रिता प्सरा सह ॥ तत्र त्यक्त्वा धातुतेजो धर्मोत्मा नगरे गमत् ॥ ८ ॥ तत्रासौ राज
पुत्रं धर्मपुत्रं धर्मपुत्राभिरमाश्रितः ॥ तत्र त्यक्त्वा धातुतेजो दक्षिणाभिमुखे गमत् ॥ ९ ॥ ततः
वालुकाभूमौ पृथातः सोतिविषादितः ॥ एके जंतु तदा गत्य राजपुत्रस्य सन्निधौ ॥ १० ॥
नाम्नो नखरो नोष्ढे नगावो न च भल्लुकः ॥ जन्तुना तं धातुतेजो मुक्तामणिं विधितम् ॥ ११ ॥

॥ गुरुः ॥

॥ ३३ ॥

कुत्र समागतो धातु ते जेत्वं कुत्र गच्छसि ॥ पृष्ठे नमं गोश्रयो ह स्तरेषां तप्तबालकात् ॥ १२
इत्था विष्टे धातु जेत्वा जन्तु समवर्षीत् ॥ जन्तो तप्तबालुकाल्मह्यंतारयस्व दयानिधे
॥ १३ ॥ हृत्य क्त्वा धातु ते जो जन्तो रजे समा रुहेत् ॥ तीर्थे जन्तुना तेन यमपूर्या उच
सन्निधौ ॥ १४ ॥ धातु ते जंतदा यक्त्वा जन्तुरंत द्वितोऽप्यौ ॥ तदा सो धातु ते जः शोका
तिविस्मया त्वित ॥ १५ ॥ सा स्पृत् कुत्र गच्छामिके पोरक्षति विषादितः ॥ तदा काशा
त देवताभि धातते जं समवर्षीत् ॥ १६ ॥ धातते जन्तुमायात कुत्र स्वंगम्यसेधुना ॥
मागच्छ धातते जं पयोद्वारे कदाचन ॥ १७ ॥ इत्याकाशवाणिं धु वा धातते जं सम
वर्षीत् ॥ कथमिदानीं निर्वृत्तोऽस्मि मार्गं पृथ्वा गतं न हि ॥ १८ ॥ तदा काशादिदृष्टाभि
पुनरवरे मभाषत ॥ निर्वृत्तस्त्वं धातते जं स्वदेशं सहसा धुना ॥ १९ ॥ तदा सो धातते जः

॥ अ० ॥

॥ ३७ ॥

स्तदावृवीत् ॥ ६९ ॥ यमराजत्वं पूसादेन दर्शितो हं चरित्रकम् ॥ धन्योऽसि यमरा
जसाक्षिभूतं शुभाशुभम् ॥ ७० ॥ द्रुत्युक्त्वा धातुते ज्ञासौ यमराजं पणामितम् ॥
तदा यमराज्ञापि पृहपित्वा तमवृवीत् ॥ ७१ ॥ धन्योऽसि त्वं धातुते जज्ञोऽपि ते वपुर्दर्शितम्
देवानामपि सर्वेषां दर्शितुं न पशक्यते ॥ ७२ ॥ तत्सर्वत्वं पृहपित्वा पृहपित्वा तमसन्नि
धौ ॥ सांपुतं यमराजत्वं न तिष्ठसि सजीविकम् ॥ ७३ ॥ मरणान्ते आगतं स्थानं मा
तिष्ठस्व पुरीवृज ॥ द्रुतिपमादितं श्रुत्वा धातुते जस्ततो वृवीत् ॥ ७४ ॥ नमिष्यामि य
मराज सांपुतं स्वपुरे सहम् ॥ द्रुत्युक्त्वा धातुते ज.पृहपित्वा स्वपुरे वृदा ॥ ७५ ॥ अ
थासौ धातुते जमातुं पितुः पुरीगतः ॥ वंदित्वा चरणार्किर्दे पृहपित्वा समाश्रितः ॥ ७६
द्रुत्यादिष्ठं मुनिन्द्रेण श्रुत्वा नन्दः सविस्मितः ॥ तथान्येऽपि भिक्षुगणः कृपां श्रुत्वा तनू

॥ द्रुत् ॥

॥ ३८ ॥

हा ॥ ॥ इति श्रीविक्रमानन्दविरचितायां अद्भुतकुलदीप धम्मराजकथायां धा
तुतेज यमद्वाराभिगमनपुंसां पष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ अथ शाक्यमुनिर्भगवान् आनन्द
न्तं समवब्रवीत् ॥ यमपुरा धातुतेजो निवृत्य स्वगृहे स्थितः ॥ १ ॥ तदा सुहृत् जनासवे व
न्धु मित्रादि चागताः ॥ तथान्ये मंत्रिणो मात्या मुनिजनापि चागताः ॥ २ ॥ धातुतेज
समालोक्य परिपृच्छेत् मुनिश्वराः ॥ मातापित्रोपि चागत्य धातुतेजं समवब्रवीत् ॥ ३ ॥
कुत्र गत्वा गतो सित्वां रत्नं त्यक्त्वेत्यपृच्छत् ॥ तदा सो धातुतेजः पृष्ट्वा समाश्रितः ॥
॥ ४ ॥ मातापिता मुनिजना न्समालोक्यैव समवब्रवीत् ॥ कृतांतस्य पूरे गत्वा निपृत्तो ह
मुनिश्वराः ॥ ५ ॥ दूत्यादिषु परिश्रुत्वा विस्मिता मुनिजनास्तदा ॥ धातुतेजः कृतांत
स्य पुंसां वद सर्वथा ॥ ६ ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा धातुतेजः समवब्रवीत् ॥ मातापिता मु

॥ अन्ध ॥

॥ ४१ ॥

होतापंगताम्बुलः ॥ गृहीताध्वजपट्याभि गृहीतासर्वमङ्गलैः ॥ ५७ ॥ बृहतीरप्सरस
दे मार्गे मार्गे प्रतिष्ठिता ॥ तथान्येदेव कन्याभिर्नागकन्याभिः संस्थिता ॥ ५८ ॥ सर्वम
ङ्गलं गन्तुनि गृहीत्वा पुतिसंस्थिता ॥ तथान्येदेव कन्याभिर्गोपमाना पुतिसंस्थिता ॥ ५९
तथाकिन्नरकन्याभिर्नृत्यन्ता मार्गे वच ॥ अनेन च सुमार्गेण गन्तव्यं राजमन्दिरं ॥ ६०
राजगृहं कथं भूतं स्वर्णरुप्पेण निमित्तम् ॥ नवरत्नादिखचितं वातायनाग्निशोभितम्
॥ ६१ ॥ स्वर्णरुप्पमयैस्तम्भैः सोपानैश्च सुशोभितम् ॥ नवरत्नादिखचितं सिंहासन
ञ्च स्थापितम् ॥ ६२ ॥ सहस्रकोष्ठैः संयुक्तं शोभितं राजमन्दिरं ॥ अनेन कपटवस्त्रादि
वन्तितं परिशोभितं ॥ ६३ ॥ तथान्ये मणिरत्नादि वन्तितं चाति सुदरम् ॥ तथान्ये मृ
तपानादि वन्तितं परिशोभितम् ॥ ६४ ॥ अनेन धर्ममार्गेण धार्मिकं नोयते जनः ॥ समं

॥ सुन्द ॥

॥ ४१ ॥

बोधम्मराजोपि चागत्यसहस्राततः ॥ ६४ ॥ धार्मिकंधम्मराजेनसांजलिनानिवेदित
म भगवंतभवतादृष्टुं आगतोस्मिह्यहंखलु ॥ ६५ ॥ इत्यादिष्टंकृतांतेननीयतेधार्मिकंज
नम् ॥ तदामार्गसमासोनं अप्सराभिश्चपजितं ॥ ६६ ॥ अनेकफलपुण्यादि रपि
तं अप्सरास्ततः ॥ अमृतादिजले सर्वे रपितधार्मिकंजनम् ॥ ६७ ॥ खाद्यभोग्यादि
पानादि समपितंतथाखलु ॥ धार्मिकंधम्मराजेन राजगृहेपवेशितम् ॥ ६८ ॥ मणिमु
क्तादिखचितं सिंहासनेपुतिष्ठितम् ॥ तदायमराजोसौ धार्मिकंतं समवब्रवीत् ॥ ६९ ॥
वटुगत्यांजामतेजंतो धं भवपुतिशस्यते ॥ धम्महोनंधपापिनं नारकेनीयतेखलु ॥ ७० ॥
धर्मेणनीयते स्वर्गपापेननरकंवृजेत् ॥ इत्यादिष्टंकृतांतेन श्रुत्वातेधार्मिकोजनाः ॥ ७१ ॥
धम्मराजरूपादाब्जे पुणत्ससरणेगताः ॥ धम्मराजोपिहर्षित्वा धार्मिकंतं समवब्रवीत् ॥

॥ २८ ॥ सर्वभारविजेता च सर्वसत्त्व
 ॥ २९ ॥ सर्वज्ञः सुगतो वीरो
 ॥ ३० ॥ एवम्वि
 ॥ ३१ ॥ त
 ॥ ३२ ॥ त
 ॥ ३३ ॥ य
 ॥ ३४ ॥ शु
 ॥ ३५ ॥ त
 ॥ ३६ ॥ एतदेवं महारत्नं सर्वसत्त्व हितायैव

॥ गुरुः ॥
 ॥ २८ ॥

वेधिसत्वे महासत्त्वे प्राप्तं पीटगम्यत भवम् ॥ ३७ ॥ एवमत्र भगवान् समारभ्य समा-
प्तये ॥ समुद्रभजनं कृत्वा चरतां सर्वभूमौ ॥ ३८ ॥ एभर्जतिसदा बुद्धन्ते गच्छन्ति
दुर्गतिम् ॥ सर्वदा सत्सुखं भुक्त्वा पान्तेयान्ति जिनालयम् ॥ ३९ ॥ येशुष्वन्ति सदा
धम्मन्ते गच्छन्ति दुर्गतिम् ॥ विहाय पापकान्कायान् धम्मकायानुपाशते ॥ ४० ॥ ये
भर्जन्ति सदा संयन्ते गच्छन्ति दुर्गतिम् ॥ परिशुद्धाशया सौख्यं भुक्त्वा यान्ति सुखा-
वतीम् ॥ ४१ ॥ इति मत्वा सुरेन्द्रत्वं त्रिरत्नसर्वदा भज ॥ तथा ते मंगलं नित्यं सर्वत्र सर्वदा
भवेत् ॥ ४२ ॥ इति भार्यादितं श्रुत्वा इन्द्रस्तं मुनिश्वरम् ॥ पत्या स नृने विपकाले परि-
त्रासं समन्यते ॥ ४३ ॥ ततः सतापि बाह्वृद्धा तथे पुक्त्वा समुत्थितः ॥ सहस्राक्षिति-
मासाद्य जिनाश्रममुपापयौ ॥ ४४ ॥ इन्द्रमालागुहागर्भे स्थितनूतंसुमतं मुनिं ॥

॥ अ० ॥

॥ ३२ ॥

ययाम्यत्रसान्प्रतम् ॥ ९४ ॥ पुराभूत्भगवान्बुद्ध ककुब्जन्दोभिर्धे विनः ॥ सर्वज्ञः सुग
तः शास्ता धम्मराजस्तथागतः ॥ सर्वसत्त्वोहिताये न शोभावत्त्यां पुरोवहि ॥ ९५ ॥
उद्याने सौधिके साह्वं व्यवहारधम्ममादिशत ॥ अथ स भगवान्स्तत्र बोधिचर्यामुक्ताशय
न ॥ ९६ ॥ समाप्य सौगतः कार्ये निर्वृतिपदमाययो ॥ तत्र सोमाभिधो राजा तस्य शास्तुः
यथाविधिः ॥ ९७ ॥ तत्सरत्नमयं स्तूपं प्रतिष्ठाप्य यथाविधिः ॥ महश्चापि प्रतिष्ठाप्य
महोत्साहमकारयत् ॥ तत्र स नृपतिशोभः प्राभ्यर्च्य तं जिनालयम् ॥ ९८ ॥ भक्त्या पुद
त्रिणीकृत्य पुणत्वापु गतिं व्यधात् ॥ अनेन कुशलं तेह भवे रत्रिदशाधिपः ॥ ९९ ॥ बुद्ध
कशास्तारमारुह्य बोधिवासमवाप्नुयात् ॥ इत्येवं समहोपालः पुणियाय समाहितः
॥ २०० ॥ सत्कारैः श्रद्धयानित्यं तत्तत्पुण्यं भजन्मुदा ॥ सम्पूर्णपुण्यपुणिधानयोगात्

॥ गुरुः ॥

॥ ३२ ॥

प्राप्तः सराजाभिदशेभरश्च ॥ च्युतोपिभयस्त्रिदिवेषुवात तत्त्वामनास्थाप्यविहरत्स
रुम ॥ १ ॥ धर्मनिबद्धांभगवान् विभूतिमुक्तेतिवाणिमनयत्पशांति ॥ निशम्पतेभि
लुगणाश्चसर्वे त्रिरुजसेशानिरस्तावभव ॥ २ ॥ यसाञ्जयास्वर्गगताश्चदस्ताः पल्याग
ताः पितृगतिंसमवृधित ॥ राजन्सशकृन्निवृतेचस्वर्गे चकारयामासस्वराज्यभोगम् ॥
३ ॥ इत्यादिवाच्यं पुत्रतपरैतराट् अतोवयाश्चर्यवभवभयः ॥ ॥ इतिश्री
विक्रमानन्देविरचितायां अद्भुतकलुषीपधर्मसन्नकथायां यमद्वारानुशंसापञ्चमोऽध्या
यः ॥ ५ ॥ अथानन्दोमहाभिज्ञो भगवन्तसमवृधित ॥ कृतान्तस्यसज्जद्वारा नृशंसात्र
दमेविभो ॥ १ ॥ कीमलानुगतोलोकः पश्यक कीमविष्यति ॥ तसर्वेभगवन्मह्यं स
मुपादेष्टुमर्हति ॥ २ ॥ इतिविज्ञापितंश्रुत्वा उवाचभिद्रुसस्तमम् ॥ आनन्दशृणु

॥ अ० ४ ॥

॥ ३६ ॥

सद्यनि ॥ ५३ ॥ इत्युक्त्वा धातुते जाय चित्रगुप्तस्य सन्निधौ ॥ चित्रगुप्तोऽपितं
पद्मा पृहर्षित्वापुतिष्ठितः ॥ ५४ ॥ भद्रासनेषु तिष्ठाप्य धातुते जेपुपुष्ट ॥ किं कारणं
धातुते ज इहायातोसीत्यपुष्ट ॥ ५५ ॥ धातुते जश्चित्रगुप्तं समालोकयतदाद्वो
त् ॥ चित्रगुप्त भवान्सह्यं पृसोदस्वदयाकुरु ॥ ५६ ॥ देत्यादिर्मनुजैर्लोके पापपुण्यं
कुरु बह्वः ॥ तत्सर्वं लिखितं पत्रं भवान्महापदशये ॥ ५७ ॥ इति विज्ञापिते शुभे चि
त्रगुप्तः पदशयेत् ॥ चौराशियो निका मनुजैः पापपुण्यञ्च यत्कृतम् ॥ ५८ ॥ तत्सर्वं
धातुते जाय चित्रगुप्तः पदशयेत् ॥ धातुते जोऽपितं पद्मा महाश्चयं समन्वितः ॥ ५९
॥ तदा सनात्समुत्थाय दत्ते सह समाचरेत् ॥ चतुर्द्वारस्य चरित्रं दर्शयन्ततश्चरत् ॥ ६०
॥ तत्रादौ पाकदिशे द्वारे गत्वा सोऽर्चयेत् मुदा ॥ तत्र द्वारे स्थिता सत्त्वा धर्मोत्सासु स भोगि

॥ गुरुः ॥

॥ ३६ ॥

का ॥ ६१ ॥ तथाचोत्तरेद्वारे गत्वा सौदशं येत्मुदा ॥ तत्रद्वारे स्थिता सत्त्वास्तोयिकाः सु
खभोगिकाः ॥ ६२ ॥ तथापश्चिमोद्वारे गत्वा सौदशं येत्मुदा ॥ तत्रद्वारे स्थिता सत्त्वा
पुण्यात्मा सुखभोगिकाः ॥ ६३ ॥ तथाचदक्षिणेद्वारे गत्वा सौदशं येत्मुदा ॥ अनेकापाप
हारिण्या मानादुत्तमिषातिकाः ॥ ६४ ॥ ते सर्वे पावनोद्भवाः सर्वे स्ता विष्मयान्वि
तः ॥ तथान्येनारके मग्नाः सत्त्वाः दृष्ट्वा भयान्वितः ॥ ६५ ॥ कचित्काकुमुदात्ता कचि
त्स्वानमुखास्तथा ॥ कचित्गुधमुखात्ता कचित्पुष्पमुखास्तथा ॥ ६६ ॥ कचित्सिं
हमुखात्ताः कचित्कोलमुखास्तथा ॥ एतादृशाणां दृष्ट्वा धातुते जीविषाद्वितः ॥ ६७
तस्मात्पानात् धातुते जम्बुकान्तयमसन्निधौ ॥ तदाचयमराजोसो धातुते जलमवदोत्त
॥ ६८ ॥ धातुते जदशितत्वं राज्यं वरिष्ठवमेवमुत्त ॥ इति व्याख्यापितं भुक्त्वा धातुते ज

॥ अ० ५ ॥

॥ ४० ॥

॥ ४० ॥ सज्जिवं च राजपुत्र निर्वन्तः स्वपुरे धुना ॥ इत्यादि हर्षं मत्वा मया चैवं स
मववोत् ॥ ४१ ॥ सज्जीवंपियमराज भवदर्शनलालसा ॥ इति मया दितं भुत्वा यम
राजः प्रहर्षितः ॥ ४२ ॥ मयैवापि प्रहर्षित्वा यमराजं नमस्कृतम् ॥ तदा सोऽपि मराजो मे
वरं दास्यामि चाववोत् ॥ ४३ ॥ तव दर्शनमात्रेण वरं भूतं परे तरुटे ॥ यस्मै राजदर्शयस्व
राज्यं चरित्रं च मे धुना ॥ ४४ ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा दत्तान् पश्येत्समववोत् ॥ दत्तान्
जपुत्राय राजन्यं चरित्रं च दर्शय ॥ ४५ ॥ इति मया दितं श्रुत्वा इति मया पदशितम् ॥ चादौ
चित्रगुप्तस्य गृहं चापि पदशितम् ॥ ४६ ॥ षट्कृत्यां जायते जन्तो र्येकं कर्मपुलेखितम्
तत्तत्सर्वं चित्रगुप्तं मह्यं पदशितं तदा ॥ ४७ ॥ चौराश्रितं निकालोके पापपुण्यं च यत्क
तम् ॥ तत्सर्वं चित्रगुप्तेन मह्यं चैव पदशितम् ॥ ४८ ॥ मयापि सर्वं दर्शित्वा गंतव्यं

॥ गुरुः ॥

॥ ४० ॥

चोत्तरदिशि ॥ आदीनोत्तरद्वारस्य पशंसंकषयाम्बुहं ॥ ४९ ॥ श्रुयतां मुनिज
नाः सर्वे चोत्तरं गमनं कथाम् ॥ सुवर्णरुप्यनिर्माल्य मार्गो भुवः समंततः ॥ ५० ॥ त
त्रासीत्पारिजातादि मालतीषुष्यपंचपक्रम ॥ तथान्येषद्भ्योत्पलंपुष्यं पुष्पितंचसरोव
रं ॥ ५१ ॥ तत्रनिवासिमापसि राजहंसादिकूजितम् ॥ कोकिलादिमयूरैश्च कूजितं
सततस्तथा ॥ ५२ ॥ श्रीखण्डादिकपूरैश्च सिंचितं मार्गमेव च ॥ तत्रमार्गे सुगन्धा
दि वायुना परिदन्तिता ॥ ५३ ॥ अनेकसुगन्धधूपं सूपितञ्च दूतस्ततः ॥ षोडशैर्वप
संयुक्ते रप्सराभिश्च वन्तिताः ॥ ५४ ॥ षोडशारप्सराः सर्वे रम्यमानाति सुन्दराः ॥ न
वयौवनसम्पन्नाः कामरसैः समन्विताः ॥ ५५ ॥ गृहीता चामरैः कामि गृहीताः सगुणै
स्तथा ॥ गृहीताः कलशैः कामि गृहीताः बालव्यञ्जने ॥ ५६ ॥ गृहीताः पुष्पमालाभि गृ

॥ अ० ध ॥

॥ २७ ॥

सस्वर्गविषयं ध्यात्वा तस्योक्लेशाग्नितापितः ॥ ११ ॥ एवं लीनं च तं शकं दृष्ट्वा सा वि-
किताशची ॥ उपेत्य स्वामिनस्तस्य पुरःस्थित्वाभ्यपूजत् ॥ १२ ॥ किमेदं तिष्ठ मे स्वा-
मिन्मात्रिषीदजगत्पूजो ॥ जम्बूद्वीपे भवानेकं श्रमणं किन्नपश्यति ॥ १३ ॥ इति श-
च्या समं पृष्ठे सशक्रं त्रिदशाधिपः ॥ निश्चयं सत्यं प्रियं भार्या समालोक्यैतदब्रवीत् ॥ १४ ॥
किमत्राहं पृच्छेते सर्वथा स्मिदिव च्युतः ॥ एकोऽपि श्रमणो नैव शक्नुयाद्रक्षितुं मम ॥
॥ १५ ॥ जम्बूद्वीपे स्वयंगत्वा श्रमणानन्विष्य सर्वतः ॥ दृष्ट्वापि पृष्ठमोपायं परिपृष्ट-
मुपाचरेत् ॥ ॥ १६ ॥ तत्र मे श्रमणाः सर्वे दृष्ट्वा मां समुपागत ॥ सहसा समुपागत्य प-
णन्तुं समुपागताः ॥ १७ ॥ ते मे कुर्युः कथं रक्षां मामेव पुणमन्ति यः ॥ तदत्र व्यसने त्रा-
ता समैकापि न विद्यते ॥ १८ ॥ तेन स्वविषयं स्मृत्वा च्युतिशंका विपन्नधा ॥ किंचिद्दे-

॥ गुरुः ॥

॥ २७ ॥

समालंब्य शस्त्रोपस्थानमुन्नतः ॥ १९ ॥ तद्वक्त्रिकैरिष्यामिवास्वामिसरणं कु
द ॥ सर्वथाहृदि वञ्च्यत्वा पतेयनरकेषु न ॥ २० ॥ इति पन्तो दितं श्रुत्वा सायचोक
रुणादितः ॥ स्वामिनैर्देवराजैर्बोधयितुं समयवती ॥ २१ ॥ स्वामिनत्रविपादत्वं
माकथाशोकमनः ॥ अवश्यं भाविबोधावा भवन्ति सर्वदेहिनाम् ॥ २२ ॥ तथापि
त्रैलोक्यलक्ष्मणपरित्यज्य विपादिताम् ॥ विपत्तिशमनोपायं कर्तव्यं सहसा प्रभो ॥ २३
॥ २४ ॥ भवान् किं न किं जानीते यद्वदो भगवान् जिनः ॥ सन्वलोकाधिपः धारता स
बलोकहितकरः ॥ २५ ॥ सन्वमाय विज्ञेता च सन्व सत्त्वानुकंपकः ॥ जस्वद्वोपि घनोत्प
न्न सत्त्वानां हितकरणे ॥ २६ ॥ सत्रतस्त्वमुनीन्द्रस्य श्रीवनस्य जगद्गुरुः ॥ उपैष्य स
रणं गत्वा प्रायश्चित्तं यथेप्सितम् ॥ २७ ॥ तत्पुत्रो हि महासत्त्वो षडभिज्ञो विनायकः

॥ अ० ६ ॥

॥ ३१ ॥

ति मन्यत सुगताधिपः ॥ तज्जले शय्यः संभूतो यः लभामि स्वसनपुनः ॥ ७८ ॥ तदव
श्रद्धया नित्यं यावज्जीवं शुभे चरन् ॥ किमस्य जन्तुत्वा चरेयं सत्यमोदितः ॥ ७९
इत्पुस्त्वासमहेन्द्रस्तं भगवन्तं कृतं जलं ॥ पुष्पात्वाससहायश्च त्रिदिवे स्वालयययो
८० ॥ तत्र सस्वासने स्थित्वा शय्यासहस्रोदितः ॥ सर्वान्देहसमामृत्युं पुनरेवमा
षत् ॥ ८१ ॥ भवंतोऽत्र विजानीध्वं यच्च पुनिलक्षणं मम ॥ तत्सर्वं पश्याम्यामि तत्सुभी
न्द्रपसादतः ॥ ८२ ॥ पापं च क्षीयते शेषं पुण्यं च मे पूर्वद्वितम् ॥ न चापि दुर्गातिं यार्यां सु
खावतीं समाप्नुयाम् ॥ ८३ ॥ एतत्सर्वमुनीन्द्रस्य कृपादृष्टिः पसादतः ॥ सिध्यते मे भ
वति स्तु ज्ञातव्यानां न्यथा खलु ॥ ८४ ॥ एवं मत्वा भवंतोऽपि सस्वद्विसरणे गताः ॥ त्रि
लसरणं गत्वा भजध्वं नित्यमादरात् ॥ ८५ ॥ ततोऽबोमरुतं नित्यं सर्वत्रापि भवेद्भुवम्

॥ गुरुः ॥

॥ ३१ ॥

कुमात्पारमितापर्यवृत्तत्वं समाप्नुयात् ॥ ८६ ॥ हृत्पादिषु सुरेन्द्रेण श्रुत्वा सर्वे पिते म
राः ॥ तथा हीति प्रतिज्ञाय त्रिरत्नं सम्पुर्णे जिरे ॥ ८७ ॥ तदारभ्य सदा तत्र स्वर्गलोके स
मंततः ॥ सुमंगलं महोत्साहं सदा भू निरुपद्रवं ॥ ८८ ॥ तदा शक्रः सुरेन्द्रस्य तस्मै पञ्च
शिखाय च ॥ ललितां भद्रिकां कन्यां तुम्बुरुतनयां ददौ ॥ ९ ॥ ऋणवत्कुस्तेचिन्ता
मुपकारकणः सताम् ॥ कदापि सक्षीयते नैव संचयक्षीयते भवम् ॥ ९० ॥ अथ शक्रः सुभो
दनं दृष्ट्वा तेभिर्भवस्तदा सर्वे ते विस्मितान्त्वा पृच्छस्तं मुनीश्वरम् ॥ ९१ ॥ भगव
न्कृतेन पुण्येन शक्रेण सुकृतं कृतम् ॥ येन च्युतोऽपि भूयोऽपि स्वासनं प्राप्तवानसी ॥ ९२
इति तेभिर्भुभिः सर्वैः सम्पृष्टः मुनीश्वरः ॥ सर्वांस्तान्सां धिकांश्चापि समालोक्यैव
मादिशत् ॥ ९३ ॥ शुण्धं भवः सर्वे यच्छक्रेण पुरा कृतम् ॥ तद्विशिष्टं तत्पदो धायैक

॥ ३५ ॥

॥ ३५ ॥

॥ ३५ ॥ तदा सो धातुते जो पमराजं समवोत् ॥ शृणु स्वपराजं तदा समवोत् ॥
विल्लम् ॥ ३७ ॥ अस्ति धर्मो पुरस्कारे धर्मकेत्याभिधानम् ॥ तस्मिन् नो धर्मतो
नास्ति भगवति वृत्ते ॥ ३८ ॥ तस्य पुत्रधातुते जनाम्नो ह्येव जन्ते ॥ स्वराज्ये ह्यु
कमेन धर्मो ह्यननिसृतः ॥ ३९ ॥ अथेनापहृतं मया मत्तुराज्ये प्रोषत् ॥ यमरा
जस्तद्राज्ये स्य धातुते जसमवोत् ॥ ४० ॥ धातुते जममपति वरं धर्मि स्वसां पतम्
मपादन्तं वरं गृह्य स्वपुरं निवृत्तस्ततः ॥ ४१ ॥ मृत्युविना निवृत्तस्ततः कृत्यात्प्राप्तं परेत
राट् ॥ भ्रत्वा वचं यमराजं धातुते जसमवोत् ॥ ४२ ॥ यमराजं विदेहं दर्शयस्व तदा पु
नः ॥ इति विज्ञापितं भ्रत्वा स्वमन्त्रं दर्शयेत्ततः ॥ ४३ ॥ एकमुत्तमं वदन् नोल्लभ्य
वहोन्वह ॥ यमदण्डं यमपाशां कलशं च वरपदम् ॥ ४४ ॥ इत्येवं यमराजं रूपं

॥ ३५ ॥

॥ ३५ ॥

पद्मसविस्मितः ॥ पितुर्गन्तितशालिष्यधातुते जसमव्वीत् ॥ ४५ ॥ भवत्सख्यस्य च
रित्रं दर्शयितुं त्वमर्हति ॥ तदा दूतान् समाहूय पितुपत्तिं समव्वीत् ॥ ४६ ॥ दूता धातुते
जाय मम रण्यं पदशय ॥ धातुते जरं जपुत्रं दुःखपीडान् कुर्वति ॥ ४७ ॥ पाणघातं पकु
वामि तस्मै दूताय निश्चितं ॥ सुष्टु सुगतिमार्गेण पुणीयस्व मम पुरे ॥ ४८ ॥ सर्वचरित्र
दर्शित्वा धातुते जपुणीयतः ॥ चतुर्द्वारं चरित्रं च दर्शयित्वा सुनीयतः ॥ ४९ ॥ आदौ
चित्रगुप्तस्य गृहं चापि पदशय ॥ षट्गत्या जायते जंतो र्ययं कर्मपुलेखितम् ॥ ५० ॥
तत्तत्सर्वधातुते जं दर्शयित्वा पुणीयतः ॥ स्वर्गद्वारं च तत्सर्वं दर्शयित्वा सुनीयतः ॥ ५१ ॥
अबोच्यादिनरककुण्डं न्दर्शयित्वा पुणीयतः ॥ दूत्यादिष्टं यमवाक्यं श्रुत्वा दूताः पूर्वोधि
ताः ॥ ५२ ॥ तदा यमाज्ञाया दूतैर्धातुते जसमव्वीत् ॥ धातुते जसमागच्छ त्रिगुप्तस्य

॥ अ० ॥

॥ ३९ ॥

हागतः ॥ असत्यं न पुभाषत् सत्यमेव वदस्व मे ॥ २४ ॥ इत्यादिष्टं च यथा सदा वि
ज्ञापितं मया ॥ यमराज इहायातः कारणं मे शृणुततः ॥ २५ ॥ स्वराज्यं एकामेव
श्वरीहेतुचागतः ॥ अभेनापहतं मह्यं पतित्वा तप्तबालुके ॥ २६ ॥ तदाहं पत्यागतं
मार्गं विस्मृत्वा परिरोदितं । एकी जन्तुस्तदागत्य मह्यं चैव समवृवीत् ॥ २७ ॥ किरोद
सिधातु तेज केनार्थं मिह चागतः ॥ इत्थुक्त्वा जन्तुना तेन मह्यं चैव समवृवीत् ॥ २८ ॥
कुतः समागतो यातु तेजत्वं कुत्र गच्छसि ॥ पृथुमार्गे आरोह स्तरं तप्तबालुकात् ॥
॥ २९ ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा जंतोरंगे समाह्वयम् ॥ नोपते जंतुना तेन यमपूर्याच
सन्निधौ ॥ ३० ॥ तदाहं जंतुना तेन त्यक्त्वा अंतर्हितो भवत् ॥ तदा काशादेव तमि म
पञ्चैव समवृवीत् ॥ ३१ ॥ धातु तेजकुतायातः कुत्र स्वंगम्यसे धृता ॥ मार्गं धातु ते

॥ म० ॥

॥ ३९ ॥

जलं यमद्वारे कदाच नः ॥ ३२ ॥ इत्याकाशवाणि श्रुत्वामया चैवं समवधीत् ॥ कथमि
दानीं जितवृत्तोऽस्मि मार्गं पृत्यागतं न हि ॥ ३३ ॥ तदा काशादेवताभिः पुनरैव मभाषत् ॥
निवृत्तस्त्वं राजपुत्रस्वदेशं सहसा धुना ॥ ३४ ॥ तदा हं अप्रमाणित्वा संव्रत्तेति विषा
दितः ॥ यमपुरा तदा गत्य द्वारपालैः समवधीत् ॥ ३५ ॥ कस्त्वं कुतः समायातः केनार्थे
न ब्रूहागतः ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा मया चैवं समवधीत् ॥ ३६ ॥ अस्ति धर्मपुराख्या
ते धर्मकल्याणि भो नृपः ॥ तस्य पत्नी यमरती नाम्नी भूता पतिवृता ॥ ३७ ॥ तस्यात्म
जा धातुते जनान्नेह राजनन्दनः ॥ मया विज्ञापितं वाक्यं श्रुत्वेवं च तथा ब्रवीत् ॥ ३८ ॥
धातुते जराजपुत्र आगच्छ यमसन्निधौ ॥ इति विज्ञापयित्वा तु नोपतेयमसन्निधौ ॥
३९ ॥ यमराजो पितृदातृ मह्यंश्चैव समवधीत् ॥ केनार्थं राजपुत्रत्वं यमद्वारे समागतः

॥ अ० ४ ॥

॥ २६ ॥

जंतुनां सर्वश्रमणं प्रवम् ॥ तद्वत्र किङ्करिज्यामि यत्रोपायेन शक्यते ॥ ९५ ॥ तद्वत्स्य
सरणं यास्ये कोपित्रातुं न शक्नुयात् ॥ पुण्यं मे तदा त्राता तत्सर्वं क्षीयते मम ॥ ९६ ॥
तत्कोत्रान्या भवेत् त्राता दृश्यते न मया धुना ॥ सर्वथा हृदियश्च्युत्वा पतितो नर देभुमन् ॥
॥ ९७ ॥ कियत् कालं वसेयाह मिति चापि न मन्यते ॥ दृष्ट्युक्त्वा समस्त भन्ता मृ
त्युमेव विचिन्तयेत् ॥ ९८ ॥ निराशया विषरमास्य स्तस्थो पश्य मुहुर्पि ॥ एव शो
कनिद्रायास्य तं दृष्ट्वा च किताशचो ॥ ९९ ॥ सा विपच्छमनोपायं कारयित्वा न्यवेद
यत् ॥ स्वामिनत्रापि मा एव विपादं कर्तुं महं सि ॥ १०० ॥ विपन्ति शमनोपायं कथ्यते त
च्छृणु भो ॥ अवतीर्य स्वयं ताव ज्जम्बूद्वीपं दया धुना ॥ १ ॥ विपत्ति शमनोपायं पृष्ठ
तां श्रमणं भो ॥ पद्माव विपलैर्त्कर्षा श्रयंतः श्रवणा किल ॥ २ ॥ युज्यन्ते कुशलैरेव

॥ गुरु ॥

॥ २६ ॥

येषां कुशलगामिनः ॥ तथात्वं कुशलं स्तेषां युज्यमानो भवत्कृताम् ॥ ३ ॥ एतत्पुण्या
नृणां तेन तेषां युते भवेत्प्रभो ॥ इति मत्वा स्वयंगत्वा जम्बूद्वीपे त्वया धना ॥ ४ ॥ मृश्यतां
श्रमणः कश्चिद्व्यसनचक्षणक्षमः ॥ इति प्रियोदितं श्रुत्वा तथेति समस्त्यन्ति ॥ ५ ॥
पुतिज्ञाय स्वयं स्वर्गाज्जम्बूद्वीपमत्रातरत् ॥ अवतार्य स्वयतत्र जम्बूद्वीपे समंततः ॥
॥ ६ ॥ अन्विष्य श्रमणानि दृष्ट्वा समेत्यैवा तदमाषत् ॥ भवतं श्रमणा विज्ञा सर्वलो
कार्येनाश्रयाः ॥ ७ ॥ तममापि महत्कार्यं साधयितुं समर्हथ ॥ यत्स्वर्गाच्च पुतिनेमि
त्वं जायते मम सांपत् ॥ ८ ॥ तद्विपच्छमनोपायं पृदातुं समुपागतान् ॥ दृष्ट्वा ससुररा
जोऽपि तदन्तिकं दयासरन् ॥ ९ ॥ ते कुपुं मे कथं रक्षं मामेव पुणमंतिये ॥ इति ध्यात्वा
सर्दवेन्द्रो भगनास्वपदेयौ ॥ १० ॥ तत्र शोकालये स्थित्वा च्यतिमेवं विचिंतयेत् ॥

॥ अ० ५ ॥

॥ ३० ॥

मियापुराप्रतिज्ञानं भवतात्रतथामम ॥ विपन्तिशमनोपायं पुरुषापरिपूर्यत ॥ ६२ ॥
कृतितेनसुरेन्द्रेण पुर्यतेनमुनीश्वरः ॥ कृपादृष्टासुरेन्द्रन्तसमालोचयेवमवदीत् ॥
६३ ॥ हे शकुसमाधाय शृणु वक्ष्यामि ते हितम् ॥ सर्वदुर्हम् नोन्दुर्यं समाख्यातं मया भू-
तम् ॥ ६४ ॥ यदि लोकाहितार्थेन चिरं जीवितुमिच्छसि ॥ अमितायुपुद्गोविद्यां गु-
हायामुवाच ॥ ६५ ॥ ततस्ते सर्वपापानि निशेषं क्षिणुयुद्रतम् ॥ पुण्यानि कुरु-
येयुः च सकलसंयदाभवेत् ॥ ६६ ॥ ततस्सर्वोपमाराश्च यास्यन्ति विलयद्रुतम् ॥
ततः प्राप्नुवद्भिस्त्वात्सस्यते सर्वमीहितं ॥ ६७ ॥ ततो लोकहितार्थं नवो धिचयाचर-
त्कृतिः ॥ यावदीच्छा भवेत्तातु तावद्भुक्त्वा सुखं चर ॥ ६८ ॥ ततः स्लेशान्विनिर्जित्य
परिशुष्य विमण्डलः ॥ कुमात्यारमिताः पूर्य सन्तो वि समवाप्नुयाः ॥ ६९ ॥ एव विज्ञा

॥ गुरुः ॥

॥ ३० ॥

यदेवेन्द्र त्रिरत्नसरणंगतः ॥ एनांसिहामहाविद्यां धारणिगृह्यसम्पठ ॥ ७० ॥ इत्यु
क्त्वासजगच्छास्तामगवान्समुत्तिश्वरः ॥ अमितायुःपदाविद्या म्पठित्वेद्रायसंददौ ॥
॥ ७१ ॥ तांगृहित्वासदेवेन्द्रः पुणत्वासाञ्जलिमुदा ॥ भगवंतंतमभ्यर्च्य पुनरेवंसम
वृवीत् ॥ ७२ ॥ भगवन्नाथसर्वज्ञ त्रिरत्नसरणंगतः ॥ सर्वदेमांमहाविद्या मद्यारभ्य
सदावृधे ॥ ७३ ॥ इत्युक्त्वामरुत भन्तांताम्बिद्याश्रवणं गृहीत् ॥ यथादिष्टं मनोन्द्रे
ण तथापठेत्समाहिताः ॥ ७४ ॥ ततस्तत्पठितोत्पन्नेः पुण्यैस्तस्यमरुत्यते ॥ सर्व
च्युतिनिमित्तान्त त्पशांतिसमुपाययो ॥ ७५ ॥ ततस्तच्छांसमालोचय सशक्तसम्पमो
दितः ॥ पुनस्तंश्रीघनंनत्वा साञ्जलींरेवसुवर्वात् ॥ ७६ ॥ भगवन्नाथलोकेऽशभवत्क
पापसादतः ॥ यच्च्युतिनिमित्तमोक्तं सर्वेऽप्येतैर्गुणैः ॥ ७७ ॥ तच्चिचरंजीवितोस्मो

अ० ५ ॥

॥ ३१ ॥

अपुमाणितो संस्थितः ॥ यमपुरान्तदगम्य द्वारपालस्तमवव्रीत् ॥ २० ॥ कुरुवंस्तः
समायातः केनार्थे न समागतः ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा धातुतेजसमवव्रीत् ॥ २१ ॥ अ-
स्ति धर्मपुराख्याते यमकेल्याधिपे नृपः ॥ तस्य पत्नी धम्मरती सा नो भूता प्रसूता
॥ २२ ॥ तस्यात्मजा धातुतेजा नाम्ना ईराजनन्दन ॥ इत्यपि विष्टुर्धातुतेजं द्वारपालस्त-
मवव्रीत् ॥ २३ ॥ केनार्थं धातुतेजं यमद्वारे समागतः ॥ पाणो विपाणिनः स वेदो व्याप्तिर-
जनन्दन ॥ २४ ॥ सज्जीवत्वं धातुतेजं निवृन्तस्वपुरे धुना ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा
द्वारपालस्तमवव्रीत् ॥ २५ ॥ द्वारपालममवाक्यं शृणुते सर्वयाधुना ॥ सज्जीविषिपितृप-
त्पदं दर्शनं कर्तुमागतः ॥ २६ ॥ तस्मात् द्वारपालो हि नो यत्नं यमसन्निधौ ॥ इति विज्ञा-
पितं श्रुत्वा निवृत्तो द्वारपालकः ॥ २७ ॥ यमराजस्य पुरोगत्वा द्वारपालस्तमवव्रीत् ॥

॥ गुरुः ॥

॥ ३१ ॥

पितृपतेमहाराजधातुते जाभिधेनपः ॥ २८ ॥ सज्जीवेपिसमायातोमहवदनितालस
॥ इतिविज्ञापितश्रुत्वा इरपालसमवधीत् ॥ २९ ॥ इरपालद्वहानीतधातुतेजम
मागतः ॥ धातुते जतदाहय यमराजस्यसन्निधौ ॥ ३० ॥ धातुते जस्तदागत्वा यमराजं
नमस्कृतम् ॥ धातुते जतदा रूपं दृष्ट्वायमसविस्मितः ॥ ३१ ॥ महर्द्धिकंमहातेजं महा
बलपराक्रमं ॥ महोत्तमंरजरत्नं राजपुत्रं तदावधीत् ॥ ३२ ॥ राजपुत्रकिमायातः स
ज्जीवेजममागतः ॥ इत्युक्त्वास्वासनात्प्राप यमराजसमागतः ॥ ३३ ॥ धातुते जं
तदाहस्तं गृहीत्वा ज्ञापितमदा ॥ धातुते जराजपुत्रं अन्योसित्वं किमागतः ॥ ३४ ॥
त्वात्सयानमहातेजस्यानेवदृश्यते ॥ दयावान्तेजवान्कश्चित् धर्मात्मानेवदृश्यते ॥
॥ ३५ ॥ धातुते जद्वहानीतं कालनेवभवतिहि ॥ केनापिखीटिहायात वदस्वराजनन्द

॥ ३०४ ॥

॥ ३०८ ॥

तिजनः श्रुपतीपमसक्तियाम् ॥ ३०५ ॥ आदौषमसुरिगत्वा यमस्यदशनंकृतम् ॥ य
मराजस्तदामर्त्यं सम्मानं पकृतं बहु ॥ ३०६ ॥ आतुर्तमसज्जीवत्वं किमायातोसि सति
तमे ॥ अहमपि कृतांताय सम्मानं पकृतं तदा ॥ ३०७ ॥ यमराजभवतराज्यं दशनंकृतं
मायतमम् ॥ इतिमयोदितं श्रुत्वा यमराजस्तदाब्रवीत् ॥ ३०८ ॥ आतुर्तमसमरूपे दशाय
स्वत्वया घृणा ॥ इतिमयोदितं श्रुत्वा मया चैव निवेदितम् ॥ ३०९ ॥ यमराजभवद्विषे द
शायस्वत्वया घृणा ॥ इतिमयोदितं श्रुत्वा स्वरूपे दशयेत्तदा ॥ ३१० ॥ एकेव शरिरे हि
रूपं कृत्वा चैव पदशयेत् ॥ धर्मिणः पाणिमोक्षं शान्तरूपं पदशयेत् ॥ ३११ ॥ किं
अंशान्तरूपं हि यमराजस्य साम्प्रतम् ॥ एकान्तं हि भुजं च धेतवर्णमिहो ज्वलम् ॥ ३१२ ॥
वामहस्ते पद्मधरं दहिने चाभयं वरम् ॥ नानारत्नापलंकारं पीताम्बरपरिधितम् ॥ ३१३ ॥

॥ गुरु ॥

॥ ३०८ ॥

देवासुरमनुष्यानां सेव्यमानं जगत्प्रभुम् ॥ स्वर्गमर्त्यचपातालैवासितं पाणिनेहितम् ॥
६ ॥ अवीच्यादिनारकेहि निमग्नं बोद्धुं तसदा ॥ अमृतैव सुवचनं नित्यं च वृषभाषितम्
॥ १७ ॥ तथान्ये यमराजस्य रूपं धौरभ्यानकम् ॥ पापिनः पाणिनो दृष्टकालरूपं पदश
येत् ॥ १८ ॥ कौटुंशकालरूपं हि यमराजस्य सांपुतम् ॥ एकाननं कालरूपं द्विभुजं च
भयानकम् ॥ १९ ॥ दहिने खड्गधरं क्रोधं वामे पाशधरं स्तथा ॥ उदके शंखो हिताक्षं
द्रुष्टोत्कटभोषणम् ॥ २० ॥ बन्धिरिव महोज्वालं महातेजं भयंकरम् ॥ दृष्टं यमराजस्य
रूपं चैव पदशयेत् ॥ २१ ॥ पापिनः पाणिनो दृष्टं हतहतमारयमारयेति भाषितम् ॥ स
र्वेषां दुष्टसत्त्वानां नानाशस्त्राभिघातिताः ॥ २२ ॥ एतादृशं यमराजं मया दृष्टं मुनीश्व
राः तदासौ यमराजो मे सुपसन्नैव मवबोत् ॥ २३ ॥ धेतुर्ते ज किमर्थस्त्वं सज्जो वैवमि

॥ अथ ॥

॥ ४५ ॥

कस्त्वं हिमये मायात दूत्ये वंपरिपुडति ॥ ते नैवंपरिपुष्टे स्मि वाह्यगोषो सुदुःखित ॥
॥ ४६ ॥ निश्वस्येव शनैस्तस्मै संप्रयश्चेवमवसीत ॥ वाह्यगोषो मत्तमगदरुशादि
हागतः ॥ ४७ ॥ सुत्पिपासाभिस्तप्तोस्मि तदग्न्यंमोपदीयताम् ॥ ते नैवंपरिपुष्टमानो
सौ देवपुत्रः सुकुण्डलः ॥ ४८ ॥ रुदन्दीनस्वरं पश्येव वलं घतमाततः ॥ वाह्यगोकिंपु
दास्येते किञ्चिद्वस्तु न मे गृहे ॥ ४९ ॥ तत्तमस्वापराधं मे पार्थयान्यभितो व्रजन् ॥
इतिते नोदितं भूत्वा वदत्येव हिजः सतः ॥ ५० ॥ किञ्चिदपि पुदातव्यं सुतपना खं दि
तस्पमे ॥ यदि न दीयते किञ्चिदप्यत्र मरणं व्रजे ॥ ५१ ॥ इतितदुक्तमाकर्ण्य देवपुत्रः
सुकुण्डलः ॥ किञ्चिद्वस्तु गृहे द्रष्टुं पविश्य पश्यते श्वसन् ॥ ५२ ॥ तदा तस्य जगद्व्रतिः
कृपादृश्यनुभावतः ॥ तत्र गृहं समुद्रता महदश्वर्यं सम्पदः ॥ ५३ ॥ तदा तस्य गृहे तत्र को

गुरुः ॥
॥ ५३ ॥

शृंगारेषु सवते ॥ भाण्डानिविविधैरत्नैः शृणोति सर्वं यातुमिच्छति ॥ ५६ ॥ अन्नैश्च भोज
नैश्च व्योषानैर्दिग्भ्यामतेरपि ॥ दिव्यचोवरवस्त्रादि सर्वालंकारभरणैः ॥ ५७ ॥ सुगंधि
द्रव्यपुष्पैश्च परिपूर्णो विसर्जते ॥ विलोक्य समुदाश्चर्य समाकुलितमानसः ॥ ५८ ॥
अहो किमिदमाश्चर्यं स्वप्नवाङ्मयमेव मया ॥ इति सचिंत्य भयोपि समोक्ष्य वै विचिंति
ते ॥ ५९ ॥ नूनमयमहाभिक्षुः पुरुषो मटगृहागतः ॥ यस्मिन् देशे न मात्रेण लक्ष्मीर्जाता म
मेष्टया ॥ ६० ॥ इति निश्चित्य चित्तं न देवपुत्रः स न दितः ॥ सहस्रोपेत्य तं विष्णुं भाष
ते एवमादरात् ॥ ६१ ॥ निमस्ते वाह्येण भोक्तुं चिन्तयेत् शीलं तनो ॥ पुविशात्रगे ह्ये स्नात्वा म
न गृहीतुमर्हसि ॥ ६२ ॥ इति तनोदिते भुव्यं वाह्येण संप्रसादितः ॥ सहस्रैस्त्याय तं गी
हं प्रविशति विलोकयन् ॥ ६३ ॥ तत्र स सुमनसात्मा देवपुत्रः सुकुण्डलः ॥ वाह्येण तं प

11/28/11

॥१॥

4891)

अथ पिबोपति ॥ २५ ॥ अस्ति राजन् धर्मकल्प कावेरीनगरोत्तमे ॥ श्रेष्ठिरेकः कुशौ
दुश्च नाम्नोदादिदुःखिनः ॥ २६ ॥ तस्य द्वौ पुत्रौ अस्ति दहलो बालकस्ततः ॥ कुशौ च
श्रेष्ठिरेकस्मिन्समये मरणं गतम् ॥ २७ ॥ तदा पितृकालगते ज्येष्ठपुत्रेण भाषितम् ॥
अरे मातमहं गृहे न तिष्ठयत्रे पितृगच्छ ॥ २८ ॥ दूत्यं स्वामातरं चान्नं पानैरपि न दीय
ते ॥ नित्यं पठ्यशास्त्रेण विगृहे गपुतिष्ठति ॥ २९ ॥ तदा मातृपदे पित्वा श्रापं दद्यात्पु
नः पुनः ॥ पुत्रे ते मंगलं भूयात्कदापि कुशलं न हि ॥ ३० ॥ दूतितं दुक्तमाकर्ण्य मातरं पा
देन वृष्टान्निर्गतः ॥ तदा स्मै श्रेष्ठिपुत्राय कुष्ठरीगेण पीडितः ॥ ३१ ॥ हस्तपादप्लव्ण्डि
त्वावहिर्गन्तुं न शक्यते ॥ अथ सचिंतयामास हाहा कष्टतरं मम ॥ ३२ ॥ अधुना किं करि
ष्यामि कुत्र गच्छाम्यहं नृभो ॥ दूत्यं स्वामातरं वृद्धपादेन स्वगृहाद्वहिर्निर्गतः ॥ ततः पक्षत्र

अ० ५ ॥

५३ ॥

ग्नं विष्णुमत्रके ॥ तयो विजलं विष्णुपदे पक्षिप्लं पापिनं सदा ॥ २८ ॥ तत्र स्थपापिनो लो
का हृदि वेति पुरोदिताः ॥ तदा यमदत्ते हि प्रोक्ता च पापिनं ततः ॥ २९ ॥ अरे पापित्वया पवं
परद्रव्यं पहारितं ॥ एतत्कर्म विपाकेन जलौक्यापि भक्षितम् ॥ ३० ॥ कश्चित्पापिनो लोकाः
सर्वे कुण्डे पक्षिप्लं च ॥ तत्र स्थपापिनो लोका वदन्तु नापि शरानुयुः ॥ ३१ ॥ अरे पापि
त्वया पूर्वं परद्रव्यं पहारितम् ॥ एतत्कर्म विपाकेन सर्वेणापि भक्षितम् ॥ ३२ ॥ तत
नरकपालादना रात्रिदिवं भ्रमन्ति च ॥ केचित्पद्माद्याद्या दत्ताः केचित्सिंहमुखास्तथा
॥ ३३ ॥ केचित्सर्पमुखा दत्ताः केचित्कोलमुखास्तथा ॥ केचित्श्वानमुखा दत्ताः केचि
तगुधुमुखास्तथा ॥ ३४ ॥ केचित्कोष्ठमुखा दत्ताः केचित्काकमुखास्तथा ॥ केचित्स्थ
लनयना केचिद्वह्निशिरोरजाः ॥ ३५ ॥ केचिद्वृत्ताश्च लक्ष्मः ॥ केचिद्वृत्ताभयङ्कराः ॥

॥ गुरुः ॥

॥ ५३ ॥

एतेव तेशतसहस्रैः भ्रमन्ति नारके खलु ॥ ३६ ॥ स्वामुद्गलमुद्गलं विशलं दराक्षमे व
च ॥ गृहीत्वा सततं दूतैः भ्रमन्ति नारके खलु ॥ ३७ ॥ एतत्सर्वं मया लोक्यानि वृत्तो हं म
नो भवराः ॥ इत्यादि वृत्तं धातुते जं पुनरेवमभाषत ॥ ३८ ॥ धातुते जमहाभिज्ञा पापि
नोनोयते कथम् ॥ तत्सर्वं गृहीत्वा सततं सर्वसत्त्वावधारणात् ॥ ३९ ॥ इति विज्ञापिते
श्रुत्वा धातुते जः समुवाच ॥ मुनो भवराः पृथ्वीपति पापिनं नोयते कथम् ॥ ४० ॥ पाशं
नवहादशदेन साधयानेन नोयते ॥ स्वस्वकर्मा नुसारिणः नोयते यमकिंकरैः ॥ ४१ ॥
जम्बूद्वीपात्सहस्राणि योजनाति सतिरभूत् ॥ मृत्युभूते यमपूर्यां वर्षमे केन याति हि ॥
४२ ॥ तस्मिन्मार्गे लेहकोलं कोलितं च समन्ततः ॥ लेहकोलत यमदूतैः पुतान
नीयते किल ॥ ४३ ॥ तन्नासासनापुणाशाय मार्गञ्च निमित्तं किल ॥ तथा चाष्टसह

॥ अ० ॥

॥ ५७ ॥

पुत्रि श्रुत्वा पापिलो कस्तस्मिन् ॥ ५१ ॥ इत्युक्त्वा यमदूतो मुखे हस्तेन अदितो
कोटशो च यमहस्तो हिमवनसो तल्लोकिलः ॥ तदभ्यन्तरं देताभ्यां नीयतं कुलदोषकम्
२ ॥ ततो यमपुत्रो बहिः असिपत्रगह्वरेण परिवर्तितः ॥ गहनं कथं भूतं अतिरिक्तपत्रेणाह
डिवम् ॥ ५२ ॥ शृण्वन् लिङ्गादि स्मरन् कवक्षसमुद्धतं ॥ दत्तेनाप्युकारेण परशुधनुर्वा
णहस्तेन बलं ॥ ५३ ॥ भीमास्येदं घृष्टं ध्वजं तुरगमुखे सिंहवक्त्रेऽश्ववक्त्रे ॥ नाना
रंगैः प्रकीर्णैश्च केशैश्च चरितैर्भीषणैर्घोरैर्नादैः ॥ ५४ ॥ अस्तं चेतीनरस्य भणायपि
मिनो यदनेन सन्निवसति ॥ तत्र यमदूतेन तीयमानेन दुष्टसत्त्वेभ्यः स्वस्वकर्मानुसरणं
सर्वां प्रकुर्वीति स्म ॥ ५५ ॥ अरे पितृव्ये मनुष्यजन्मनि मातापितृभ्यां दण्डेन प्रहारे
ण स्वगृहात् बहिर्निर्गतः ॥ तत्पापकर्मणा एतत् शासनाभक्तं ॥ इत्युक्त्वा दण्डेन

॥ गुरुः ॥

॥ ५७ ॥

हारिः ॥ तदादुष्टलोके हादेवेति किट् कशासनानुभूत इत्युक्त्वा रूरोद तथा एकस्मिन्
स्थाने सिंहमुखदत्तेन दुष्टसत्त्वस्य मुखे तप्तश्रयो गुदां पृथिप्यशासनां पृकुर्वन्ति स्म ।
अरे पापित्वयामनुष्य जन्मनिसांघिकद्रव्यं पृहत्वा स्वादित ॥ तेन पापेन एतदुःखानुभू
त इत्युक्त्वा शासनां पृकुर्वित् तदादुष्टसत्त्वोद्वादेवेति किट् कशासनानुभूत इत्युक्त्वा रू
रोद ॥ पुनरपि तत्रैव बने तं पापमुखदत्तेन दुष्टसत्त्वाय वाणशयने पसुप्य खड्गेन पृहारि
त्वा एतदुक्तम् ॥ अरे पापित्वयामनुष्य जन्मविनशा पुलिनं पृच्छिन्वतः ॥ इत्युक्त्वा शा
सनां पृकुर्वित् तदादुष्टसत्त्वोद्वादात्तेति किट् कशासनानुभूत इत्युक्त्वा रूरोद ॥ पुनरपि
तत्रैव बने गजमुखदत्तेन दुष्टसत्त्वाय वा महस्तेन शिखिं गृहीत्वा दण्डेन पृहारिः ॥ अरे
पापित्वया गुरवे निंदा कृत्वा बहिरागतः ॥ इत्युक्त्वा शासनां पृकुर्वित् ॥ तदादुष्टसत्त्वोद्वा

॥ २४ ॥ शस्यदानं कृतं येन शीघ्रा रुह्यसनाश्रितः ॥ २५ ॥ एतत्सर्वं यत्पुण्यं यत्पुण्यं
 तं सुनिश्चितम् ॥ तस्मात्कुप्यान्मानवेन धर्मदानेन निश्चितम् ॥ २६ ॥ धर्मेण वदते पुण्यं
 धर्मेण वदते पुण्यं ॥ धर्मेण सुखमाप्नोति धर्मे स्वर्गं यथायथा ॥ २७ ॥ दत्तं
 ज्योतिर्वदते दानं ह्यलभ्यते सुखम् ॥ दानात्कलभ्यते भाग्यं दानाद्दलभ्यते धनम् ॥ दा-
 नात्संहरते शोकं दानाद्दौःखनाशनम् ॥ दानात्संलभ्यते मित्रं दानाद्दलभ्यते सर्वशान्तिम् ॥ २८ ॥
 दाने न लभ्यते शीघ्रं पुण्यं दाने न लभ्यते ॥ दाने न लभ्यते वश्यं दाने न रिपुनाशनम् ॥
 ॥ २९ ॥ दाने न लभ्यते मोक्षं दाने न स्वर्गमाप्नोति दाने नैप्सितं संपाप्तं दाने न परमं पद-
 म् ॥ ३० ॥ तथा च शृणु राजेन्द्र धर्मकल्याणि धीमता ॥ रात्रौ दिवे वध धर्मं सर्वं चैव
 तथापि ॥ ३१ ॥ नामोच्चारणमात्रेण सर्वपापं पुण्यं ॥ सदा हि धर्मं न भ्यान् जाप-

॥ गुरुः ॥

॥ २४ ॥

यः कुरुते नरः ॥ ३७ ॥ सोऽपि सर्वम्यापहरं स्वर्गं च दगमिष्यति ॥ इति चित्वा भवेत्तो
पित्रिरत्नं च सदा भज ॥ ३८ ॥ देवालयं धर्मशालां जोगीं दानं करोति यः ॥ सोऽपि सर्वपा
पहरं सुखावल्यां गमिष्यति ॥ ३९ ॥ इत्यादिष्टं धातुते जः समलोदये धर्मादिभिर
अन्यैरपि धातुते जः दानफलं वदस्व हि ॥ ४० ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा धातुते जः समव
बोत् ॥ सर्वेषामपि दानानां अन्नदानं प्रधानम् ॥ ४१ ॥ तद्यथा सौधर्मराजो लोक
श्वरः जिनात्मजः ॥ पाहाणरूपमादाय स्वर्गलोके समच्छति ॥ ४२ ॥ तत्र देवालये स
र्वं समाचरत दानवत् ॥ तत्र सुकुण्डलानाम् देवपुत्रादिरिदितः ॥ ४३ ॥ दुःखितकुले
शामिन्नात्मा दुर्भगोऽर्चनीमानसः ॥ तं सेपयन् समुहते सहस्रसिमुपाचरत ॥ ४४ ॥
अनेन स गृहद्वारे समुपाश्रित्य तिष्ठति ॥ तद्वारसं नुपासीनं विहीनं स सुकुण्डलः ॥ ४५ ॥

॥ अ० ५ ॥

॥ ४८ ॥

अर्जुनादुतेन कम् ॥ यमस्य पश्चिमद्वारस्य कुर्यात्स्वचरित्रकम् ॥ १ ॥ इत्यादिष्टुंजन
कंते धातुते जः समादिशत ॥ उत्तमस्य कुर्यात्स्वचरित्रकम् ॥ २ ॥ तत्रादौ पश्चि
मे द्वारे स्वर्णरुप्यमपसंति ॥ तत्रापि प्रागसर्वत्र अप्सराभिः प्रतिष्ठिताः ॥ ३ ॥ का
मिजलघटं गृह्य कामिश्च शालव्यं जननम् ॥ कामिः पुष्पमालानि गृहित्वा च समाश्रिताः
कामिर्धर्मो धजः कुर्यात् चामलसगुणस्तथा ॥ तथान्ये किञ्चिदपि सौतंगानं प्रतिष्ठा
ताः ॥ ४ ॥ नाना रंगैः सुन्दरेभ्यः गायमाना समाश्रिताः ॥ तथान्ये गंधवंकन्याभिर्वीर्य
माना प्रतिष्ठिताः ॥ ५ ॥ मृदंगं कषापट्टहादि ताता यश्च पृष्ठादिताः ॥ तथान्ये दैवकन्या
विधर्मैः लोके प्रभाषिताः ॥ ६ ॥ यन्मृदंगमेशास्त्रादि भाष्यमाना प्रतिष्ठिताः ॥ तथा
च शशिचमे द्वारे धम्मशालाश्च निर्मिताः ॥ ८ ॥ कचिन्नुद्विहारं च निर्मितं च समेतं

॥ गुरुः ॥

॥ ४८ ॥

तः ॥ कचिद्वृक्षविहारं च निर्मितं च सुशोभितम् ॥ ९ ॥ कचिल्लसंघविहारञ्च निर्मितं
परिशोभितम् ॥ अनेकदेवालयश्चापि निर्मितं च समन्ततः ॥ १० ॥ अनेकधर्मशाला
भि निर्मित्वा परिशोभिताः ॥ अनेकदानशालाभि निर्मिता च समन्ततः ॥ ११ ॥ तथा
पानीयशालाभि निर्मिता परिशोभिताः ॥ वापीपनारीधाराभि निर्मिता च समन्ततः ॥
तथा कचिरेवमुन्ति निर्मिता पुतिष्ठापिताः ॥ तथा कचिल्लसंघञ्च निर्मितं पुतिसंस्थ
तम् ॥ १२ ॥ कचिल्लयस्वर्णञ्च निर्मितं च समन्ततः ॥ देवतापुतिष्ठाभिश्च निर्मिता
परिशोभिताः ॥ १३ ॥ तस्मिन् नृहारे रत्नमयं राजगृहं सुनिमित्तम् ॥ राजगृहं कथं भूत
नानारत्नैः पूरितम् ॥ १४ ॥ सुवर्णरत्नमयस्तंभं सोपानं वतथैव च ॥ वात्सपेनं तोरणं
चरत्नमयं सुशोभितम् ॥ १५ ॥ पटलानि चरत्नानि शोभितानि समन्ततः ॥ सुवर्णरत्न

॥ अ० ४ ॥

॥ ५२ ॥

नोचपूकुर्वति ॥ ११ ॥ अरेपापित्वयापूर्वं पुलिनञ्चपूणाशितम् ॥ इत्युक्तवायमदत्ते
हि पशुपते तप्तवालुके ॥ १२ ॥ तदाचपापिनो लोका हाताते तिपरोदिताः ॥ अथाप
र्धकृतं पापं फलं भुक्त्वे तिरोदितः ॥ १३ ॥ तयाचपापिनो लोका अग्निकुण्डेषु क्षिप्ति च
सर्वाः कञ्चपुदा हित्वा हामावेति परोदितः ॥ १४ ॥ दण्डैरपि मदते स्ताद्यमानं दिवानि
शो ॥ अरेपापित्वयापूर्वं वनदाहं पूकुर्वितः ॥ १५ ॥ तेन पापेन कर्मेण अग्निना दहितं भू
सम् ॥ तया कञ्चिल्लोहमयं स्त्रीपुरुषनिमित्तं बहुः ॥ १६ ॥ तस्य गर्भे अग्नस्तस्मिन्
रितसततं वया ॥ परस्त्रीगमनं पुसां आलिङ्गितं दिवानि शो ॥ १७ ॥ अरेपापित्वया
पूर्वं परस्त्रीगमनं सदा ॥ तत्पापकर्मणेति यमदत्तेः पुतापितम् ॥ १८ ॥ परदुरगम
नं नारो आलिङ्गितं तथा खलु ॥ अरेपापित्वयापूर्वं परपुरुषगमनं सदा ॥ १९ ॥ तत्पा

॥ गुरुः ॥

॥ ५२ ॥

पक्रमेणेति समुद्रतैः प्रतापितम् ॥ एतत्सर्वमयालोप्ये निर्वितो हं मुनिश्वराः ॥ २० ॥
थाकचित्तीहमये सुरोच्चापिसुनिर्मितम् ॥ तत्सुखांपापिनो लोकाः समाश्रित्यपरोदि
ताः ॥ २१ ॥ अरेपापिवयापुर्न बालानांप्राणघातितम् ॥ दूतपुत्रायामदतेह दण्डे
नतादितं भुसम् ॥ २२ ॥ तथाकचित्तीहकुम्भेतैलचपरितंसदा ॥ तत्कुम्भेपापिनो लो
काः प्रक्षिप्ताः कथितंसदा ॥ २३ ॥ तदापापिनो लोकाः हावेति पर्येविताः ॥ अरेपापि
त्वयापुर्वं सायिकद्वयहास्तिम् ॥ २४ ॥ एतत्कर्मविपाकेन तैलकुम्भे प्रथितम् ॥ दूत
कवायमदतेह प्रक्षिप्तं तैलकुम्भके ॥ २५ ॥ तथाच विन्मुत्रकुम्भे प्रक्षिप्तं पापिनं कचि
त् ॥ तत्रैतयपापिनो लोकाः हासातेति परोदिताः ॥ २६ ॥ सदायमदतेह पावाचपा
पिनं तत् ॥ अरेपापिवयापुर्न परद्रव्यं प्रहास्तिम् ॥ २७ ॥ एतत्कर्मविपाकेन निम

॥ अ० व ॥

॥ ५६ ॥

भोमास्योभेरवाकारौद्रप्रोक्तभोषणौ ॥ करेपाशयमदण्डधारिकोकुण्वणि ॥ ५ ॥
तदातत्रयमदण्डौ उवाचकुलदोषकम् ॥ आगच्छकुलदोषकम् ॥ ६ ॥
चुत्पुस्त्यायमदण्डौ तस्थोकुलदोषसन्निधौ ॥ तदालोकेश्वरोवीमान् समागमद्वयाक
लः ॥ ७ ॥ तद्विणेवरदंष्ट्रस्तं वामेपक्षधरंस्तथा ॥ तदालोकेश्वरोवीमान् यमदण्डौ समादि
शतः ॥ ८ ॥ यमदण्डौकुलदोषतंमानीयहिंसमवबोत् ॥ तदाभेरवाकारेद्वयोभिसमा
गता ॥ ९ ॥ यमदण्डौसहयुद्धं कृत्वातत्रसमाधिताः ॥ यमदण्डौपितदायुद्धं कृत्वातत्रस
माश्रितः ॥ १० ॥ कुलदोषः संपुत्रां यमदण्डेननोपतम् ॥ एकोहिदहिनेपाथे एकोहिवा
पीथके ॥ ११ ॥ स्थित्वाचयमदण्डौ नीयतंकुलदोषकम् ॥ कुलदोषोदृतसाहस्यमपुयम
न्तदागमत् ॥ १२ ॥ असिपत्रास्त्रिपारण्यं कुलदोषेनदृश्यतम् ॥ तस्मिन्नुदतेयथानामत

॥ ५७ ॥

॥ ५८ ॥

भावेनैव दितम् ॥ १३ ॥ अने छजालमस्तु दि वृक्षलताभिः शोभितम् ॥ तस्मिन् वृक्षे
वायसादिपक्षिभिः जितम् ॥ १४ ॥ जम्बूनादिचञ्चलैः कजितरोदितं सदा ॥ त
त्सर्वं कुलद्वीपेन पदार्थितं समाश्रितम् ॥ १५ ॥ तस्मिन् वने तु गङ्गाः समाश्रिताः समंत
ताः ॥ कचिन्मन्त्रमुखादताः कचिन्मन्त्रमुखास्तथा ॥ १६ ॥ कचिन्मन्त्रमुखास्तथा ॥ १७ ॥ कचि
न्मन्त्रमुखास्तथा ॥ कचिन्मन्त्रमुखास्तथा ॥ १८ ॥ कचि
न्मन्त्रमुखास्तथा ॥ कचिन्मन्त्रमुखास्तथा ॥ १९ ॥ कचि
न्मन्त्रमुखास्तथा ॥ कचिन्मन्त्रमुखास्तथा ॥ २० ॥ तदायमद्वीपः सावृहीतिसमवृत्तः ॥ त्रिरत्ननामं

॥ अथ ॥

॥ ४२ ॥

भिवोसितेपुतिकजितम् ॥ अनेनचविपिनेनसमायुक्तसुत्रोत्तमित् ॥ १३ ॥ नयान्वयचि
ह्यपोपनारिचमागे मागे पुनन्तले ॥ अनेनचसुमागेण एकमित्त्वखलोकिताम् ॥ १४ ॥
तस्मिन्स्थानेस्वर्णरूपं राजगृहं चनिर्मितम् ॥ राजगृहं कथं भूतं नाम्नाद्व्येपपरित
म् ॥ १५ ॥ सहस्रकोष्ठैः संपुक्तं रत्नयमाना तिसुन्दरम् ॥ केचित्कोष्ठेष्वन्येषु तनेषु
चतयेवच ॥ १६ ॥ केचित्कोष्ठेष्वप्युपार्णं कदाचंपणितं कचित् ॥ केचित्कोष्ठेष्वप्युप
कुरुषंपणितं कचित् ॥ १७ ॥ केचित्तेराजिकापणं सपुष्पं चतथा कचित् ॥ केचित्कोष्ठ
दधिपणं दावचैव तथा कचित् ॥ १८ ॥ केचित्कोष्ठेषु तपणं यवागुचतथा कचित् ॥
केचित्कोष्ठमरीच्यादि जीरकंपणितं कचित् ॥ १९ ॥ केचित्कोष्ठेषु लवंगादि पुष्पाफलं
तथैवच ॥ केचित्कोष्ठेषु ताम्बूलं च नारिकेलं तथा कचित् ॥ नानारंगिवावस्त्राश्च केचित्को

॥ मुरु ॥

॥ ४३ ॥

पुष्पपरितम ॥ केचि कौशेयवस्त्रादिपरितं वसुशोभितम् ॥ २१ ॥ केचित्तथीजपूरका
दि नानाफलैः समन्वितम् ॥ केचिद्वह्निरित्यग्निर्भादि भोज्यपरिष्कृतम् ॥ २२ ॥ केचि
त्पानिमुक्तादि नानारत्नैः समन्वितम् ॥ केचित्स्वणरुप्यादि नानाधत्तुः परितम् ॥ २३
दृष्टेः च राजपुहे दातृपुण्यकृताजनाः ॥ विमानोपरि संस्थाप्य नीयते च नृपालये ॥ २४
सिधेरणिचमाराणि च कुचासुपवेशितम् ॥ तदादानवर्त्मिका लोकाः सुखान्येव समाश्रि
ताः ॥ २५ ॥ रसाप्यनिचयान्वादिः प्रभुत्वापरिष्कृतः ॥ कौशेयानिचयकृत्वाणि प्रा
वृत्तानि समाश्रिताः ॥ २६ ॥ सुवर्णादिभूषणानिर्मदितानि समाश्रिताः ॥ ययंदानं कृ
तं येन सन्तप्फलं च भुज्जितः ॥ २७ ॥ अश्वदानं कृतं येन अश्वारुह्य समाश्रितः । ह
स्तिदानं कृतं येन हस्त्यारुह्य समाश्रितः ॥ २८ ॥ रथदानं कृतं येन रथारुह्य समाश्रि

॥ अ. ॥

गुणसंयंजैर्वै सर्वदोषविवर्जितम् ॥ यत्राद्यरेपितंवीजं सद्यसंयतिफलम् ॥ ८८ ॥ व
न्याहस्तेपुत्राः सर्वे येत्रिरत्नसुमतिक्रमाः ॥ सदाधर्माभ्यां विवाहसंज्ञाते जगद्धिते ॥ ८९
॥ अहमपिगमिष्यामिजेतायामजिमाश्रमे ॥ विश्वभूर्जनोदन्तं द्रष्टुं मिहेससाधिकं
॥ तदहंभवतासा हंनत्रगन्तुं समुत्सहे ॥ ९० ॥ तस्मान्नोत्पन्नोदन्तं संदर्शयितुमहं
ति ॥ प्रीतिसंशोधितं नवाश्रमः ससुकुण्डलः ॥ ९१ ॥ देवपुत्रं तमालोस्य पतिविवि
तिकोधयन् ॥ अहमन्यत्रलोकेपिसत्त्वान्कथयन्पुत्रोदयन् ॥ ९२ ॥ बोधिमागे निरुज्ये
वंगमिष्यापितदाश्रमे ॥ त्वमेवपुत्रमंगलं तत्रजेताश्रमेवने ॥ ९३ ॥ विहारेस्थं सुनी
न्द्रवं संदर्शयसंयधिकम् ॥ तत्सहमामृतं पोत्वा सर्वोधिनिहिताश्रयः ॥ ९४ ॥ त्रि
रत्नं यजनेकत्वा सचरस्वसदाश्रमे ॥ द्रुपुक्कासमहासत्त्वो ब्राह्मणपुस्तितस्ततः ॥ ९५

॥ गुरुः ॥

॥ १७ ॥

८ ॥ अतहितः क्षणद्विहि रिवाकाशेमिगच्छति ॥ तट्टृष्टादेवपुत्रीसौ मुद्राश्चय्येकु
लाशयः ॥ ८९ ॥ नत्वाकाशमुद्रा पश्येच्चिरेणगच्छतेगृहे ॥ तत्रसुखाद्योसोनावाद्य
गंतमनुस्मरन् ॥ ९० ॥ तदुपदिसमादाय तिष्ठतेसंचर शुभे ॥ इत्यादिपुंभातुवेनं सं
पश्येच्चैवमवशीत ॥ ९१ ॥ अन्नदानंमहं दारं सर्वदुःखविजितम् ॥ यत्राद्यरोपितं
वोज मयसपयतेहम् ॥ ९२ ॥ इत्यादिपुंवनं भुजा धातुतेजसमवशीत ॥ महाराज
धर्महृत्प लोकानं मोक्षहेतवे ॥ ९३ ॥ यमस्यपवहारस्य महात्म्यं श्रियसंमया ॥ इ
तिपुंभाषितं भुत्वा विस्मितामुनिजनास्तदा ॥ ९४ ॥ सर्वमस्मिन्मोमाया विस्मि
ताः संप्रतिष्ठिताः ॥ ॥ इति श्रीविक्रमानंदविरचितं शिवसहितकलरं गधर्मसं
ज्ञकथायां यमस्यपवहारासुखसा अष्टमोऽध्यायः ॥ ८८ ॥ अथावतततः सप्तमः अध्यायः ॥

॥ अ० घ ॥

॥ ५१ ॥

पुण्यसुनिवृत्तो ॥ इत्यादिष्टधातुतेजं समालोक्येवमवबोत् ॥ १३ ॥ तृतीयं सीवामहो
दारं मित्पुङ्गवा सम्पुमोदितः ॥ तदा धातुतेजोसौ मातृपितृनुसमवबोत् ॥ १४ ॥ महा
राज धर्मकृत्य सर्वमयावलोकितम् ॥ यमस्य पश्चिमद्वारस्य महात्म्यं कथितं मया ॥ १५ ॥
इति पुनः श्रुत्वा विस्मिता मुनिमनास्तदा ॥ सर्वमंत्रोगणो मातृया विस्मिताः सं
पुत्रो धिताः ॥ इति श्रीविक्रमानन्दविरचितायां धर्मसंराजकथायां यमस्य पश्चि
मद्वारानुशांसा नवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥ अथावोच धर्मकृत्यः स्वात्मा जंघतुतेजकम् ॥
यमस्य दक्षिणद्वारस्य कथयस्व चरित्रकम् ॥ १ ॥ इत्यादिष्टजन्मकं धातुतेजं समा
दिशत ॥ तात धर्मकृत्य कथयासि समासतः ॥ २ ॥ तत्रादौ दक्षिणे द्वारे तमूलाहम
यं सति ॥ तत्पार्श्वे लोहकालेश्च कालिहसं सतः ॥ ३ ॥ तथा चक्षुरधारेऽपि पुनः

॥ गुरुः ॥

॥ ५१ ॥

तैरुमन्तत ॥ कचि मागे कण्टक उचपुवन्तैतै समन्ततः ॥ ४ ॥ कचिन्तेप्तवालुका उचपु
सगिता समन्ततः ॥ कचिदग्निस्कोधं च पुवन्तैतै समन्ततः ॥ अस्मिन्लोहकीलमागे
सेतुछिन्नकपापिनः ॥ ५ ॥ यमदूतैर्गृहीत्वा वैशासना उचपकुर्वति ॥ अरेपापित्वया
पुनः सेतुछिन्नं पृथुवित् ॥ ६ ॥ दूत्येकया यमदूतैर्हि नोयते लोहकीलके ॥ तदा पापिनो
लोकाः पविद्रपादतले निशाम् ॥ ७ ॥ कीलनपादतले विद्धा पादखण्डं भवेन्तदा ॥ पा
दखण्डनपीडित्वा हादेवेति पुरीदिताः ॥ ८ ॥ तथा मागे क्षुरधरे नोयते यमकिंकरे ॥ अ
रेपापित्वया पुनर्धम्ममाणि पुणाशितं ॥ ९ ॥ दूत्येकया पापिनो लोका नोयते क्षुरधार
के ॥ तदा च पापिनो लोका हादेवेति पुरीदिताः ॥ पादखण्डेन पीडित्वा हा माते हि पुरी
दिताः ॥ १० ॥ तथा च पापिनो लोका नोयते तप्तवालुके ॥ पाशैर्बद्धायमदूतैः शास
दिताः ॥

॥ अ० ४ ॥

॥ ५५ ॥

हकोलंप्रकोलति । ६१ ॥ येचापिपापिनोलोका गुरुनिद्रां करोति च ॥ नेह दयेयमदत्ते मु
दगलेन पृहानति ॥ ६२ ॥ येचापिपापिनोलोकाः परकथां शृणोति हि । ते च श्रेयसद
ते लोहसूकेन विद्धते ॥ ६३ ॥ येचापिपापिनोलोकाः परहिंसं करोति च ॥ तेचापिजी
वहरेदूते अग्नि कुण्डे पक्षिप्तति ॥ ६४ ॥ येचापिपापिनोलोकाः शिशुयातं करोति हि
जलैः कुण्डे पक्षिप्तं शासनां च यकुरुवति ॥ ६५ ॥ येचापिपापिनोलोकाः पितृ ह्यप्यमु
प्यति ॥ ते च मुखे यमदत्ते लोहकोलं प्रविद्धति ॥ ६६ ॥ तथामातापिताभूतवधुमित्रवि
योमिताः ॥ ते च पापिनोलोका नरककुण्डे पक्षिप्तति ॥ ६७ ॥ ते च अज्ञेयमिच्छन्ति
सर्वदा किल ॥ तस्मात्प्रेमानवालोका धर्ममेव प्रकाशयेत् ॥ ६८ ॥ धर्मेण हरते सा
प धर्मेण दुःखनाशनम् ॥ धर्मेण यमदत्ते हि शासनां करोति हि ॥ ६९ ॥ तस्मात्

॥ गुरुः ॥

॥ ५५ ॥

मममीनास्ति इहलोकपरत्र च ॥ इत्यादि धृधातुते जं समालोभ्यैवमादिशत ॥ ७० ॥
अज्जमाकं धम्मराजाहि भवानेव भवति हि ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा धातुते जं पृहर्षितः
७१ ॥ तदामत्राणीमात्या मातापितापि विस्मिताः ॥ मनिजनापितदासर्वं विरिमता
संतनुरुहाः ॥ ॥ इति श्रीबिक्रमानन्दविरचितायान् अमृतकुलदीपधम्मरा
जकथायां यमस्वदक्षिणद्वारानुशासा दशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ अथ शास्ता ज्ञानदन्तो
वृक्षदन्तं समववात ॥ नेपाले विषये धम्मं श्रोताम्नो परिकीर्त्तिता ॥ १ ॥ तन्नगर्या
व्यविकुले जातो भक्तकुलदीपकः ॥ जातिच्छास्त्रं च सर्वेषु ज्ञानेषु च सुपारगः ॥ २ ॥ प
ञ्चसहस्रकलोगति गदनपरिषादितः ॥ तद्वायो यमपुरादहो यमदत्तो समागतो ॥ ३ ॥
यमदत्तो कथं भूता स स्तहस्तप्रमाणिकी ॥ पाताम्बरपरिधानी शाटकी परिधानिकी ॥ ४ ॥

॥ अ० ४ ॥

॥ २४ ॥

॥ ७२ ॥ ॥ तस्मात् कारणात् लोके धर्ममेव पश्यास्यते ॥ इत्यादिष्टं ज्ञानेन धुवास
वेपहर्षिताः ॥ ७३ ॥ एतत्सर्वेधातुते जराजपृत्रेण कथ्यते ॥ तत्सर्वम्पुनिजनाः सर्वतुल्या
सपरिवोधिताः ॥ ७४ ॥ मातापितासुहृत् जनाः विस्मितासम्पुतिष्ठिताः ॥ सर्वे सन्नि
योमात्याश्रुत्वासर्वम्पुवोधिताः ॥ ॥ इति श्रीविक्रमनन्दविरचितायां पुरात
न कृत्तरीप उर्मराज कथायां यमराजस्य उत्तरद्वारानुशांसासप्तमीऽध्यायः ॥ ७ ॥ अ
थासौ च धातुते जौ मातृपितृन्मुनिजनान् ॥ यमस्य पूर्वद्वारस्य पशंसां च समवबोधि ॥
॥ १ ॥ श्रुयतां मुनिजनाः सर्वे कथयामि समासतः ॥ सुवर्णरूपनिर्माल्यद्रागो भवसम
न्ततः ॥ २ ॥ तस्मिन्मार्गे सुगंधादि पृवहन्ति सुवासनाः ॥ क्वचित्पारिजातादि माण्डोप
प्यपुष्पितम् ॥ ३ ॥ क्वचित्ककुलपुण्यादि पुष्पितं परिशोभितम् ॥ क्वचित्पादलपुण्या

॥ गुरुः ॥

॥ ४२ ॥

विपुष्यतेचसमंततः ॥ ४ ॥ कचिद्वृक्षेनाच्छादितपरिशोभितम् ॥ कचित्पुष्पे
धवलेनाच्छादितपरिशोभितम् ॥ ५ ॥ कचिच्छटवृक्षेनाच्छादितचसुशोभितम् ॥ कचि
त्पुष्पवृक्षेनाच्छादितपरिशोभितम् ॥ ६ ॥ कचित्पुष्पवृक्षेनाच्छादितपरिशोभितम् ॥
कचिच्छम्भकवृक्षेनाच्छादितपरिशोभितम् ॥ ७ ॥ कचित्शीतवारिणापूषितं च सरोवरं
कचिदुष्णवारिणापूषितं च सरोवरं ॥ ८ ॥ तथासौत्राहंसादिं वकुलचैनिवासितम्
चातकादिपक्षिगणाः कुजितं च मनोहरम् ॥ ९ ॥ सारसादिपक्षिगणाः कुजितपरिशो
भितम् ॥ तथाचगह्वरेण्येजंतुभिर्वासितं सदा ॥ १० ॥ सिंहादेव्यामृजंतुना वासितं
च संपततः ॥ मृगादिवनजंतुना वासितं परिशोभितम् ॥ ११ ॥ कचित्कोकिलपक्षिभि
र्वासितं पक्षिकूजितम् ॥ कचित्शुकपक्षिभिर्वासितं परिशोभितम् ॥ कचित्कन्यापक्षि

तिष्ठाप्य स्वासने च यते मुदा ॥ ६० ॥ पवार्यदप्यप्यदि धीरैः शास्त्रमुक्तमले ॥ प
 ण्डितैश्च सर्वाङ्गसर्वालङ्कारभूषणैः ॥ ६१ ॥ दिव्यरसमसुरवादि राहा मृताप्यैः ॥
 वणमधरसोदारे भोजयति समोदरम् ॥ ६२ ॥ तत्सत्त्वरसमालम्ब्य नान्यथा ज्ञेयं पुरा
 दिव्यं ॥ मुक्त्वा भोगं यथाकामं ददालस्वैशुभाषितम् ॥ ६३ ॥ स्वस्तित्तममालम्ब्य
 त्वर्वादापि सुमंततः ॥ तिष्ठन्तुते गृहे लक्ष्मी सदा सद्धमसाधिनौ ॥ ६४ ॥ भवन्तुते सदा श
 च्छित्तं सद्धमलालसं ॥ सिद्ध्यन्तुते मित्यापश्च संवृत्तिकार्यसाधनम् ॥ ६५ ॥ सदा त
 च्छोमसंपन्नं सुखं भक्त्वा हिनाथभूतं ॥ त्रिरत्नभजनं कृत्वा तिष्ठन्तुते मुदा शुभे ॥ ६६ ॥
 नमो गच्छन्मिजेतपे रुच्यन्ते सौगताश्रमे ॥ दिश्वभुवं मुनिद्वयं दृष्टुं वदितुमुत्तमं ॥ ६७ ॥
 दूषिते न स मादिष्टुं निशम्पससु कण्डलः ॥ पर्वो धितस्तथैत्युक्त्वा पुं कृत्ये वा हि ज चतं ॥

॥ ७२ ॥ अवश्यं सत्यमाख्यातुं महर्षिर्मे पुरोहिज ॥ देवोऽसिमानवोवाक् देवेन्द्रो
वासहसिमान् ॥ ७३ ॥ कस्यापि विद्यनेनेह कृपाधर्मानुभावत ॥ यथा त्वमिह सांप्र
त्यं तथा कोऽन्योन्यपालयेत् ॥ ७४ ॥ इति ते नो विप्रं श्रुत्वा ब्राह्मणः स पुनरदितः ॥ दे
वपुत्रं तमा लो ज्य ब्रह्मत्येव प्रबोधने ॥ ७५ ॥ न देवो मानवो नैव देत्येन्द्रो वापि नास्म्यह
म् ॥ वेदेषु वेदेषु यद्वत् सर्वं स ब्रह्मार्थसंभरः ॥ वेदेषु यद्वत् सर्वं स ब्रह्मार्थसंभरः ॥ वेदेषु यद्वत् सर्वं स
ब्रह्मार्थसंभरः ॥ वेदेषु यद्वत् सर्वं स ब्रह्मार्थसंभरः ॥ ७६ ॥ एवं सर्वत्र लोकेषु दुःखित
र्षाप्सोऽप्यहम् ॥ बोधयित्वा स्वयं परमं ययि जपसदाश्रमे ॥ ७७ ॥ तथा हं स्वसंयासे
व्यसंवांसत्वा पूर्वोऽभियन ॥ बोधि मार्गे पतिताप्स गच्छेत्त्रिजिवाश्रमे ॥ ७८ ॥ इति तेन
समादिष्टं निरास्य स पुनरदितः ॥ सरत्नदक्षिणां दत्त्वा तस्मै विंचपुभाषते ॥ ७९ ॥ यदी

॥ अ० ५ ॥

॥ ५० ॥

पञ्चोष्ठिपुत्रकालातोभवत् ॥ मातृग्रोहेनपापेन नरकेनीयतेततः ॥ २६ ॥ यमदूतेप
रिगृह्य विरामत्रेषुक्षिपंतितः ॥ तद्वृत्त्यययोमये गृहेसमीपनीयते ॥ २७ ॥ ततोभ्य
तरेपाविष्ठकपाटविहितद्रुनम् ॥ पुत्रिष्टमात्रे मष्टकेऽयामयचक्रसमुद्रवम् ॥ २८ ॥ आ
दीप्तचक्रादिरसि भूमतिसतततदा ॥ तदाचक्रभूमेतेव पयशोणितपसूतः ॥ २९ ॥
पयशोणिताद्वारेण ततः सकृद्यतेभूशम् ॥ अहोर्हिवदनाकष्टं केनेवदुष्कृतेनैव ॥ ३० ॥
मरुत्तकोजनाकरिचदाग इतिहवीरितः ॥ अयत्तस्मिन्गृहेकाशातशब्दोनिगतसर्व
स्म ॥ ३१ ॥ केनरतिदुष्टं पापातमासातुष्टक ॥ ततः शतवर्षपरंतं चक्रभूमितमष्ट
के ॥ ३२ ॥ शतवर्षगते तस्मै निष्कास्यतदगृहाततः ॥ तथान्येनाकेतस्मै नीयतेयम
किंकरी ॥ ३३ ॥ यथेकारेमहानरके पाशोर्वासासुनीयते ॥ तत्राप्रिवषण्यत द्रुखंभु

॥ गुरुः ॥

॥ ५० ॥

कवापतिष्ठिता ॥ ३४ ॥ ततोऽधनरकादुद्धृत्य नीयते शीतनारके ॥ तत्रापि नोयते दूते
जलकुण्डे पृथिव्यं च ॥ ३५ ॥ तदा सौमिष्टिपुत्रो ह्यदेवेति परोदिताः ॥ अहं पूर्वपार्ष्णेन
जानामि ततो धुना ॥ ३६ ॥ तत्रापि वर्षपर्यंतं दुर्लभं भूत्वा समाश्रितः ॥ तदुदकात्समु
द्धृत्य अग्निघटे णीयते ॥ ३७ ॥ तत्रापि वर्षपर्यंतं अग्नि कुण्डे पृथिव्यं च ॥ तदा
सौमिष्टिपुत्रो ह्यमातेति परोदिताः ॥ ३८ ॥ तदा प्राग्निपदाहेन हस्तपादौ पृथ्विण्डितौ
ततोऽग्नि कुण्डादुद्धृत्य होनकूले पूजायते ॥ ३९ ॥ जायते कुशीदपुत्री भूत्वा भोग्यं यथे
प्सितम् ॥ मातुर्होहेन पापेन बुधरोगेन पीडितः ॥ ४० ॥ तदा सौदुशीलभिः सुता
यते वांस्पकवितः ॥ तीर्थसेवानुभावेन कुष्ठरोगहरसन्तदा ॥ भूत्वा सुशीलभिः सुधर्मका
यं भवत्सदा ॥ तीर्थसेवानुभावेन सर्वपापहरन्तदा ॥ ४१ ॥ ऐश्वर्ययानुभावेन मोक्ष

॥ अ० ध ॥

॥ ५२ ॥

साणि योजनानिसृतिरभूत् ॥ ४४ ॥ तस्मिन्मार्गे अज्ञायाग्निं पुसांरितं संततः ॥ पा
पिनं यमदत्ते हि पुतानं नियते किल ॥ ४५ ॥ तत् शासनां पुणाशाय अग्निदानं पदा पये
त् ॥ तथानवसहस्राणि योजनानिसृतिरभूत् ॥ ४६ ॥ तस्मिन्मार्गे कंठकानि पुसांरितं स
मंततः ॥ पापिनं यमदत्ते हि पुतानं नीयते तथ ॥ ४७ ॥ तत् शासनं पुणाशाय उपानहं
दापयत् ॥ तथा दशसहस्राणि योजनानिसृतिरभूत् ॥ तस्मिन्मार्गे अन्धकारं सदाभूतं
समंततः ॥ तस्मिन्मार्गे पापिनं लोकं पुरितं सदा किल ॥ ४८ ॥ तस्मिन्मार्गे कालसपणं द्रष्टुं
पापिनं सदा तत् शासनां पुणाशाय दीपदानं पदापयत् ॥ ४९ ॥ एतत्पुण्यानुभावेन अध
कारं पमुच्यते ॥ एकादशसहस्राणि योजनानिसृतिरभूत् ॥ ५० ॥ तस्मिन्मार्गे शीत
जलं पदाहितं सदा किल ॥ तस्मिन्मार्गे पापिनं लोकं पुतानं नीयते तथ ॥ ५१ ॥ तत् शासनां पु

॥ अ० ध ॥

॥ ५२ ॥

पाशा यजलदानं पदापयेत् ॥ एतत्पुण्यानुभावेन जलेन वाहितं न हि ॥ ६४ ॥ ह्यदो
निसहस्रं णि यो ज्वानिसतिरभूत् ॥ तस्मिन्मार्गे वैरुणो नदीपवाहितस्तदा ॥ ६५
तन्नयापूरकञ्च कफञ्चैव पवाहति ॥ तन्नयापमदत्ते ह पापिनं च पवाहितम् ॥ ६६
तदाते पापनीलोका स्त्रिरलञ्च सदा भजेत् ॥ एतदुत्सवपुण्यं शायगोदानं च पदापयेत्
६७ ॥ एतत्पुण्यानुभावेन वैरुण्याः पुनारयेत् ॥ एतत्सर्वमया लोक्य निवृत्तो हं मुनि
श्वरः ॥ इति पुमापितं श्रुत्वा विस्मिता मुनिजनस्तदा ॥ राजा धर्मकल्योपि विस्मितं
संप्रसाहितम् ॥ ६८ ॥ यमपुर्यां कथां श्रुत्वा सर्वेषां च तनू रहाः ॥ पुनरपि धातुते जो ज
नकन्तं समवबोत् ॥ ६९ ॥ तात धर्मकल्ययमपुर्यां कथां शृणु ॥ येषि च पापिना लोकाः
परधनं मुन्यति ॥ ७० ॥ ते गृह्णीत्यायमदूनेर्बभूवुर्वागारे पुनश्चाति ॥ हस्तपादौ परिगृह्य लो

॥ ५५ ॥

॥ ५५ ॥

वज्रपाणिगणास्सर्वे वलोकितसुंदोरितम् ॥ अहो धाम्नि कपुरुषः सन्जोवेदद्दहागतः
॥ ५५ ॥ इत्थं पुनरुवाच वज्रपाणि गणास्सर्वे वलोकितम् ॥ इति श्रीविक्रमान
न्दविस्मयितायां अद्भुतकुलदीप चम्पराजकथायां कुलदीपायरोगादितसमये तन्हायां
यस्य इत्यसि ममनप्रासा एकावशोऽभ्याव ॥ ११ ॥ पुनरपि वृद्धदन्तं ज्ञानदन्तः समा
अहो धाम्नि कपुरुषः सन्जोवेदद्दहागतः ॥ ५६ ॥ इत्थं पुनरुवाच वज्रपाणिगणास्सर्वे वलोकित्वेवा
वलोकितम् ॥ तदभ्यन्तरे दत्तात्रेयां नो यतं कुलदीपकम् ॥ ५७ ॥ यमपुत्र्यां वज्रपाणिभि
परिवृता वलोकितम् ॥ करे वज्रपाशधरं करालास्यं महाबलम् ॥ ५८ ॥ रक्तवर्णं उड
केशं मुण्डबालं पुलकितम् ॥ व्याघ्रचर्माम्बरधरं सर्वालंकारभूषितम् ॥ ५९ ॥ अ
नेन वज्रपाणिना पालितं शासनांकुतम् ॥ धामि कं रक्तकञ्चुके पालकं चतुर्थे वत्त ॥ ६०

॥ गुरुः ॥

॥ ५५ ॥

दिशति ॥ अणसिचवपदन्त जगद्धिते समाहितः ॥ १ ॥ तदभ्यन्तरं दूताभ्यां नीयतं कु
लदीपकम् ॥ कर्कष्यमासरक्तं अस्थिमज्जापूवाहिकाम् ॥ २ ॥ श्वानजम्बुकवलिभक्
गघादिभिनिवासिताम् ॥ वीतरणिमितिख्यातं नदीतदावलोकितम् ॥ ३ ॥ तदा
कुलदीपोसौ सत्रस्ताचातिविज्जलः ॥ कथन्नदीन्तरीण्यामि कं मां रक्षतितथाववीत्
॥ ४ ॥ तस्मिन्कालेचदूताभ्यां माभौतिसमववीत् ॥ तस्मिन्नद्यां सत्रमेकं सेतुरि
वपदशितम् ॥ ५ ॥ कुलदीपतदालोक्य दूताभ्यां सम्प्रापिताम् ॥ अस्मिन्सत्रेपदाका
न्तस्तान्नदीपारगम्भवेत् ॥ ६ ॥ दूतितदुक्तमाकर्ण्य पङ्क्त्यां सत्रे समाक्रमतः ॥ पादा
कात्तच्चमात्रेण तान्नदीपारगीभवत् ॥ ७ ॥ तदाकुलदीपोसौ नद्यां तीरे समाश्रितः ॥
तदभ्यन्तरं दूताभ्यां नीयतं कुलदीपकम् ॥ ८ ॥ इन्द्राग्नि यमरक्षच वरुण वायु तथैव च ॥

॥ अ० ॥

॥ ६५ ॥

इव विरूपाक्षः समादिशत् ॥ चतुषष्टीसहस्राणि सुपर्णाः परिवारकाः ॥ ६१ ॥ निश्चि-
ताः पश्चिमेभागे पौडयन्ति मनुष्यकान् ॥ सुपर्णागुह्यगणागुहा दृष्टं रूपलक्षणम् ॥
॥ ६० ॥ हिक्तेष्वासते चापि शीतलगात्रमेव च ॥ स्विद्यते फेनलालाश्च श्वपते च पुन-
पुनः ॥ ६१ ॥ वर्णवान्भवति सरो वेपते धावने तथा ॥ पुनर्न स्वाभिदर्शयति महो विश-
तिरोदसि ॥ ६२ ॥ भवन्ति ह्येते रूपलक्षणाश्च मनुष्यकान् ॥ द्रुत्यादिष्टं परिभृत्वा कुल-
दोषः प्रमोहितः ॥ ६३ ॥ कुलदीपं समाह्वय वैश्रवणः समादिशत् ॥ चतुषष्टीसहस्रा-
णि यस्य गुहा परिवारकाः ॥ ६४ ॥ निश्चिता उत्तरेभागे पौडयन्ति मनुष्यकान् ॥ य-
स्य गुह्यगणागुहा दृष्टं रूपलक्षणम् ॥ ६५ ॥ हसति त्रसते भक्षं पुलं पश्य विकुप्पति ॥
निद्राश्चापि सते तस्य सः ॥ ६६ ॥ उर्ध्वसम्पुञ्जते नित्यं नक्षत्रान्युप

॥ गुरुः ॥

॥ ६५ ॥

धावति ॥ रात्रौ पुहपमायाति वेपते स्तभते सदा ॥ ६७ ॥ भवन्ति दृष्ट्यंरूपे लक्षणञ्च
मनुष्यज्ञान् ॥ इत्यादिष्टं वचं श्रुत्वा कुलदीपः प्रमोहितः ॥ ६८ ॥ तदा चतुर्म्हाराजा
कुलदीपं समादिशत् ॥ कुलदीपसर्व्वदाते जीवरक्षा भवेत् किल ॥ ६९ ॥ इत्याशिव
चने श्रुत्वा कुलदीपः प्रमोदितः ॥ तदभ्यन्तरं दूताभ्यां नीयतं कुलदीपकम् ॥ ७० ॥ अ
नन्तादिनागराजः परिवृता बलोक्तिमः ॥ तदा सर्वे नागराजाः कुलदीपं समादिशत् ॥
कुलदीपकिमायात सन्जीवे च यमालयत ॥ इत्यादिष्टं वचं श्रुत्वा कुलदीपः समवदोत्
॥ ७१ ॥ नागराजः सदा मह्य रक्षकं करुणान्वितम् ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा आशि
र्वादिपदापयेत् ॥ ७२ ॥ कुलदीपसर्व्वदाते जीवरक्षा सदा भवेत् ॥ इति तदुक्तमाकर्ण्य
कुलदीपः प्रमोहितः ॥ ७३ ॥ तदभ्यन्तरं दूताभ्यां नीयतं कुलदीपकम् ॥ अष्टपद्मदले

॥ अथ ॥

॥ ६९ ॥

दित्तमनसा हेमवर्णा भवन्ति ॥ २१ ॥ ज्युत्वा ये मर्त्यलोकादिह मनुजगतो सम्पूजातान्
रास्ते पुण्यकर्म्मनुरक्ताः शुभगुणरतयः सत्यसंध्यागुणाश्च ॥ सत्वाद्योद्युक्ता चित्तगु
रुजनभजनोत्साहिनः शुद्धशाला दातारो धर्म्मकानाः पृथुतरसुधियः दुष्कणोपाभवन्ति
॥ २२ ॥ ज्युत्वा ये दैत्यलोकादिह मनुजगतः सम्पूजातान् नरास्ते तोषाक्लोधाः सुधीराः प
हरणगुणितो युद्धकामाः सुचिन्ताः ॥ साहंकाराः पृथुण्डाः सुरगुणविरता दिव्यधातुप
हारास्ते दुर्गन्धाः स्थूलकेशाः पिशुनविवदिनमद्यमांसातिरागाः ॥ २३ ॥ निर्लज्जा भो
ज्यतृष्णा विगलितमनसः सत्यधर्म्मात्तकाश्च भृष्टा चारा विनष्टाः शुभगुणविरताः कुत्सि
तांग्मा भवन्ति ॥ तिर्यगेभ्यो ये पूजाता इह मनुजगती ते नराभ्रान्तचिन्ता वाणिग्वृन्ति प
सका अविस्तत्ररणावलांतदेहा विसौचा ॥ २४ ॥ मिथ्याधर्म्मानुचारा मधुरसुवचना

॥ गुरुः ॥

॥ ६९ ॥

वञ्चकाहीनसत्ताः क्रोधेर्ष्यामानयुक्तादिरहितसुखतानिर्विवेका भवन्ति ॥ च्युत्वा ये ना
रकेभ्यो न नृजगति गतास्ते नराः सत्यहीना मात्सर्याकांतचिन्ता अभिनयवचनालोभ
मोहाकुलाः ॥ भीतात्मानः कुशीला विचरितहृदयाः पापसद्धानुसक्ता दुःखातोः क्ल
शमदाः कुमतिवशी गता सत्त्वदुष्टा भवन्ति ॥ २४ ॥ दृश्यन्ते कर्मजाः सत्त्वाः सर्वे त्रैधा तु व ।
श्रिताः ॥ स्वकृतकर्मभोग्यानि भुक्त्वा भूमन्ति षट्गतौ ॥ २५ ॥ शुभेन सद्गतौ जा
ताः सुखान्येव पशुजन्तव ॥ पापेन दुर्गतौ जाता दुःखान्येव पशुजन्तव ॥ २६ ॥ कर्मणामिश्रिते
न भुजन्ते सुखदुःखताम् ॥ सद्गता दुर्गतौ चापि जाता भूमन्ति सर्वदा ॥ २७ ॥ मत्वेति
कृप्यकर्मोऽपि मिश्रितानि च यत्नतः ॥ हित्वा सदा शुभान्येवं कर्तव्यानि सुखार्थिभः ॥
॥ २८ ॥ कर्मभिर्प्रेयमानाश्च स्वकृतकलमोजिनः ॥ संसारे सुखदुःखानि भुक्त्वभु

॥ ७३ ॥

॥ ७३ ॥

यः ॥ १३ ॥ अथशास्ताज्ञानदन्तो वृषदन्तं समादिशत् ॥ तदायंकुलदीपोसौ यम
पुरात्सुनिवृत्तः ॥ १ ॥ तदापुत्रपौत्रादिपरिवृताः समन्तताः ॥ सुहृज्जनाभिरागत्य परि
वृताः समन्तताः ॥ २ ॥ तदापुत्रपौत्रादीन् समालोक्य समादिशत् ॥ कृतांतस्यपुरे ग
त्वा निवृत्तोहं सुहृज्जनाः ॥ ३ ॥ इत्यादिष्टं वचं श्रुत्वा विस्मिताः सुहृज्जनास्तदा ॥ वं
धुजनास्तदासर्वे कुलदीपं पर्यपृच्छत् ॥ ४ ॥ कीदृशीयमराजस्य पुरस्य महिमां वद ॥
इति विज्ञापितं श्रुत्वा कुलदीपः समवव्रीत् ॥ ५ ॥ यमस्य दक्षिणद्वारस्य महात्म्यं कथ
याम्यहं ॥ इति समादितं श्रुत्वा वृषोः सुहृज्जनास्तदा ॥ ६ ॥ यमस्य दक्षिणद्वारे किं
किमस्ति समादिशत् ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा सुहृज्जनान्समवव्रीत् ॥ ७ ॥ सुहृज्ज
नामूयन्सर्वे शृणुध्वं कथयाम्यहं ॥ तत्रादौ दक्षिणद्वारे पदवीलोहमयमभूत् ॥ ८ ॥ त

॥ गुरुः ॥

॥ ७३ ॥

न्मार्गे लोहकीलञ्च कोलितञ्च समन्ततः ॥ तथा च क्षुरधारेऽपि प्रवर्तते समन्ततः ॥
१० ॥ कचिन्मार्गे कण्ठञ्च प्रसारितं समन्ततः ॥ कचिन्तप्तवाल्मुकाञ्च प्रसारिता
समन्ततः ॥ ११ ॥ अक्षराग्निः कचिन्तत्र प्रसारिताः समन्ततः ॥ अस्मिन् लोहकील
मार्गे सेतुच्छिन्निकपापिनं ॥ १२ ॥ यमदूतैर्गृहीत्वा वै शासनाञ्च प्रकुर्वति ॥ अरे पापि
त्वया पूर्वं सेतुच्छिन्नं प्रकुर्वितम् ॥ १३ ॥ दूत्युक्त्वा यमदूतैर्हि कन्यते क्षुरधारके ॥ की
लेन पादतले विद्धा पापि लोकं प्रकुन्दते ॥ १४ ॥ तथामार्गे क्षुरधारे नीयते यमकिंकरैः ॥
अरे पापि त्वया पूर्वं धर्ममार्गं स्पृणाशितम् ॥ १५ ॥ दूत्युक्त्वा पापिनं लोकं नीयते क्षुरधा
रके ॥ तदा पापिनो लोकोद्धारदेवेति प्रोदति ॥ १६ ॥ तदा पापिनं लोकं नीयते तप्तवा
ल्मुके ॥ पार्श्वेऽपि यमदूतैः शासनाञ्च प्रकुर्वति ॥ १७ ॥ अरे पापि त्वया पूर्वं पुलिनञ्च

॥ अ० ॥

॥ ६० ॥

तदभ्यन्तरं दत्ताभ्यानीयत कलदीपकम् ॥ यमपुण्याद्याधुगणे परिवृतादलो कितम् ॥
४२ ॥ तदाव्याधुगणाः सर्वे गजितं मधुरस्वरम् ॥ अहो धार्मिकपुरुषः सज्जीवैव दूहागतः ॥
४५ ॥ दूत्युक्त्वा व्याधुगणाः सर्वे गजितं मधुरस्वरम् ॥ तदभ्यन्तरं दत्ताभ्या
नीयत कलदीपकम् ॥ ६४ ॥ यमपुण्यापक्षगणे परिवृतावलो कितम् ॥ कपिलो हरिः क
रोमं रक्तवर्णं भयंकरम् ॥ ४७ ॥ तदापक्षगणाः सर्वे मानितं प्रतिपूजितम् ॥ अहो धार्मि
कपुरुषः सज्जीवैव दूहागतः ॥ ४८ ॥ दूत्युक्त्वा पक्षगणाः सर्वे सम्मानितं कृतं बहु ॥ त
दभ्यन्तरं दत्ताभ्यानीयत कलदीपकम् ॥ ४९ ॥ यमपुण्याक्षगणे परिवृतावलो कित
म् ॥ मोमस्य घोरनादञ्च कजितं रोदितं तदा ॥ ५० ॥ तदाक्षगणाः सर्वे कजितं मधु
रस्वरम् ॥ अहो धार्मिकपुरुषः सज्जीवैव दूहागतः ॥ ५१ ॥ दूत्युक्त्वा क्षगणाः सर्वे

॥ गुरुः

॥ ६० ॥

मिलिज्जैवावलोकिताम् ॥ तदभ्यंतरंदत्ताभ्यां नोपतं कुलदीपकम् ॥ ५२ ॥ यमपूर्या
भानगणैः परिवृतावलोकितम् ॥ मोमोस्यं चोरनादञ्च कजितं सेदितं सदा ॥ ५३ ॥
तदाहस्तगणाः सर्वे कजितं मधुरस्वरम् ॥ अहो धार्मिकपुरुषः सज्जो वै बहुहागतः ॥
द्वयपुक्ताभानगणाः सर्वे मिलिज्जैवावलोकिताम् ॥ तदभ्यंतरंदत्ताभ्यां नोपतं कुलदीप
कम् ॥ ५४ ॥ यमपूर्यासिंहगणैः परिवृतावलोकितम् ॥ श्वतवर्णस्थलरोमं गर्जितं न्म
धुरस्वरम् ॥ ५५ ॥ तदासिंहगणाः सर्वे गर्जितं मधुरस्वरम् ॥ अहो धार्मिकपुरुषः
सज्जो वै बहुहागतः ॥ ५६ ॥ द्वयपुक्तासिंहगणाः सर्वे गर्जितं मधुरस्वरम् ॥ तदभ्य
ंतरंदत्ताभ्यां नोपतं कुलदीपकम् ॥ यमपूर्याहस्तिगणैः परिवृतावलोकितम् ॥ स्थलांगं
कृपणवर्णं च गर्जितं मधुरस्वरम् ॥ ५७ ॥ तदाहस्तिगणाः सर्वे परस्परं प्रभाषितम् ॥

॥ ५० ॥

॥ ६४ ॥

णामितम् ॥ तदाकुलदीपाय योगिनीभिः समादिशत ॥ ४४ ॥ कुलदीपविमायातः
स जीवैवयभाळये ॥ इतितदुक्तमाकर्ण्य कुलदीपः समववोत् ॥ ४५ ॥ देविहिये गि
निमह्यं रसस्वसर्वदाकिलः ॥ इतिविज्ञापितं श्रुत्वा आशिर्वादं पदापयेत् ॥ ४६ ॥
कुलदीपसर्वथाते जीवरक्षांसदाभवेत् ॥ इतितदुक्तमाकर्ण्य कुलदीपः समोहितः ॥
तदभ्यन्तरं दत्ताभ्यां नोयतं कुलदीपकम् ॥ चतुर्महाराजिकादेवा यमपूर्यां स्परिवृता ॥
॥ ४७ ॥ कुलदीपेन ते दृष्ट्वा विस्मिता सम्पत्तिस्थिताः ॥ धृतराष्ट्रस्तु पूर्वे सिमनदक्षिणे
विरुढकंस्तथा ॥ ४८ ॥ पश्चिमे विरूपाक्षश्च कुवेरंश्चोत्तरादिशिः ॥ कुलदीपेन
दाह्य धृतराष्ट्रः समादिशत ॥ ४९ ॥ चतुषष्ठीसहस्राणि गंधर्वाः परिवारकाः ॥ निश्रि
ताः पूर्वदिग्भागे पीडयन्ति मनुष्यकान् ॥ ५० ॥ गंधर्वागृहगणागृष्टा दृष्टां रूपलक्षणम्

॥ गुरुः ॥

॥ ६४ ॥

नृत्यते गायते च विभूषणानि पिद्यते ॥ ५१ ॥ पलुब्धसत्यवादी च हसते कुप्यते पुनः
तुवायते रक्तः श्रीज्वरोऽस्याद्विषमे सदा ॥ ५२ ॥ सुनिर्मलानि चक्षुश्च शयते च पशह
मुचः ॥ भवन्ति दृष्टं रूपं लक्षणञ्च मनुष्यकान् ॥ ५३ ॥ द्रुत्यादिष्ठं वचं श्रुत्वा कुलदीप
प्रमोहितः ॥ कुलदीपं तथा हूय विरूढकः समादिशत् ॥ ५४ ॥ चतुषष्टिसहस्राणि कु
म्भाण्डाः परिवारकाः ॥ निश्चितादक्षिणे भागे पीडयन्ति मनुष्यकान् ॥ ५५ ॥ कुम्भा
ण्डा गृहगणा गृष्टा दृष्टं रूपं लक्षणम् ॥ बलवति तृषाभोन्ति विभ्रान्तश्चापि पृथक्ते ॥
३६ ॥ सुखं लोहितमाभाति भूमौ स्वपि नि कुञ्चितः ॥ दुर्बलः कृषगात्रश्च दीर्घकेशान
खस्तथा ॥ दुर्गाधामलिनश्चापि मृषासभिन्नमापते ॥ ३७ ॥ भवन्ति दृष्टं रूपं लक्ष
णञ्च मनुष्यकान् ॥ द्रुत्यादिष्ठं परिश्रुत्वा कुलदीपः प्रमोहितः ॥ ३८ ॥ कुलदीपं तथा

देवासुरमानवाश्च तोयंकपेतश्चनारकाः ॥ ६ ॥ मध्येतद्राजधान्यान्तु धम्मराजनिवे
सनो ॥ एकस्वर्गमयंद्वारं द्वितीयंरुप्यसंस्कृतम् ॥ ७ ॥ तृतीयंस्फटिकंद्वारं चतुर्थंरत्न
संस्कृतम् ॥ सुवर्णरत्नध्वजादिपुलम्बितं समन्ततः ॥ ८ ॥ अस्मिन्गृहेसमासीनो ध
म्मराजं प्रदर्शितम् ॥ यमराजस्तदामह्यं सन्माननं प्रकृतं बहुः ॥ ९ ॥ कुलदीपसञ्जीव
नं किमायातोसिञ्चितम् ॥ अहमपि कृतांताय सन्माननं प्रकृतंस्तदा ॥ १० ॥ यम
राजमवद्रुपन्दर्शनं कर्तुमागतम् ॥ इतिमयोदितं श्रुत्वा यमराजस्तदावर्षीत ॥ ११ ॥
कुलदीपममरूपं दर्शयस्वत्वयाधुना ॥ द्रष्टुं क्वाश्रीधम्मराजस्वमर्तिन्दर्शयेन्तदा ॥ १२ ॥
श्वेतवर्णं शान्तरूपं निर्मलं चातिसुन्दरं ॥ हस्तांगुलीनखाल्पौरं बहतीवदया
कुलः ॥ १३ ॥ देवासुरमनुष्याणां शोभ्यमानं जगत्प्रभुम् ॥ स्वर्गमत्येव पातालं वासिनं

॥ गुरुः ॥

॥ ६८ ॥

प्राणिनां हि तम् ॥ १४ ॥ एतादृशं धम्मराजं भवद्भूमिं मुहुर्जनाः ॥ तदा सो वध्मराजे मे सु
पुसन्नेव भवतीति ॥ १५ ॥ कुलदीपकितथं स्वसंजीविमिहागतः ॥ दूयादिष्टवचं श्रुत्वा
तदा विज्ञापितं नया ॥ १६ ॥ पञ्चसहस्रकल्यो गते गदने परिपोडितः ॥ तन्द्रायां वत्युरा
तु ह्येवन्दुते समागतौ ॥ १७ ॥ एको हि दहिने पात्रे एको हि दामपात्रे के ॥ स्थित्वा च
यमदुहो हस्तं गृह्णन् नीयतम् ॥ १८ ॥ दुर्तिमयो दितं श्रुत्वा धम्मराजस्तदा वदतीति
षट्गतिभ्यश्च्युता ये ते जातो भवति मानुषाः ॥ १९ ॥ तेषां देवादि सुत्वात्तां मानुष्यजा
यजां तथा ॥ स्वभावाकारलिंगानि पुवक्ष्यामि विशेषतां ॥ २० ॥ श्रुत्वा ये देवलकादि
हमनु जगतीं सम्पूजातानरास्तं योगाचारारताः सद्गृहणपटुमतयः सत्यधर्मानुरक्ताः ॥
निःकलशावतलचिन्ता विजितकलिमताः सौम्यरूपाशुभांशाः सत्त्वानामर्थकाराः पुमु

॥ अ० ॥

॥ ७२ ॥

चित्प्लेक्षवक्षेणा ह्यदितं परिशोभितम् ॥ ६३ ॥ कचिच्चपक्वक्षेणा ह्यदितं परि
शोभितम् ॥ चेत्यादिशिवलिङ्गादि स्वस्वस्थाने समाभिताः ॥ ६४ ॥ पूर्वस्थिता यमद
ता शान्तेति कृहणान्विताः ॥ जम्बूहादिषु जंतुनि वायसादितथैव च ॥ ६५ ॥ तस्मि
न्स्थाने हृष्यमयं राजगृहं च निमित्तम् ॥ तत्रासौ त्वधर्मचूडः सार्धं बाहो महर्षिकः ॥ ६६
दानधर्मानुभावेन देवलं काभिमानीतः ॥ अप्सराभिः समायाता सेविता सर्वदामुदा
॥ ६७ ॥ रसायनानि चन्नानि पशून्स्त्वानि समाश्रितः ॥ कौश्यानि च वस्त्राणि पाव
तं च समाश्रितः ॥ ६८ ॥ सुवर्णादिभूषणानि मन्दितानि समाश्रितः ॥ एकदा सौ सा
यं गृहीधर्मचूडः समादिशत ॥ ६९ ॥ स्वदः खदः खंपरदुः खतोपि सुखो स्वसौख्ये च
परैः समानाः ॥ पूयं नरा ये सततं वर्दति धर्मं धर्कामापि मोक्षं ह भन्ति ॥ ७० ॥ धर्मे

॥ गुरुः ॥

॥ ७२ ॥

जद्रूपं परिपूरयंति धर्मेण लक्ष्मणे सततं ब्रह्मन्ति ॥ धर्मेण लोकान्परितर्पयंती धर्मेण कामा
नू प्रहसालभन्ते ॥ ७१ ॥ पुनश्च ॥ अनित्यसन्सारमनित्यकोषं अनित्यसौहृदिसपु
त्रदारा ॥ अनित्यतोहं विविधोपभोग्यं सन्सारके सर्वमनित्यमेव ॥ ७२ ॥ दानं विभषणं
लोके दानं दुर्गातिनिवारणं दानं स्वर्गस्य शोषणं दानं शान्तिकरं शुभम् ॥ ७३ ॥ इति ते
नार्दितं भूत्वा विस्मिताः सुहृज्जनाः ॥ तदा स्मै धर्मं वृद्धाय अप्सराभिः समादिशत्
॥ ७४ ॥ सार्धं वाहधर्मं वृद्धाय गच्छन्निदं शालये ॥ दूत्युक्त्वा धर्मं वृद्धाय नोयते त्रि
दशालये ॥ ७५ ॥ एतत्सर्वमया लोक्य निवृत्तोहं सुहृज्जनाः ॥ इत्युदाहृतं भूत्वा सुहृ
ज्जनाः सुविस्मिताः ॥ ७६ ॥ ॥ इति श्रीविक्रमानन्दविरचितायां अष्टतकुलदी
पधर्मराजकथायां कुलदीपस्तन्द्रायां पद्मस्य पूर्वद्वारात्पुण्यागतपुशंसा त्रयोदशोऽध्या

॥ ५७ ॥

॥ ५९ ॥

न्हिपाकरसन्निधौ ॥ २६ ॥ कोट्यं वन्हिपाकारं महोत्सवं भयानकम् ॥ तत्पाकारं
च चन्द्राभ्यां लंघितं कुलदीपकम् ॥ २७ ॥ तदभ्यन्तरं दत्ताभ्यां नीपतं कुलदीपकम् ॥ अ
प्यतः अविच्छिन्नं वज्रपाकारसन्निधौ ॥ २८ ॥ तत्पाकाराच्च दत्ताभ्यां लंघितं कुलदी
पकम् ॥ तदभ्यां दत्ताभ्यां नीपतं कुलदीपकम् ॥ २९ ॥ दुर्गातिशोधनं चैत्यं दक्षिणं कु
लदीपकम् ॥ तदा कुलदीपोऽसौ चैत्यविम्बम्पूणामितम् ॥ ३० ॥ तथा शिवमन्तिः च
दक्षिणं कुलदीपकम् ॥ तदा कुलदीपोऽसौ शिवमन्तिर्पूणामितम् ॥ ३१ ॥ चैत्यविम्बं
शिवमन्तिं पूजत्वा सः शुद्धिं यम ॥ तदभ्यन्तरं दत्ताभ्यां नीपतं कुलदीपकम् ॥ ३२ ॥
अनेकवद्वज्रादि विष्णुलेखे विवृते ॥ तस्मिन्नेव त्रेकोकित्यादि पञ्चभिः पुतिकृजित
म् ॥ ३४ ॥ चम्पकादिपातलानि पुण्याणि पुष्पितसदा ॥ तत्र याने कुलदीपः समाश्रितः

॥ गुरुः ॥

॥ ५९ ॥

त्यावलोकितम् ॥ ३५ ॥ अहो रमणीयोद्यानमित्युक्तसम्प्रतिष्ठितम् ॥ तदायमदत्ता
भ्यां कुलदीपं समादिशत् ॥ ३६ ॥ आगच्छ कुलदीपत्वं विलम्बं मा कुरु वने । इत्युक्त्वा
यमदत्ताभ्यां नीयत कुलदीपकम् ॥ ३७ ॥ अनेकस्वर्णरौप्येन निर्मितगृहसन्निधौ
अस्मिन् गृहे हि दत्ताभ्यां कुलदीपं प्रवेशितम् ॥ ३८ ॥ अनेकफलमूलादिभक्षितकु
लदीपकम् ॥ तदा कुलदीपोऽसौ फलमूलं प्रभक्षितम् ॥ ३९ ॥ तदभ्यन्तरे दत्ताभ्यां नीय
त कुलदीपकम् ॥ यमपुत्रोऽहो गगनैः परिवृतावलोकितम् ॥ ४० ॥ तदा द्रोणगणाः स
र्वैर्कृतं मधुरस्वरम् ॥ अहो धार्मिकपुरुषः सज्जीविवद् ॥ तः ॥ ४१ ॥ इत्युक्त्वा द्रो
णगणाः सर्वैर्कृतं मधुरस्वरम् ॥ तदभ्यन्तरे दत्ताभ्यां नीयत कुलदीपकम् ॥ ४२ ॥ य
मपुत्रोऽहो गगनैः परिवृतावलोकितम् ॥ तदा न्योघगणाः सर्वैर्कृतं मधुरस्वरम् ॥ ३

॥ २८ ॥ कुलदीपसमादिशत् ॥ कुलदीपकिमायातः सज्जीवैवयमालये ॥ २८ ॥ इतितदु
॥ २९ ॥ कमाकण्यं कुलदीपसमववोत् ॥ वरुणराजभवान्मह्यं रक्षस्वसर्वदाकिलः ॥ २९ ॥
इतिविज्ञापितं श्रुत्वा आशिर्वादं प्रदापयेत् ॥ कुलदीपसर्वथाते जीवरक्षांसदाभवेत्
॥ ३० ॥ इतितदुक्तमाकण्यं कुलदीपः समोहितः ॥ ध्वजं वायुना संगृह्यं कुलदीपसमा
दिशत् ॥ ३१ ॥ कुलदीपकिमायातः सज्जीवैवयमालये ॥ इतितदुक्तमाकण्यं कुल
दीपः समववोत् ॥ ३२ ॥ वायुराजभवान्मह्यं रक्षस्वसर्वदाकिलः ॥ इतिविज्ञापितं
श्रुत्वा आशिर्वादं प्रदापयेत् ॥ ३३ ॥ कुलदीपसर्वथाते जीवरक्षांसदाभवेत् ॥ इति
तदुक्तमाकण्यं कुलदीपसमोहितः ॥ ३४ ॥ गदां घनदेन संगृह्यं कुलदीपसमादिशत् ॥
कुलदीपसमायातः सज्जीवैवसमालये ॥ ३५ ॥ इतितदुक्तमाकण्यं कुलदीपसमव

॥ गुरुः ॥
॥ ६३ ॥

दीत ॥ वेधवर्णभवान्मह्य रक्षस्वसर्वदाकिलः ॥ ३६ ॥ इतिविज्ञापितं श्रुत्वा आ
शिर्वादं पदापयेत् ॥ कुलदीपसर्वथाते जीवरक्षांसदाभवेत् ॥ ३७ ॥ इतितदुक्तमा
कर्ण्य कुलदीपः समोहितः ॥ त्रिशूलं शिवेन संगृह्य कुलदीपं समादिशत् ॥ ३८ ॥
कुलदीपकिमायातः सज्जो वयमाह्वये ॥ इतितदुक्तमाकर्ण्य कुलदीपः समवव्रीत् ॥
॥ ३९ ॥ वामदेवभवान्मह्य रक्षस्वसर्वदाकिलः ॥ इतिविज्ञापितं श्रुत्वा आशिर्वादं
पदापयेत् ॥ ४० ॥ कुलदीपसर्वथाते जीवरक्षांसदाभवेत् ॥ इतितदुक्तमाकर्ण्य
कुलदीपः समोहितः ॥ ४१ ॥ तदभ्यन्तरं दत्ताभ्या नोयतं कुलदीपकम् ॥ यमपुत्राच
तु योगिन्याः परिवृन्तावलोकितम् ॥ ४२ ॥ कीदृशी योगिनी देवी ऋद्धिसिद्धिपदायि
नी ॥ रागद्वेषकामक्रोधमायामोहपदायनी ॥ ४३ ॥ एतादृशी योगिनी कुलदीपेन प्र

॥ अ० ४ ॥

॥ ६७ ॥

शिखरद्वारे समागत्य चरित्रं संपदं शयेत् ॥ तथा पश्चिमद्वारे नोपतं कुलदीपकम् ॥ ९२ ॥
पश्चिमद्वारे समागत्य चरित्रं संपदं शयेत् ॥ तथा उत्तरद्वारे नोपतं कुलदीपकम् ॥ ९३ ॥
उत्तरद्वारे समागत्य चरित्रं संपदं शयेत् ॥ चतुर्द्वारं समागम्य नोपतं यमसन्निधौ ॥
॥ ९४ ॥ तदा यमराजोऽसौ कुलदीपं समादिशत ॥ कुलदीपं निवृत्तं स्वतः गच्छेत् ॥
॥ ९५ ॥ निवृत्त्य स्वगृहे तत्र समाह्वयं सुहृत् जनान् ॥ यमस्य मृतो जन्मेहि यममेव पु-
शस्यते ॥ ९६ ॥ द्वितीयमोदितं सुखा कुलदीपासु निवृत्तं ॥ मृत्युभक्ता गताऽऽकांक्षि-
न्ति कुलदीपकम् ॥ ९७ ॥ यमस्य दर्शनं प्राप्त्य सहस्रान् निवृत्तो भवान् ॥ यस्मात्पि ज्ञातव-
यो मृत्युः यमस्य दर्शनं नेहि ॥ ९८ ॥ द्वितीयं दुःखमाकर्ष्य कुलदीपं स्तब्धं वीक्ष्य ॥ यमस्य
नृभावेन प्राप्तोऽहं यमदर्शनम् ॥ ९९ ॥ द्रष्टुं कृत्वा कुलदीपोऽसौ सहस्रान् निवृत्तः सखि ॥ त-

॥ गुरुः ॥

॥ ६७ ॥

दाकुलदोषीसौ तन्द्रायाः प्रतिबन्धते ॥ १०० ॥ भायोपुत्रपौत्रादीन् समालोक्य स वि-
स्मितः ॥ ॥ कृतिश्रीविक्रमानन्दविरचितायां अद्भुतकुलदोषधामराजकथा-
यां कुलदोषाय रोगादित समये तन्द्रायां यमद्वारा भिन्नमतपुंसां द्वादशोऽध्यायः ॥ १२
अथावबोत्तज्ञानदन्तविग्रहदन्तस्वशिष्यकम् ॥ तन्द्रायां कुलदोषीसौ यमपुरात्सुनिवृ-
त्ताः ॥ १ ॥ तदा च पुत्रपौत्रादि परिवृताः समन्तताः ॥ सुहृज्जनाभिरागत्य परिवृता सम-
न्तताः ॥ २ ॥ भायोपुत्रपौत्रादिन् समालोक्य समबोत्त ॥ कृतान्तस्य पुरे गत्वा तन्-
द्रायान्निवृत्तो ह्यहम् ॥ ३ ॥ कृत्यादिष्टं परिश्रुत्वा विरिमता बंधुजनास्तदा ॥ बंधुजना-
स्तदा सर्वे कुलदोषं पर्यपृच्छत् ॥ ४ ॥ कीदृशीयमराजस्य पुरस्य महिमां वद ॥ इति वि-
ज्ञापितं श्रुत्वा कुलदोषः समादिशत ॥ ५ ॥ अष्टपद्मदले मध्ये षट्कोणं षट्गतिं भवेत्

च०३ ॥

॥ ७१ ॥

पीडयंतिमनुष्यकान् ॥ गंधर्वांगृहगणगुण दृष्टारूपलक्षणम् ॥ ४७ ॥ नृत्यते गा
यते चापि भवणानिप्रियायते ॥ प्लुध्वसत्यवाधोच हसते कुप्यते पुनः ॥ ४८ ॥ तृषा
यते रक्तनेत्रो ज्वरोऽस्याद्विषमे सदा ॥ उन्मोसति च चक्षुश्च शयते च पराङ्मुखः ॥ ४९
भवंति दृष्टारूपं लक्षणञ्चमनुष्यकान् ॥ तदा धृत राष्ट्रेण मह्यं दृष्ट्वा समादिशत् ॥
॥ ५० ॥ कुलदीपकिमायातः सज्जीवैव यमालये ॥ इत्यादिष्ट्वं च श्रुत्वा तदा विज्ञा
पितं मया ॥ ५१ ॥ धृत राष्ट्रमहाराज जीवरक्षां कुरु मम ॥ वृत्तिविज्ञापितं श्रुत्वा धृत रा
ष्ट्रं समादिशत् ॥ ५२ ॥ सदा ते मरुलं भूयात् जीवरक्षां सदा भवेत् ॥ इत्यादिष्ट्वं च
न श्रुत्वा निवृत्तोऽहं सुहृज्जनाः ॥ ५३ ॥ तयोस्मिन् पूर्वद्वारे च लोकपालेन्द्रसंस्थितः
देवाधिपः सुरेन्द्रेण सह दृष्ट्वा समादिशत् ॥ ५४ ॥ कुलदीपकिमायातः सज्जीवैव यमा

॥ गुरुः ॥

॥ ७१ ॥

लये ॥ इतितदुक्तमाकर्ण्य तद्विज्ञापितं मया ॥ ३५ ॥ देवराजसहस्राक्ष जीवरक्षां
कुरु मम ॥ इति विज्ञापितं भुत्वा देवराजः समादिशत् ॥ ५६ ॥ सदा ते प्रकलभं यात
जीवरक्षा भद्रा भवेत् ॥ इत्याशिवचनं श्रुत्वा निर्वृत्तो ह सुहृन्जनाः ॥ ३७ ॥ तदा सुहृन्ज
ना सर्वे कुलदीपं समववोत् ॥ यस्य स्य पूर्वदारे स्मिन् किञ्चिन्मरितवदस्वभ ॥ ३८ ॥ इति
विज्ञापितं भुत्वा सुहृन्जनान्समादिशत् ॥ सुहृन्जनाय यं सर्वेशुण्डं कथयाम्यहं ५९
॥ कचित्पारिजातादिमालतीपुष्पपुष्पितम् ॥ कचिद्वकुलपुष्पादिपुष्पितं परिशोभि
तम् ॥ ६० ॥ कचित्पाटलपुष्पादिपुष्पितञ्च समन्ततः ॥ कचिद्वोधिवृक्षेणाद्यादि
तं परिशोभितम् ॥ ६१ ॥ कचित्सन्यगोधवृक्षेणाद्यादितं परिशोभितम् ॥ कचिच्चट
वृक्षेणाद्यादितञ्च सुशोभितम् ॥ ६२ ॥ कचिद्वटवृक्षेणाद्यादितं परिशोभितम् ॥ के

॥ अ० ॥

॥ ५८ ॥

पिनेति किं हं स ननु भूत इत्युक्त्वा हरोद ॥ पुनरपि तत्रैव वने स्थानमुखदत्तेन स्वा
निद्रा हि कश्चिन्नय हं शं गृह्णादप्येन तादित तत्क्षणं कलमने नवेष्टितवृश्चि केनपि स
वांगदृष्टः ॥ तदा स्वा निद्रा हि कास्त्रो आकंदितेन हाहादेवेति हरोद ॥ पुनरपि तत्रैव व
ने शयनमुखदत्तेन दृष्टसत्त्वस्य शिरसिः अग्निं पूज्यात् पदोपाशेन बध्वा दण्डेन तादि
तः ॥ अत्रैव पितृयामनुष्यजन्मनि वनदाहं कृतं तत्कर्मणा एतत् श्रासनात् भूत ॥ त
दा दृष्टसत्त्व असंवेदनानुभूतः ॥ इत्युक्त्वा आकन्दितशब्देन हरोद ॥ पुनरपि एक
स्मिन् स्थाने गृध्रमुखदत्तेन दृष्टसत्त्वस्य शिरसि चञ्चुना दण्डा मज्जां निष्कास्य भुक्त्वा
इत्युक्त्वा अस्मिन् दृष्टसत्त्वयामनुष्यजन्मनि ॥ विश्वासघातं कृतं तत्कर्मणा एतदवस्था
नुभूतः ॥ तदा दृष्टं न गोहमतेति हरोद ॥ पुनरपि तत्रैव वने ॥ भोवाकार अतिक्रोधि

॥ गुरुः ॥

॥ ५८ ॥

सदृशं न दुष्टस्त्रियेपादौ रज्जुना वध्या ॥ शाल्मलीवृक्षचावलं वय ॥ दण्डेन पृथ्वा रिवा
जासनां प्रकुर्वीत ॥ अरे पापित्ययामनुष्यजन्मनि ॥ आत्मस्वामिनं हेलाङ्कुर्य पश्यो
रुधरात्ता दूषुक्त्वा दण्डेन तादिताः ॥ तदा सास्त्री अहो आत्मा स्वामिनं निन्दितपापेन
एतत्तदुपवातु भूम् ॥ दूषुक्त्वा हृदयेति सरोद ॥ २१ ॥ तदभ्यन्तरं दूताभ्यां नीयतं कुल
दीपकम् ॥ सीताम्बुबाहिमानद्या नीयतं कुलदीपकम् ॥ २२ ॥ तन्नद्याञ्जलजन्तुभि
र्वसितं किञ्चित्सदा ॥ कीदृशी जलजन्तुभिस्तन्मद्याभिरवासितम् ॥ २३ ॥ एक
शीर्षाद्विशीर्षञ्च तृशीर्षञ्चतुशीर्षकम् ॥ नानारंगिकसर्पादिवासितं सर्वदा किल ॥
॥ २४ ॥ मीनादिग्राहकमकरैर्वसितं कीदृशं सदा ॥ तत्सर्व्वं कुलदीपेन प्रदर्शितं समा
श्रितम् ॥ २५ ॥ तदभ्यन्तरं दूताभ्यां नीयतं कुलदीपकम् ॥ अग्निज्वालाः समायुक्तव

॥ ६० ॥

॥ ६२ ॥

॥ ९ ॥ वैश्वणो वामदेवो चाहो दिग्पालस्तस्थितो ॥ इन्द्रादिदिग्पालाग्रे नो यतः कुल
दीपकम् ॥ १० ॥ कुलदीपो लोकापालेभ्यो बलोकितं पुणामितम् ॥ तदा दिग्पालाभिः
स्वस्वमूर्तिपदशितम् ॥ ११ ॥ वज्रइन्द्रेण संगृह्य कुलदीपं समादिशत् ॥ कुलदीप
किमायातः सञ्जीविवयमालये ॥ १२ ॥ इतितदुक्तमाकर्ण्य कुलदीपः समववोत् ॥ म
रुत्यातिभयान्मह्यं रक्षस्व सर्वदा किल ॥ १३ ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा आशिर्वादं पदा
पयेत् ॥ कुलदीपसर्वपाते जीवरक्षांसदा भवेत् ॥ १४ ॥ इतितदुक्तमाकर्ण्य कुलदी
पसमोहितः ॥ शक्तिवन्दिना संगृह्य कुलदीपं समादिशत् ॥ १५ ॥ कुलदीपकिमाया
त सञ्जीविवयमालये ॥ इतितदुक्तमाकर्ण्य कुलदीपः समववोत् ॥ १६ ॥ वैश्वानरभ
यान्मह्यं रक्षस्व सर्वदा किल ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा आशिर्वादं पदापयेत् ॥ १८ ॥

॥ गुरुः ॥

॥ ६२ ॥

॥

कुलदीपसर्वथाते जीवरक्षांसदा भवेत् ॥ इतितदुक्तमाकर्ण्य कुलदीपः समोहितः ॥ १९ ॥
दंडं यमेन संगृह्य कुलदीपः समादिशत् ॥ कुलदीपकिमायातः सज्जीवैव समालये ॥
२० ॥ इतितदुक्तमाकर्ण्य कुलदीपः समववीत् ॥ धर्मराज भवान्मह्य रक्षस्व सर्वदा
किलः ॥ २१ ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा आशिर्वादं प्रदापयेत् ॥ कुलदीपसर्वथाते जी
वरक्षांसदा भवेत् ॥ २२ ॥ इतितदुक्तमाकर्ण्य कुलदीपः समोहितः ॥ खड्गं यथेन स
गृह्य कुलदीपः समादिशत् ॥ २३ ॥ कुलदीपकिमायातः सज्जीवैव समालये ॥ इति
तदुक्तमाकर्ण्य कुलदीपः समववीत् ॥ २४ ॥ यातु धान्तमवान्मह्य रक्षस्व सर्वदा किलः
इति विज्ञापितं श्रुत्वा आशिर्वादं प्रदापयेत् ॥ २५ ॥ कुलदीपसर्वथाते जीवरक्षांस
दा भवेत् ॥ इतितदुक्तमाकर्ण्य कुलदीपः समोहितः ॥ २६ ॥ नागं वरुणेन संगृह्य

॥ अ० ध ॥

॥ ६६ ॥

मय्येषट्कोशं षट्गतिं भवेत् ॥ ७५ ॥ देवासुरमानवांश्च तोयैकमुत्सृज्य नारकाः ॥ त
स्याधिपो धम्मराजो विजहार महर्षिणः ॥ ७६ ॥ धम्मराजं कथं भूतं धाम्मिकं पतिषा
लकम् ॥ पापिनं शासकं कृत्यं महार्थं रक्षणकम् ॥ ७६ ॥ श्वेतवर्णशोभितं रूपं निर्मलं चा
तिसुन्दरम् ॥ हस्तांगुलिनखाक्षोरं वहति वदयाकुलम् ॥ ७८ ॥ तदा यमवताभ्यां ध
म्मराजं समवृवीत् ॥ धम्मराजकुलदोषं तं नोपतं भवदान्तया ॥ ७९ ॥ दत्ताभ्यां द्विवि
वारं हि निवेदितं पुनः पुनः ॥ तदा धम्मराजो सो दत्ताभ्यां च समादिशत् ॥ ८० ॥ अ
स्मै कुलदोषाय विवर्जयेत्स्वं निवेशनं ॥ इत्युदादत्तं श्रुत्वा पुनः पुनः निवेदितं ॥ ८१ ॥
धम्मराजकुलदोषस्य पश्यत्वं मृत्युपत्रकम् ॥ इति निवेदयित्वा तु मुमुक्षुं पददर्शयेत् ॥
॥ ८२ ॥ धम्मराजकुलदोषं तं शासनां कर्तुं महति ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा धम्मराजः

॥ गुरुः ॥

॥ ६६ ॥

समादिशत् ॥ ८३ ॥ अलंकृतं दीपन्तं कन्तं बद्धं वशासनम् ॥ एतादृशं धर्मराजं
कुलदीपे न दृश्यते ॥ ८४ ॥ तदा कुलदीपोऽसौ धर्मराजं पूजामितम् ॥ तदा धर्मरा
जोऽसौ कुलदीपं समादिशत् ॥ ८५ ॥ कुलदीपं किमायातः सजीवेन ममान्तिके ॥
तुल्या विष्टं दत्तं श्रुत्वा कुलदीपं समवधीत् ॥ ८६ ॥ धर्मराजं भवानमहा रक्षस्व करुणा
न्यितम् ॥ इति विदुः पितृश्रुत्वा आशिर्वदन्तुः सदा ॥ ८७ ॥ सदा ते महालभ्यात्
स्वायं बद्धिं भवेत्सदा ॥ इत्यादिर्वचनं श्रुत्वा कुलदीपं पूजयित् ॥ ८८ ॥ तदा धर्मरा
जोऽसौ यमदत्तं समादिशत् ॥ यमदत्तं कुलदीपन्तं चतुर्दशैव ॥ ८९ ॥ इत्यादि
वचनं श्रुत्वा नो यतं कुलदीपकम् ॥ तदा स्मृत्वा कुलदीपं यमदत्तं पूजयितम् ॥ ९० ॥ पृ
थगे समागत्य चतुर्विंशदशैव ॥ तथा दक्षिणद्वारे नो यतं कुलदीपकम् ॥ ९१ ॥ दे

॥ ५६ ॥

॥ ५७ ॥

मन्ति सर्वदा ॥ ३० ॥ अवश्यमेव भोक्तव्यं यत्कृतं तत्फलं भवेत् ॥ अभुक्तं क्षीयते नैव कर्म
कृत्वापि कथंचन ॥ ३१ ॥ अग्नौ नोदह्यते कर्म वायुमिनापिशुष्यते ॥ विलस्यते न जलेऽपि
क्षीयते नैव मणिषु ॥ ३२ ॥ न नश्यति हि कर्मणि कल्पकोट्यन्तरेऽपि ॥ समग्रीषाण्य
कालञ्च फलं तिपाणिनां स्वल्पं ॥ ३३ ॥ धृतिमत्त्वाकुलदीपत्वं धर्मदानं कुरु सदा ॥ दू
तियमोक्तिं श्रुत्वा निवृत्तीहं सुहृज्जनाः ॥ ३४ ॥ ततो वहिः अनन्तादि नगराजा समा
श्रिताः ॥ अनन्तवासुकि तक्ष पद्माश्चैव यथा कुमात् ॥ ३५ ॥ शीतनीलरक्तहरिता व
र्णाश्च मुखाभिताः ॥ सवेते नगराजान् सप्तफणाकृतांजलि ॥ ३६ ॥ धृतिर्ते नगरा
जानो पल्लिन पृथिवीमण्डले ॥ विधीतयंति काले हि काले हि गजयंति च ॥ ३७ ॥
निष्यादयंति शस्यानि काले हि वर्षयन्ति च ॥ पापिन पाणिनोदृष्ट्वा क्रोधेन वेष्टयंति च ॥

॥ गुरुः ॥

॥ ७० ॥

३८ ॥ श्रीसंग प्रसिद्धिः क्वचित्सितसन्तानां सवः ॥ सर्वे तेसागराजानो महं दृष्ट्वा
समादिशतः ॥ ३९ ॥ विद्यायावत्सि कुलदीपसञ्जो विद्यमानः ॥ सदा ते संगलंभया
त जीवन्मत्सदभवेत् ॥ ४० ॥ इत्याशिवचने श्रुत्वा निवर्त्तते मुहुर्जनः ॥ तदा मुहु
र्जनः सर्वे कुलदीपसञ्जो विद्यमानः ॥ ४१ ॥ ममस्यैव दारुणं महान्तं यदस्ति यमं इति
विष्णुपितृभ्यश्च कलदीप समादिशतः ॥ ४२ ॥ मुहुर्जनाय यस्मै कथयामि समागत
पूर्वदिशि स्थिता गता भूतानां अभिधीतः ॥ ४३ ॥ महाद्विको नदीरक्षकश्च नृनिक्
लतः ॥ महाकुरीमहासीमो महाभयभयंकरः ॥ ४४ ॥ राजास्तराष्ट्रपामाद्यपाहपमं
वोतः पूष्यराशौ वल्लुकलकलविक्रतस्वरः ॥ ४५ ॥ मोरकाविलनिधोः पञ्चदण्ड
भिगजितः ॥ चतुःपद्मो महासापिगंधर्वाः परिवारकाः ॥ ४६ ॥ निश्रितापूर्वदिग्भागे

अ० घ ॥

॥ ७७ ॥

तदासुहृज्जनाः सर्वे कुलदीपं समवबोत् ॥ ६६ ॥ यमस्य दक्षिणद्वारस्य महात्म्यं ददत्स
न्तम ॥ नृतिविद्वा पितं श्रुत्वा कउदोषं समादिशत् ॥ ६७ ॥ सुहृज्जनाय यं सर्वे क
थयामि समासतः ॥ दक्षिणदिशि स्थिताराजा विरूढकाभिधीनपः ॥ ६८ ॥ महाहि
को नहावीर सर्वशत्रून् निकृन्तन ॥ महाकूरो महारौद्रो महाभयभयंकरः ॥ ६९ ॥ रा
जा विरूढकेनापि मह्यं प्राहूय मवबोत् ॥ पुष्परासी वृत्त फुल कल विंकरुतस्वरः ॥ ६९
मो र्का किल निघोषमेघदुन्दुमिगर्जितः ॥ चतुःषष्टी सहस्राणि कुभाण्डाः परिवारका
॥ ७० ॥ निश्रिता दक्षिणे भागे पौडयन्ति मनुष्यकान् ॥ कुभाण्डा गृहगणा गृष्टा ब्रूह
शं रूपलक्षणम् ॥ ७१ ॥ बलवति तृषाभोन्ति विभ्रान्तश्चापि पेक्षते ॥ मुखं लोहित
मामाति भूमौ स्वपितु कुञ्चितः ॥ ७२ ॥ दुर्गं कृपणात्रश्च दीर्घकेशनखस्तथा ॥

॥ गुरुः ॥

॥ ७७ ॥

दुर्गन्धमालिनश्च मृषासि रत्नभावे ॥ ३३ ॥ भवेति ब्रह्मरूपेण न मनूष्य
कान् ॥ तदा विरुद्धेनापि महाद्वजा ममादिशत ॥ ३४ ॥ कुलदीपकिमायात सज्जी
वेदमालम् ॥ इत्यादिष्टं वचं श्रुत्वा तदा विज्ञापितं मया ॥ ३५ ॥ दिव्यकर्महासज
जीवार्थोक्तमम ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा विरुद्धकः समादिशत ॥ ३६ ॥ संदाते मह
लभूदात् जीवार्थोक्तमम ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा विरुद्धकः समादिशत ॥ ३७ ॥ त
दा सुहृज्जनाः सर्वे कुलदीपसमन्वृता ॥ यमस्य दक्षिणद्वारे स्थितं किञ्चिदस्ति वदस्व
मो ॥ ३८ ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा सुहृज्जनान्समादिशत ॥ सुहृज्जना येषां सर्वे शृ
णुध्वं कृपा मम ॥ ३९ ॥ असिपत्रेति विख्यातो महारण्यास्मि दक्षिणे ॥ शाल्मल्या
दिपादपानि ससन्ततः पूजादितम् ॥ ४० ॥ अस्मिन् कृते वायसादि पश्चिमि पतिक

अ०५॥

॥ ८२ ॥

जे

महाकुरोमहारोद्र महामयभयंकरः ॥ ४९ ॥ राजाविरुपाक्षेण मह्यंशद्वयमवृद्धित
पुष्पराशीवत्कुलु कलविंकरुतस्वरः ॥ ५० ॥ मोरकोकिलनिघोषं मेघेदुन्दुभिग
र्जितः ॥ चतुःषष्टीसहस्राणी सुपर्णाः परिवारकाः ॥ ५१ ॥ निश्रिताः पश्चिमेभागे पी
डयन्ति मनुष्यकान् ॥ सुपर्णागृहगणागृहा दूदृशं रूपलक्षणम् ॥ ५२ ॥ हिकलेश्वासते
चापि शीतलगात्रमेव च ॥ स्विद्यते केनलात्तश्च श्वपते न पुनः पुनः ॥ ५३ ॥ वर्णवान् भ
वति सरो वेपते घावते तथा ॥ पुनर्नखाधिदर्शयति महिं विंशतिरोदिति ॥ ३४ ॥ भव
ति दूदृशं रूपं लक्षणं च मनुष्यकान् ॥ तदा विरुपाक्षेण मह्यदृष्ट्या समाविशत् ॥ ३५ ॥
कुलदीपकिमायात सञ्जीवैव यमालये ॥ इत्यादिष्ठं वचं श्रुत्वा तदा विज्ञापितं मया
॥ ३६ ॥ तन्द्रायां यमदूताभ्यां नोयते मेवमालये ॥ विरुपाक्षमहाराज जीविरक्षां कुरु

॥ गुरुः ॥

॥ ८२ ॥

मम ॥ ३७ ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा विहसलस्तमादिशत् ॥ सदा ते मंगलं भूयात् ॥
वरदा सदा भवेत् ॥ ३८ ॥ नृत्यादिर्वचनं श्रुत्वा निर्वृत्तो हंसुहृज्जनाः ॥ तदा सुहृज्ज
नाः सर्वे कुलदीपं पर्यपृच्छत् ॥ ३९ ॥ यनस्य पश्चिमे द्वारे किं किमस्ति वदस्व भो ॥ इ
ति विज्ञापितं श्रुत्वा कुलदीपः समादिशत् ॥ ४० ॥ ज्ञानकेतुः समाख्यातो भिक्षुरेकः स
माश्रितः ॥ भिक्षुणामेवमालोक्य दिदेश यन्मनुजतमम् ॥ ४१ ॥ देवाश्च देवालयं वा जीर्णो
द्धारं कृतं महत् ॥ ४२ ॥ जीर्णोद्धारं पुण्येन हरतियमशासनम् ॥ ऋद्धिबलसमा
पुक्तश्च कुर्वन्ति समो भवेत् ॥ ४३ ॥ पुण्यवान् बलवान् भवानतस्य विकलेन्द्रियः ॥
ततः श्वाते सुखं भुक्त्वा सम्बुद्धत्वं पूजायते ॥ ४४ ॥ नृत्यादिर्वचनं श्रुत्वा निर्वृत्तो हंसुहृज
नाः ॥ देवालयं नृगुहेस्थं जीर्णोद्धारं मया कृतम् ॥ ४५ ॥ देवालयं कथं भूतं चैत्याका

॥ अ० ॥

॥ ८८ ॥

स्वात्मसांस्कृत्वा भविष्यंति जिनालयः ॥ ६० ॥ यथेच्छया समादाय भुक्त्वा भोग्यं यथेति त
तोऽकृष्टं वसाधनोपाये संचरेत्पुनर्गलिभक्ताः ॥ ६१ ॥ तेषां धिकोपचारेऽपि कुर्यात् विष्णुमूत्र
साधनम् ॥ कलेष्मालालो वमोच्छिष्टं विसृजेयुश्च सर्वतः ॥ ६२ ॥ एतत्कर्म विपाका निनते
सास्यति दुर्धियः ॥ उन्मत्ता ह्रस्वदुर्दान्ता च रेयुर्दुरितारताः ॥ यथेसां धिकोपचारेऽपि कुर्यात्
श्लेष्मादिसर्वनम् ॥ ६३ ॥ शालाटव्यं भवेयुस्तपेताः शुची मुखः किल ॥ विष्णुमूत्रादिप
रित्यागं कुर्यात् सांधिकाश्रमे ॥ ६४ ॥ वाराणस्या भवेयस्तं कृमयोग्धमूत्रजोः ॥ द
तकाष्ठादिकं हृत्वा पुनश्च सांधिकम् ॥ ६५ ॥ तस्य रक्तपसंवेकं सत्स्यादिजलजंत
वः ॥ वीहिद्रव्याणि च हृत्वा भुक्ष्ये सांधिकानि च ॥ ६६ ॥ ते भवेयमहापेताः शुचिमु
खान् गोदराः ॥ येन पानादिकं हृत्वा भुक्ष्ये सांधिकम् ॥ ३७ ॥ तस्युहीनकुले

॥ गुणः ॥

॥ ८८ ॥

जाता होने द्वियश्चयाचकार ॥ ततश्च्युताश्चते जाता लंगितकुब्जदुःखाः ॥ ३८ ॥
कुप्ट्याधिपनोत्तंगा सर्वेयःपतिवाहिकाः ॥ यदाते सुल्यितायाययः प्रिधत्वाशनैभुवि
॥ ३९ ॥ निपते यस्तदास्तेषां सर्वं निपिशितान्वापि ॥ एवंते बहुवर्षाणिदुःखानिवि
त्रियानिच ॥ ४० ॥ भवत्वाहापायिकं कर्म कृतायायश्चनारकान् ॥ येचापिसाधिकां
भसिं परिभोज्यन्ति तन्मिना ॥ ४१ ॥ तदुष्णलेशितात्मानो यायरो र्वनारके ॥ तत्र
तं प्रासुखेतस्त लोहवा विवेकमेत ॥ ४२ ॥ तैस्तेषामभिधक्ष्यन्ते तालोष्ट्रवदरान्यपि
कण्ठहु र्दरांत्रादीन् भक्ष्यते सर्वविगृहान् ॥ ४३ ॥ तथामृतापुनस्तेपि जीवेयः कर्मभो
गिनः ॥ यमपालेग हीत्वा च क्षेप्यते घोरनारके ॥ ४४ ॥ तेषां कर्मवशाजिह्वा भवे
च्चमहन्तरी ॥ कृण्यतंहलशतैस्तत्र जिह्वायायमकिंकरैः ॥ ४५ ॥ एवं ब्रह्म निवर्षा

॥ अथ ॥

॥ ७६ ॥

शासनांकिलः ॥ येचापिपापिनोलोकाः गुरुनिदांकारोतिच ॥ ५९ ॥ तेहृदयेयमदूते
कुठारेणपुह्यते ॥ येचापिपापिनोलोकाः परकथांशृणोतिहि ॥ ५९ ॥ तेचश्रीत्रेयम
दूतेलोहसंकपविद्धते ॥ येचापिपापिनोलोकाः परहिंसांकरोतिच ॥ ५९ ॥ तेजीव
हरैस्तद्वैसग्निकुण्डेषुक्षिप्तति ॥ येचापिपापिनोलोकाः शिशुघातंकरोतिहि ॥ ५९ ॥
जलौककुण्डेषुक्षिप्तंशासनांचपुकुर्वति ॥ येचापिपापिनोलोकाः पितृद्रव्यंप्रमूष्यति
॥ ६० ॥ तेचमुखेयमदूतेः लोहकीलंप्रकोलति ॥ तथामातापिताभातुबंधुमित्रान्पु
भिन्नति ॥ ६१ ॥ तेचपापिनोलोकाः नरककुण्डेषुक्षिप्तति ॥ तेचअंगेकूमिकीटैः पु
दुष्टं सर्वदाकिलः ॥ ६२ ॥ तस्माद्यमनुष्यलोकाः पापंनैवप्रकारयेत् ॥ इतिप्रभाषित
श्रुत्वासुहृज्जनाःसुविस्मिताः ॥ ५७ ॥ पुनरपिकुलदीपःसुहृज्जनान्समादिशत् ॥ य

॥ गुरुः ॥

॥ ७६ ॥

अपूर्वोयन्नगणैः परिवृत्ताः समाश्रिताः ॥ ५८ ॥ कपिलाक्षं रक्तरोमं रक्तवर्णं भयंकर
म् ॥ पापिलोकान् समागृह्य भक्षन्ति यक्षराक्षसैः ॥ ५९ ॥ ततो वहि अनन्तादिनाग
राजाः समाश्रिताः ॥ अनन्तवासुकितक्षपद्याश्चैव यथाकृमात् ॥ ६० ॥ शीतनीलरक्त
हस्तावर्णाश्च सुशोभिताः ॥ सर्वे ते नागराजानः सप्तफणाः कृताञ्जलि ॥ ६१ ॥ इत्ये
ते नागराजानो यस्मिन्तपुष्पोमण्डले ॥ विद्योत्पतिकाले हि काले हि गर्जयन्ति च ॥ ६
२ ॥ निष्पादयन्ति शस्यानि काले हि वर्षयन्ति च ॥ पापिनः पाणिनोद्विष्टा क्रोधेन वेष्ट
यन्ति च ॥ ६३ ॥ घर्मिणः पाणिनोद्विष्टा कुर्वन्ति सन्मानिकम् ॥ सर्वे ते नागराजानो म
होद्विष्टा समादिशत ॥ ६४ ॥ किमायाते सिकुलदोष सज्जो वै वयमालये ॥ सदा ते
मंगलभूयात् जीवरक्षा सदा भवेत् ॥ ६५ ॥ इत्यादिर्वचनं श्रुत्वा निवृत्ते हं सुहृज्जनाः

॥ अ० घ ॥

॥ ८० ॥

रानगृहे तीर्थिकाच्छ्रयस्थिताः ॥ कण्ठकापाश्रयान् केचित् केचित्मस्माश्रयान् च वृषि
न ॥ १७ ॥ उर्ध्वपादां अधोहस्तां पञ्चाग्नितापितान् क्वचित् ॥ केचिन्नानान् वि
रुक्षांगान् जटिलान् शोणकायिकान् ॥ १८ ॥ एवं कष्टतपस्तप्तान् सर्वास्तान् च
विपुङ्गवान् ॥ तान् दृष्ट्वा तत्र गत्वा मया संप्रार्थितं चृषोन् ॥ १९ ॥ चृषिजनायुयः स
र्वे किमर्थं कष्टमाश्रितम् ॥ इति मयोदितं श्रुत्वा चृषिजने समादिशन् ॥ २० ॥ सा
धो यदत्र संसारे भवसिद्धौ पसन्निभः ॥ यशोवलक्षणारोग्यगुणसम्पत्समृद्धिमान् ॥
२१ ॥ एतत्सर्वं भवजानो हि पन्थया श्रद्धया पुरा ॥ सुक्षेत्रेषु सुपात्रेषु पदं तत्तत्फलं त्वि
दं ॥ २२ ॥ सुक्षेत्रं सो गतं क्षेत्रसु पात्रं बोद्धुं साधिकम् ॥ इति सर्वं मनोन्द्रे हि सर्वज्ञैः
संप्रवक्षते ॥ २३ ॥ तत्र यत्कृतं पुण्यं न क्षीणोति कदाचन ॥ कृमाद्बुद्धिं समाप्नोति तत्फ

॥ गुरुः ॥

॥ ८० ॥

लंबहंसम्पदम् ॥ २४ ॥ इतिमत्वाकुलदीप वेत्रिरत्नं सरणंगतः ॥ सुपात्रे सौगते क्षे
त्रं सम्पदात् समर्हसि ॥ २५ ॥ यः श्रद्धया त्रिरत्नानि भजति सरणंगतः ॥ सर्वेषां पवि
त्रिर्मुक्तः स याति सदा तिसदा ॥ २६ ॥ कृमाद्वेधि चरिष्यन् परिशुद्ध त्रिमण्डलः ॥
त्रिधां धोषि च सम्पदं निर्वर्तिता स ज्ञप्नुयात् ॥ २७ ॥ इतिमत्वाकुलदीपयदोष्ठ
सिपदा सुखं ॥ त्रिरत्नं श्रद्धया भजति त्रिसमाहितः ॥ २८ ॥ अनित्यं खलु सं
सारं श्रीसम्पदं च यजन् ॥ २९ ॥ क्षणध्वंसि जगतीरुच जोषितं ह्यनवस्थितं ॥ मानु
ष्यदुल्लभं जन्मं स गतिं सदा ब्रह्म ॥ ३० ॥ इतिमत्वा त्रिसंश्रिते दानं कर्तव्यमादरात्
॥ दानेन दुर्गतिं हित्वा सदा तिसर्वदा वृत्तेत् ॥ ३१ ॥ दानेन हर्ते लक्ष्मीः संवोधिवास
माप्नुयात् ॥ दानेन शोभते चित्तं शूरी चित्तं भवेत्सुधीः ॥ ३२ ॥ सुवर्द्धिर्ह्यसया युक्तः

॥ अ० ॥
॥ ८५ ॥

महर्षिः ॥ ८३ ॥ तत्र गत्वा मुनिजनान्मया संगृहीतं तदा ॥ मुनिजनाः पर्यसवे कि
मसंकापमाश्रितम् ॥ ८४ ॥ इति विज्ञापितं श्रुत्वा मुनिजनाः समादिशत ॥ साधु
शृणु कुलदोष भिक्षुणां वृद्धाचारिणाम् ॥ ८५ ॥ शिक्षासम्बरसांवृत्तं पदक्षामिसमास
तः ॥ यच्च शृद्धाशेषः सत्त्वा पूर्वजित्वाजिनाश्रमे ॥ ८६ ॥ शिक्षासम्बरमिहृन्ति धर्तु
निवृत्तिसाधनम् ॥ पृथमते समा लोक्य शृद्धक्षेत्रे मनोरमे ॥ ८७ ॥ निषद्य स्वासन
धत्वा संतिष्ठेरन्समाहिताः ॥ मरुतास्थिकेशजंवाला वल्कलामेभ्यसंकुले ॥ ८८ ॥
क्षेत्रे नैव निवास्तन्य कदापि वृद्धाचारिभिः ॥ दृशोले भिक्षुभिः साह कर्तव्ये नैव संगति
॥ ८९ ॥ आलोकोपित्वासोपि कर्तव्यो न कदाचनः ॥ दृशोले भिक्षुभिः साह भोक्त
व्यं नापि किंचन ॥ ९० ॥ न स्थानं न गंतव्यं कोडितव्यं न च क्वचित् ॥ उपसंपन्ने द्वा

॥ गुरुः ॥
॥ ८५ ॥

तन्पानचक्षुप्तिचतुर्थकेम् ॥ ५१ ॥ अस्म साधनोपायनापि देयं दुरात्मनो ॥ दुःशो
कहिदुरातमानो धौंश्चासतदूषकाः ॥ ५२ ॥ मारुषानुसरत्ताः बलेशब्दाकुलिते
न्द्रियाः ॥ तेषां नैवाभिदासव्य आवासे सौगताश्रमे ॥ ३३ ॥ दातव्योदुरस्तस्तेषां मा
वास आश्रमाद्वहिः ॥ संघालुपो न दातव्यो दुःशीलानां कदाचन ॥ ५४ ॥ न तेषां सांघि
कीभर्ता नैवाहर्तिकुर्वापि हि ॥ न तेषां विद्यते किञ्चिदहं सर्वे न्ति चारणम् ॥ ३६ ॥
सर्वसत्त्वोहिताधानं कुतः संवीधिसाधनम् ॥ दुःशोलाभिभवोदक्षा भवेयुः सौगताश्रमे
॥ ३७ ॥ तत्र ते भिन्नवस्सर्वे भृष्टाचारादुराशयाः ॥ विहारं समुपासीनां चरे भुर्गृही
चारुकां ॥ ३८ ॥ भार्यापुत्रसताभातु ज्ञातिर्वंधुनू समन्विताः यथाकामं सुखं भुक्त्वा
संचरेरन्पयोदिताः ॥ ३९ ॥ तेऽनीत्याहुत्यसंघानां सर्वोपकरणान्यपि ॥ सर्वाणि

॥ अ० घ ॥

॥ ७५ ॥

सुहृज्जनास्तदासर्वे कुलदीपसमवधीत ॥ ३४ ॥ अन्येऽपि कुलदीपसमवधीतपू
भो ॥ इति विज्ञापितं भ्रूवा कुलदीपसमादिशत् ॥ ३५ ॥ सुहृज्जनायुयन्सर्धं शृणु
ध्वंच समाहितः ॥ कचिच्चपापिनं लोकं मांसं भवानेन भक्षितम् ॥ ३६ ॥ कचिच्चपा
पिनं लोकं मांसं व्याघ्रेण भक्षितम् ॥ कचिच्चपापिनं लोकं मांसं काकेन भक्षितम् ॥ ३७
॥ कचिच्चपापिनं लोकं मांसं गृध्रेण भक्षितम् ॥ कृष्टनापापिनं लोकं मांसं कचिच्च भक्षित
म् ॥ ३८ ॥ कचिच्चपापिनं लोकं वाणशयने प्लुप्तम् ॥ कचिच्चपापिनं लोकं
वृश्चिकेन प्लुप्तम् ॥ ३९ ॥ ततो नरकपालाश्चरात्रिं दिवं भूमंति च ॥ केचिद्व्याघ्र
मुखादूताः केचित्सिंहमुखास्तथा ॥ ४० ॥ केचित्सर्पमुखादूताः केचित्कोटमुखास्तथा
केचित्श्वानमुखादूताः केचित्गृध्रमुखास्तथा ॥ ४१ ॥ केचित्कोष्ठमुखादूताः केचि

॥ गुरुः ॥

॥ ७५ ॥

तृकाकमुखास्तया ॥ केचितस्थूलनयनाः केचिदूर्ध्वाशिरोरुजाः ॥ ४२ ॥ केचिद्वृ-
तास्थूलदंष्ट्राः केचिद्वृताभयंकरा ॥ एतेदन्तेऽतःसहस्रत्रिंशत्तिनारवेखलु ॥ ४३ ॥
एतत्सर्वमयालाक्य निर्वृताहंसहृज्जनाः ॥ कफपूयमांसरक्त अस्थिमज्जापृषाहिता-
म् ॥ ४४ ॥ श्वानजम्बूकबलिभुक् गुग्गुलिनिर्निवासिताम् ॥ वैतरणीमितिख्यातः स-
दीमयावलोकितम् ॥ ४५ ॥ सन्नद्यायमदन्ते हं पापिनश्चपृषाहितम् ॥ एतत्सर्वमया-
लाक्य निर्वृताहंसहृज्जनाः ॥ ४६ ॥ इतिप्रमापितंश्रुत्वाविस्मिताः सहृज्जनास्तदा ॥
पुनरपिकुलदीपः सहृज्जानं समादिशत ॥ ४७ ॥ येचापिपापिनोऽलोकाः प्रमुष्यन्तिपर-
न्तं ॥ तेगृहीत्वायमदन्तेवधागारपवेशति ॥ ४८ ॥ हस्तपादोपरिगृह्य लोहरतंभेपवंध्य-
ति ॥ येचापिपापिनोऽलोकाः प्रमुष्यन्तिपरान्तकम् ॥ ४९ ॥ तेचमखेअयं गुदापुलिप्तं

॥ ७५ ॥

॥ ७६ ॥

ज्ञानदन्तो वृद्धदन्तस्वशिष्यकम् ॥ तन्वायांकुलदीपोसौ यमपुरात्सु निर्वृतेः ॥ १ ॥
तदापुत्रपौत्रादिं समालोक्यपतिष्ठितः ॥ सुहृज्जनान्समाकरोवप कुलदीपः समादिश
त् ॥ २ ॥ कृतान्तस्यपुरोगत्वा निर्वृतोहंसुहृज्जनाः ॥ इत्यादिष्टं वचं श्रुत्वा विस्मितो
सुहृज्जनास्तदा ॥ ३ ॥ तदासुहृज्जनाः सर्वे कुलदीपं पर्यपृच्छत् ॥ कुलदीपयमपुरस्यमा
पस्वमहिमांखलु ॥ ४ ॥ छुतिविज्ञापितं श्रुत्वा कुलदीपः समादिशत् ॥ तत्रादीप
श्चमेद्वारे पदवीतामूमयिमभूत् ॥ ५ ॥ तस्मिन्मार्गे अप्सराभिर्बहुभिश्च समाश्रि
ताः ॥ काभिर्जलघटगृह्य काभिश्च बालक्यं जनम् ॥ ६ ॥ काभिः पुष्पमालाभिर्गृही
त्वा च समाश्रिताः ॥ काभिर्धम्मध्वजक्षत्रञ्चामलसंगुणंस्तथा ॥ ७ ॥ काभिः कलम
लादि गृहीत्वा च समाश्रिताः ॥ तथाकिन्नरकन्याभिर्गायमानंसुगीतकम् ॥ ८ ॥ त

॥ गुरुः ॥

॥ ७९ ॥

थान्येकां धवकन्याभिज्ञानावाद्यपुवादिताः ॥ तथा देवकन्याभिज्ञानास्तोत्रं कोटिं तम् ॥ ९ ॥ तथा च परिचिते द्वारे धर्मशालां सुनिर्मितम् ॥ तथा बहुधर्मसंघं पुतिविंदं सुनिर्मितम् ॥ १० ॥ अनेकैर्देवालयंश्चापि निर्मितं च समन्ततः ॥ तथा धर्मदानशाला निर्मिता च समन्ततः ॥ ११ ॥ वापीषण्णारोधाराभि निर्मिता च समन्ततः ॥ तथा क्वचित् तिह्रवजं निर्मितं पुतिसंस्थितम् ॥ १२ ॥ तथा क्वचित् मयूरध्वजं निर्मितं च समन्ततः ॥ तस्मिन् द्वारे रत्नमयं राजगृहं सुनिर्मितम् ॥ १३ ॥ राजगृहं कथं भूतं तानारत्नैः पूरितम् ॥ स्वर्णरूपमयस्तंभं सोपानं च तथैव च ॥ १४ ॥ वातायनं तोरणं च स्वर्णमयं सुनिर्मितम् ॥ पटलानि च स्वर्णानि शोभितानि समन्ततः ॥ १५ ॥ सुवर्णरत्नध्वजादि पटाकं च पुलम्बितम् ॥ सुवर्णरूपसुव्राणि वेष्टितानि वह्नितथा ॥ १६ ॥ बृहदं च

॥ अ० ॥

॥ ८६ ॥

वृजेत् ॥ इत्यादिष्टं कृशंतेन भुत्वातेषामि कोजनाः ॥ २७ ॥ घम्प राजस्यपादाब्जे
पुणत्वासरणेगताः ॥ एतत्स र्मियाळे। क्य निवृत्तीहं सुहृज्जनाः ॥ २८ ॥ तदा सुहृज्ज
नाः सर्वे कुलदीपं समवुवोत् ॥ यमस्योतरद्वारस्य महाल्यं वेदसन्तम ॥ २९ ॥ इति
विज्ञापितं भुत्वा कुलदीपः समादिशत् ॥ सुहृज्जनाः यदसर्वे कथयामिशणुष्वच ॥ ३०
॥ उत्तरदिशि स्थिताराजा वैश्रवणाभिधोनुपः ॥ महाहिंकोमहावीरः सर्वशत्रुनिक
न्तनः ॥ ३१ ॥ महाकरोमहारौद्रो महाभयमयंकरः ॥ राजा वैश्रवणेन मह्यं दृष्ट्वा समववो
त् ॥ ३२ ॥ पुष्पराशौ वल्लुकुल्ल कलबिकरुतस्वरः ॥ मोरकोकिलनिधौ षोमेघदु
न्दुभिगर्जितः ॥ ३३ ॥ सुमेरुं कंपयित्वा तु धरणीं परिवन्ति च ॥ बंधयिष्यामः पाशेन
चन्द्रसूरीं तथानिलं ॥ ३४ ॥ चतुर्वर्णीसहस्राणि यज्ञगृहाः परिवारकाः ॥ निश्चिता

॥ गुरुः ॥

॥ ८४ ॥

उन्तरे भागे पीडयन्ति समुद्रतटे ॥ ३५ ॥ यक्षगृहगणागृहा दृढशरूपलक्षणम् ॥
हसति त्रसते भजे पुलकयन्ति विकुपयन्ति ॥ ३६ ॥ निद्राश्चापि सतेतस्य सरोवाढ्यपजा
यते ॥ उद्दामप्रेक्षरु नित्यं नमस्त्राप्यनुधावति ॥ ३७ ॥ रात्रौ प्रहर्षमात्मातिवेपथे स्त
भते तदा ॥ तदा विप्रश्रुत्वा न मम दृष्ट्वा समादिशत ॥ ३८ ॥ कुलदीपकिमावातस
जीवैव यमालये ॥ कुर्यादिष्टं च श्रुत्वा तदा विज्ञापितं मया ॥ ३९ ॥ तन्द्रायां यमद
ताभ्यां नीस्ते मे समालये ॥ वैश्वरूपमहाराज जीवरत्नांकुलमम ॥ ४० ॥ दूतिनिवेदि
तं श्रुत्वा निवर्तते मुहुर्जनानां ॥ तदा सुहृज्जनास्सर्वे कुलदीपपर्यवृच्छत ॥ ४१ ॥ यम
मन्तरद्वारे किमस्ति वदस्व मे ॥ दूतिविज्ञापितं श्रुत्वा कुलदीपः समादिशत ॥
॥ ४२ ॥ कुतस्तस्योत्तरद्वारे अस्ति हिमा उयोनिः ॥ तत्रासीदुमहापञ्चो मुनिजनाः

अ० धा०

॥ ७४ ॥

पुणाशितम् ॥ इत्युक्त्वायमदत्तैर्हि पसुप्ते तप्तवालुके ॥ १८ ॥ तदापापिनो लोको
हाताते तिपरोदति ॥ मयापूर्वकृतपापफलं भुवत्वेतिरोदितम् ॥ १९ ॥ तथाचपापिनं लो
कं अग्निमुण्डे प्रक्षिप्तितम् ॥ सर्वं ऊच्यदाह्वा हामातेतिपरोदति ॥ २० ॥ अरे
पितृत्वापर्वं वनदाहं प्रकुर्वितम् ॥ अनेन पापकर्मण अग्निना दाहितं किल ॥ २१
तथा कचिल्लोहमयं सुरिञ्चापि सुनिर्मितम् ॥ तत्सुर्यापापिनं लोकं समाश्रित्य दिवा
निशी ॥ २२ ॥ अरे पापित्वया पूर्वं बालानां पाणघातितम् ॥ इत्युक्त्वायमदत्तैर्हि द
ण्डेन ताडितं भृशम् ॥ २३ ॥ तथा कचिल्लोहकुम्भे तैलं च परितः सदा ॥ तत्कुम्भे पापि
नं लोकं प्रक्षिप्तं कथितं सदा ॥ २४ ॥ तदापापिनो लोको हो देवे तिपरोदितम् ॥ अरे
पापित्वया पूर्वं सांघिकद्रव्यमपितम् ॥ २५ ॥ एतत्कर्म विपाकेन तैलकुम्भे प्रक्षिप्य त

॥ गुरुः ॥

॥ ७४ ॥

॥ इत्युक्त्वा यमदत्तैर्हि पक्षिस्तैर्लकुम्भके ॥ २६ ॥ तथा च विण्मूत्रकुण्डे पक्षि
स्तपापिनंकचित् ॥ तत्र स्थपापिनो लोको हामातेति परोदितम् ॥ २७ ॥ तदा यमद
त्तैर्हि पोवाच पापिनस्ततः ॥ अरे पापित्वया पूर्व परद्रव्यं पृथग्विहितम् ॥ २८ ॥ एतत्क
र्मविपाकेन निमग्नं विण्मूत्रके ॥ तथा जलौककुण्डे पक्षिस्तपापिनस्तदा ॥ २९ ॥
तत्र स्थपापिनो लोको हामातेति परोदितम् ॥ तदा यमदत्तैर्हि पोवाच पापिनस्ततः ॥
॥ ३० ॥ अरे पापित्वया पूर्व परद्रव्यं पृथग्विहितम् ॥ एतत्कर्मविपाकेन जलौक्यापम
श्रितम् ॥ ३१ ॥ कचित्पापिनं लोकं सप्यं कुण्डे पक्षिस्तितम् ॥ तत्र स्थपापिनो लो
को वक्तुन्नापि पृथग्विहितम् ॥ ३२ ॥ अरे पापित्वया पूर्व परद्रव्यं पृथग्विहितम् ॥ एतत्कर्म
विपाकेन सप्यं नापि पृथग्विहितम् ॥ ३३ ॥ एतत्सर्वं मया लोक्यं निवृत्तैर्हि सुदुष्कृतम् ॥

॥ ७४ ॥

॥ ७५ ॥

जितम् ॥ जम्बुकादिच जन्तुनिकृजितं रोदितसदा ॥ ८१ ॥ तस्मिन्मृगमिलो ह्रमयंसजग
हं निमित्तम् ॥ तत्रासीद्यमराजो महर्षिर्भीमयंकरः ॥ ८२ ॥ लोहितानस्थस्तनूः
कुण्डवर्णो महाबलः ॥ यमदण्डयमपाधो धारितं च भयानकम् ॥ ८३ ॥ तत्रैकोरितम्
हापापि लुब्धकमशुदन्यकः ॥ तदंष्ट्रयमराजेन यमदत्तात्तमादिशत् ॥ ८४ ॥ समा
गुह्यलुब्धकाय यमं गुह्यं प्रवेशयताम् ॥ धृतिर्यमोदितश्रुत्वा सुरधकतु प्रवेशितम् ॥
॥ ८५ ॥ तमपवेशितमात्रेण काकपतिसमागतः ॥ शिरजिक्ञ्चुनाद्रष्टुमज्जोनि
ष्कास्यभक्षितम् ॥ ८६ ॥ गुह्ये रपिसमागत्य मज्जोनिष्कास्यावादिशत् ॥ श्वानैरपि
समागत्य नेत्रनिष्कास्यभक्षितम् ॥ ८७ ॥ व्याघ्रे रपिसमागत्य मांसं कंठे प्रभक्षित
म् ॥ अथ यमोऽपि विगणैः समागत्य हृदि च ॥ ८८ ॥ मांससो गितमज्जादिभक्षि

॥ गुह्यः ॥

॥ ८८ ॥

तंसम्पत्तिष्ठितम् ॥ दत्तेरपिसमागत्य लुब्धकन्तंसमवबोत् ॥ ९८ ॥ अरे पापित्वया
पूर्वं बहुभिः पक्षिभिर्यत् ॥ अनेन चापकर्मण इदं शिशासनां भवेत् ॥ ९९ ॥ इत्यु
क्त्वा दत्तगणैः सर्वैः पाशेन पुतिवध्यते ॥ लुब्धकन्तं समागृह्य दण्डैरपि पृताडितम् ॥
॥ १०० ॥ तदा सौ लुब्धक्यापि द्वाद्वेति पुरोदित ॥ तदा केशादेवताभिः लुब्धकन्तं स
मादिशत् ॥ १ ॥ यथा त्वया पक्षिभिर्यत् पक्षिभिर्यत् तित्तथा ॥ कदापि च पक्षिभिर्यत् क
र्मैव न कारयेत् ॥ २ ॥ इत्युदीरितं श्रुत्वा लुब्धकः पुनरोदितम् ॥ एतत्सर्वम
या लोक्य निवृत्तो हं सुहृज्जनाः ॥ ३ ॥ इत्युदाहृतं श्रुत्वा सुहृज्जनाः सुविस्मिताः
॥ इति श्रीविक्रमानन्दविरचितायां अद्भुतकुलदीपधर्मराज कथायां तद्रा
यांकुलदीपयमस्य दक्षिणद्वारात्पत्यागतं पशं सा च तद्दर्शोऽध्यायः ॥ १४ ॥ पुनः प्राह

॥ अ० ध ॥

॥ ८२ ॥
६

रंसुलभयम् ॥ मध्येवैरोचनशून्यं पूवे अक्षोभ्यसौगतम् ॥ ६६ ॥ दक्षिणे रत्नसंभवं
अमितामयपश्चिमे ॥ उत्तरे मध्यसिद्धिश्च बज्रसर्ववसुधराम ॥ ६७ ॥ आ
र्यतारा लोकनाथं मञ्जुभियं सरस्वतीम् ॥ पञ्चापारमिताजननीं पुष्पापितां मयास्तुत
॥ ६८ ॥ इत्युदाहृतं श्रुत्वा सुहृज्जनाः प्रबोधिताः ॥ अहो धर्म अहो पुण्य अहो धर्म
स्पभास्तः ॥ ६९ ॥ सज्जो वैवंपमद्वारात् पुल्यागतो महर्षिकः ॥ इत्युदाहृतं कृत्वा सु
हृज्जनाः सुविस्मिताः ॥ इति श्रीविक्रमानंदविरचितायां अद्भुतकुटुंबोप
मराजकथायां तंद्रायां कुलदीपयमस्य पश्चिमद्वारात् पुल्यागतपुंशोऽसौ कचदशोऽध्या
यः ॥ १५ ॥ अथावुवोत्तज्ज्ञानदतो वल्लदन्तं स्वशिष्यवत् ॥ तन्द्रायां कुलदीपोऽसी यम
पुरात्सुनिवृत्तः ॥ १ ॥ तदा पुत्रपौत्रादिन् समालोक्य प्रतिष्ठितः ॥ सुहृज्जनान्समा

॥ गुरुः ॥
॥ ८२ ॥

लोक्य कुलदीपः समादिशत ॥ २ ॥ कृतांतरयपुरे गत्वा निवृत्तीहं सुहृज्जनाः ॥ ३ ॥
त्यादिष्ठं च श्रुत्वा विस्मिताः सुहृज्जनास्तदा ॥ ३ ॥ तदा सुहृज्जनाः सर्वे कुलदीपं पर्य
पृच्छत ॥ कुलदीपयमपुरस्य वेदस्वमहिमां खलु ॥ ४ ॥ वृत्तिविज्ञापितं श्रुत्वा कुलदी
पः समादिशत ॥ प्रादोचोन्तरेद्वारस्य प्रशंसा कथयाम्यहं ॥ ५ ॥ श्रुयतां सुहृज्जना
स्तस्यैवोन्तरे गमनं कथाम् ॥ प्रादोचोन्तरेद्वारे पदवीं स्वर्णमयीं मभूत् ॥ ६ ॥ तत्रासी
त्पारिजातादिमालतीपुष्पपुष्पितम् ॥ ७ ॥ तथान्येऽप्येत्यलं पुष्पं पुष्पितं च त
सौवस्म ॥ तत्र निवासिनः पक्षि राजहंसादिकूजितम् ॥ ८ ॥ कोकिलादिमयरेव कू
जितं सततं स्तथा ॥ श्रीखण्डादिकर्पूरैश्च सिञ्चितं मार्गमिव च ॥ ९ ॥ तत्र माने स
गंधादि वायुना परिवाहिता ॥ अनेगसुगंधध्वंश्रुतं च समंततं ॥ १० ॥ श्रीवृद्धिर्ष

अ० ध० ॥

१ १२ ॥

पर्यन्ति प्रतिमोदयन्ति ॥ ३ ॥ तेशु द्वचिताः शुचिगंधिताः रत्नोपमाः श्रोतुः पितृभ
वंति ॥ येषु बगंधैरनुलेपयन्ति त्रिरत्नदेहेपरिशुद्धचिताः ॥ ४ ॥ ते रत्नवंतः किति
पाधिराजा भवन्ति सर्वार्थहितार्थकामाः ॥ येषु पद्मादिवराम्बराणि त्रिरत्ननायायम
दापयन्ति ॥ ५ ॥ कौशेयैरत्नाभरणावतंगा धर्माधिपास्ते सधिया भवन्ति ॥ ये च त्रिर
त्नस्य लज्जं सपुष्पजलाद्वेषापि समर्चयन्ति ॥ ६ ॥ ते दिव्यलक्ष्मीशुभया भवन्तः श्री
सिद्धिमन्तः सुरया भवन्ति ॥ त्रिरत्नविवेचरपुष्पमाला ये धर्म्मकामा अवलंबयन्ति ॥
॥ ७ ॥ ते देवराजाः कुरुक्ष्मीवंतः सम्बोधिकामाः सुमगा भवन्ति ॥ सर्वाणि पुष्पाणि सु
गन्धिमन्ति त्रिरत्नविवेचकिरन्ति यच्च ॥ ८ ॥ देवाधिपाः स्वर्गगता भवन्ति महोगता
स्ते सिति पाधिराजाः ॥ यदीमालारचयन्ति ये च रत्नत्रयाग्रे हेतमो हजाला ॥ ९ ॥ ते

॥ गुरुः ॥

॥ १२ ॥

अ० ॥

॥ १३ ॥

लोभवेत्सः ॥ १६ ॥ ध्वनान्विचित्रानवरोपयंति ये च त्रिरत्नालय उत्सवाय ॥ तेश्री
समृद्धाः सुगुणाभिरामा भवंति नाथादिविभूतले च ॥ १७ ॥ श्रीमदताका अदलव
यंति रत्नत्रये ये सुरसाभिपुक्ताः ॥ लक्ष्मीश्वरास्ते जिनदुष्टसंघा भवंत्यधोशादिभिभू
तले च ॥ १८ ॥ उत्राणि सीवर्णमयानिये च कौशेयदुष्यैरचितानिवाच ॥ सुशुद्धरंगै
संपत्तेश्च पुष्यै रत्नत्रये ये भवरोपयन्ति ॥ १९ ॥ तेभ्यो पराजावलसिद्धिमंतो लक्ष्मीश्व
राः सर्वहिताय कामाः ॥ सद्धर्मकामा गुणरत्नपर्णा वंध्या भवंति पूवरर्द्धिमंतः ॥ २० ॥ सं
तोत्तमायैर्मुकुटादिभिश्च मुकुन्दलक्ष्म्यापुणवानेकैश्च ॥ मदसृदंगपटहादिभिश्च मनो
हृद्यैश्च श्रुतिचिन्तरम्यै ॥ २१ ॥ सदुन्दुभिषिडमद्म्यै रैश्च पुणादिभिर्मलवादनेश्च
॥ तथान्यैर्मलशब्दवाचै रत्नत्रये रचयंति पूजाम् ॥ २२ ॥ नदुर्गतिं ते सततं वं

॥ गुरुः ॥

॥ १३ ॥

R. 21

॥ गुरुः ॥

॥ ३७ ॥

निच ॥ ८ ॥ कलमूलादिपानानि सर्वोपकरणानि च ॥ एतेऽसर्वे दत्त्वा दानं कर्तुं स
मिच्छितः ॥ ९ ॥ तदा मुनीश्वरो धोमान् दीपंकरादिसौगताः ॥ आगत्य दानशालायां प
रिशिता यथा कुमातः ॥ १० ॥ सर्वं दानं गृहीत्वा वै आशिर्वादं ददन्तु ते दानधर्मानुभा
वेन स्वस्ति या पा न सुखवती म् ॥ ११ ॥ इत्याशिर्वाद्यं श्रुत्वा कुलदीपसहस्रवितः ॥ तदा
कुलदीपेन दीपंकरादिसौगतान् ॥ १२ ॥ पादान्जेवंदनां कृत्वा क्षमार्पणं तदा कृतम् ॥
अथ वनमनिशादुक्तं समोपरिक्षमां कुरुः ॥ १३ ॥ वृत्तिविज्ञापितं श्रुत्वा दीपंकरमु
नीश्वरः ॥ एविलोक्य जनान् सर्वान् आशिरवाददन्तु वै ॥ १४ ॥ दानपुण्यानुभावेन
यायानुःसुमता लये ॥ इत्याशिरवाचं दत्त्वा पूज्यगमत् मुनीश्वरः ॥ १५ ॥ कुलदीपो
पितृदानं विसर्जनं कृतं ततः ॥ एतत्पुण्यानुभावेन कुलदीपनिर्वपयौ ॥ ॥ इ

॥ अ० ॥

॥ ९० ॥

नौलवर्णमहामुनिम् ॥ १२ ॥ पतितवर्णशान्तरूपं रत्नसंभवशौगतम् ॥ अमिताभरक्तव
र्णं च वज्रासनसमाश्रितम् ॥ १३ ॥ अमोघसिद्धिं श्यामवर्णं पञ्चवर्णं पदशितम् ॥ पञ्च
भिर्मुनिभिः सर्वे ददेषु मङ्गलाश्रयम् ॥ १४ ॥ सदा ते मङ्गलं भूयात् जीवरक्षां सदा भ
वेत् ॥ हृत्याशिवं च नन्दत्वा दत्तगणान्समव्रुवन् ॥ १५ ॥ दत्तगणाः कुलदीपाय मानीयं
यमसन्निधौ ॥ सासनापिनकेन्तर्व्यं विसृजेत्स्वं निवेसनम् ॥ १६ ॥ हृत्यादिष्टेव च श्र
वत् ॥ दत्तगणाः पूर्वो विताः ॥ तदा दत्तगणाः सर्वे निर्वृन्तं रं गुरं ययौः ॥ १७ ॥ निर्वृन्तं
दत्तगणाः सर्वे शान्तभूतं विसृचिकाम् ॥ विष्णुमूत्रवमनंश्चैव शान्तं भूतन्तदा किलः ॥ १८ ॥
॥ तदा कुलदीपाय तद्रायां प्रतिबुध्यते ॥ तदा कुलदीपेन सहज्जनां समव्रवीत् ॥ १९ ॥
सहज्जनान्पूय सर्वे शृगुध्वं तु समाहितः ॥ विसृचिकां महाव्याधिं महाघोरं भयानकम्

॥ गुरुः ॥

॥ ९० ॥

॥ २० ॥ पूर्वजन्मे मया पापं प्रकृतं बहुधा किल ॥ पापस्यानुभावेन रोगं भूतं पुनः पुनः ॥
२१ ॥ तस्मात्सुहृज्जनाः पापं कदापि प्रकृतं न हि ॥ धर्म्ममेव सदा लोके प्रकृतं बहुधा कि
ल ॥ २२ ॥ धर्म्मेण वर्द्धते आयुः धर्म्मेण सुखवान् भवेत् ॥ धर्म्मेण हरते पापं धर्म्मेण ध
नवान् भवेत् ॥ २३ ॥ धर्म्मेण स्वर्गमाप्नोति मोक्षं चापि प्लभ्यते ॥ तस्मात्सुहृज्जना
लोके धर्म्मदानं प्रशस्यते ॥ २४ ॥ धर्म्मेण देवलोकस्य दर्शनं च प्लभ्यते ॥ धर्मेण च वि
सृचिकां रोगं हरति सर्वथा ॥ २५ ॥ विसृचिकां महारोगेन प्रयोजनमपि धम् ॥ पूर्वज
न्मस्य पापेन रोगं भवति सूचिकाम् ॥ २६ ॥ विसृच्यां हरणोपायं पाठं पूजां च कारयेत्
पाठपुजानुभावेन रोगं हरति सर्वथा ॥ २७ ॥ इत्यादिष्टं वचं श्रुत्वा सुहृज्जनानुबोधि
ताः ॥ पुनः पादकुलदीपः सुहृज्जनान् बिलोकयन् ॥ २८ ॥ मातृपितृसमायोगात् षट्

॥ अ० ॥

॥ ९६ ॥

योदयात् तन्दुलस्यफलं भवेत् ॥ ५१ ॥ तंदुलस्य ॥ शुद्धं फटिकसंकाशं रजसवर्हम
न्वितम् ॥ लवणं योददातोह जायते योगविमहान् ५२ ॥ लवणस्य ॥ एसन्नवर्णा
नृपाणिपादा महाबलाः शुभ्रभिरपधृष्याः ॥ तेलपदानेन भवन्ति मर्त्याः सूरुपरूपा सुख
माप्नुवन्ति ॥ ३३ ॥ तैलस्य ॥ कर्पूरमोदाभिसुगंधितोयैः पुष्पालनायमुखपातविशुद्धि
नाय ॥ ददति योसौ सुगतरस्य श्रद्धया संशुद्धवंशविपुलं च महानिधानम् ॥ ५४ ॥ आ
चमय ॥ नक्ष्याधिरोगं न च वृद्धभावः सारोम्यतानित्यमनंतभोग्यः ॥ भवेत्सुधीरो सु
विज्ञातव्यं शोभेन्न्यदानालभते मनोज्ञम् ॥ ३५ ॥ भेषज्यस्य ॥ राजायच्च क्ववती धनु
रिति रुक्मिशोऽन्दि रुन्तादिवर्षे नाभिन्ने दिव्यदेहे भवति रिपुगणैश्चापधृष्यो धनाध्यः
प्रायच्छस्युन्माश्रोयद्गुहमुनिवरे कांशमाण्डादिदानम् ॥ संघे संसारसारे पुवरमुरन

॥ गुरुः ॥

॥ ९६ ॥

येयातिबुद्धमेव ॥ ५६ ॥ तस्मादिवं ज्ञाभोजनस्य ॥ यथानुलभ्यतेद्वन्द्वद्वय
प्रयच्छति धर्मार्थे काममोक्षं च प्राप्नुवंति भक्तिमानसः ॥ एवमेतद्विधानेन मेव विदितान्
विपः ॥ यथातथागतायाहन्तं दोषं करमुनीश्वरम् ॥ ५७ ॥ दक्षणा ॥ यत्नानन्दार्ण
पुष्पकृतिगुणयुतं कल्पितं भुविनाशि ॥ श्लेष्माश्वातो जगदात् पुशन्नचतुरं पिप्पली
ष्टचर्मम् ॥ ग्रीष्मे काले यमिनं शाशिकरसदृशं भांजितं त्रिकुततत् दत्वा सधे पुमक
इमरे भुवनमतो दिव्यमाप्नोति पानम् ॥ ५७ ॥ पानकस्य ॥ अथ शलुराजासकन्धवि
या भगवत्तमे तदवाचत् ॥ अद्य मे सफलं जन्म सफलं जीवितं च मे ॥ अथ बुद्धकुलेत
इदं पुत्रोऽस्मिन्नाभ्युत्तम ॥ पराभवन्तु सदा सखि अयुरारे व सम्पदम् ॥ ५८ ॥
इति श्रीविष्णुमानन्दविरचितायां अष्टनकुलदीप धम्मराजकथायां पूजादानपुसशा

॥ अ० ५ ॥

॥ ८९ ॥

नदी प्रवाहितामयंकराः ॥ ततो वहिः सिसृक्त्र धनेन परिकीर्तितः ॥ ८८ ॥ एतत्संल-
घयित्वा निर्वृताहं सुहृज्जनाः ॥ मातुर्गर्भोत्पत्त्या कष्टं भवति निर्वृतं कथा ॥ ९ ॥ यमपुरा
हहिरागतं कष्टं भवति सर्वथा ॥ कृतांतस्य कथां श्रुत्वा सुहृज्जनाः सुविस्मिताः ॥ ९० ॥
तदा सुहृज्जनाः सर्वे प्राभ्यनन्दन् प्रबोधिताः ॥ ॥ इति श्रीविक्रमात्मनो विरचि-
तायां अठ्ठतकुलदीपवर्मराजकथायां तन्त्रायां कुलदीप यथार्थान्तरात्पुनरागतपुन-
रासा षष्ठोऽध्यायः ॥ ९६ ॥ अथावर्गान्तःकुलदन्तं ज्ञानदन्तो महाविभुः ॥ एकदा
कुलदीपायाः सुविस्मिताः गदाः ॥ १ ॥ अथोवायुमूर्धगतं उद्धवायुनिरोधितम् ॥
ओतलं हस्तपादौ च सर्वं गीतोतलं स्तथा ॥ २ ॥ इष्टिहीनं त्वहीनं सर्वं गीतं हस्तपा-
दौ च सर्वं गीतं तलं स्तथा ॥ ३ ॥ तदा सुहृज्जनाः सर्वे विस्मिताः समुपाश्रि-

॥ गुरुः ॥

॥ ८९ ॥

तं ॥ अद्देहोमहापुत्री रोगंभूतं समुद्वन् ॥ ४ ॥ तस्मिन्कालेयमद्वारा दमदुताः
समासता ॥ आगत्यत्रमाशानपादांगुष्ठेपुवंधितम् ॥ ५ ॥ कटिकण्ठेपुवंधित्वातरया
ग्रे संप्रतिष्ठिताः ॥ तस्मिन्कालेहितजन्त्या मंगुष्ठात् बन्धिनिर्गतम् ॥ ६ ॥ तथा मध्यमंगु
ष्ठात् प्रमुखापि विनिर्गतम् ॥ तथैव चतुरंगुष्ठाद्वायुचापि विनिर्गतम् ॥ ७ ॥ पञ्चांगु
ष्ठात् हिमवत् नोरचापि विनिर्गतम् ॥ तदा कुलदीपाय दाहशीतं भवेत्किलः ॥ ८ ॥
तदा काशो दीर्घश्रेणां पुदशितं तथा खलु ॥ दीर्घश्रेणिं कथं भूतं श्वेतनौलञ्चलोहितम्
॥ ९ ॥ पीतश्यामं विचित्रं च वस्त्रेण वेष्टितं तथा ॥ शोपानोद्धतदामह्यं तद्रायां नीयो
ते खलु ॥ १० ॥ व्याधुसिंहकोलमुखा दत्तैर्मनीयते तथा ॥ तदा काशो मया दृष्टं वैरोच
नमहामुनिम् ॥ ११ ॥ श्वेतरूपं शान्तमूर्तिं वज्रसनं समाश्रिता ॥ तथा क्षोभ्यं मया दृष्टं

पदं खलु ये लभन्ते ॥ ४० ॥ धूपस्य ॥ तैलं तिलाज्यैश्च दिप्तदोषं ये सांघिका यपुतिपा
दयन्ति ॥ सदृशनीयो न यनाभिरामा भवन्ति ते दिव्यरुहोपभोगी ॥ ४१ ॥ दोषस्य ॥
धात्रो हरितकोलभा चतुश्चपनसादिकं स्कन्धमूलादिकं दानात् यशेऽपि सतं फलं लभेत्
॥ ४२ ॥ कुण्डलूलादिकस्य ॥ सुशीतलं स्वच्छं सुगन्धितोयं स्वादान्वितं येन सुवारि
पात्रं ॥ ददन्ति सघायं गणोत्तमाय तृष्णान् चित्पार्यपदं लभन्ते ॥ ४३ ॥ कुण्डिकापात्र
स्य ॥ लाण्डस्य पुष्पकपोलिकं च सम्पद्ददाति मनसादिविधानयुक्तम् ॥ भोग्येश्वरो
भवति सो भुवि शांतमानं सत्कायवाक्यमनसा जिनसांघिकाय ॥ ४४ ॥ लाटुकादिपुष्प
स्य ॥ फलचामुतेः पञ्चसुगन्धस्तैर्दुर्वाक्षतैः कुण्डसलाजतोर्यैः ॥ येनार्घदानं प्रकरोति स
र्वं तेषां पुत्रवृत्तिसुखमाविधानम् ॥ ४५ ॥ अर्घ्यान्धमनस्य ॥ सौवर्णरूपं विविधधातुजम्

॥ गुरुः ॥

॥ ९५ ॥

नमो वा साहोदन्तसुपरिशुगे सुपिण्डपात्रम् ॥ भक्त्या ददाति सुगतायैषाण्यमाय
स्मात्सुपुण्यमसमं कलमपमेयम् ॥ ४६ ॥ पिण्डपात्रस्य ॥ माहिष्यगौरं सवरं कनि
कान्वितं ये वैकुण्ठतन्दुलमहोदकमोदनं ते ॥ तस्मै ददति सततं जिनसांघिकाय तेषा
प्नुवत्यद्भुतभाग्यसराजलक्ष्मी ॥ ४७ ॥ क्षीरोदनस्य ॥ बलवान्स्थानसंपन्नो राजा भ
वति महर्द्धिकाः ॥ सर्वेभ्यो भोजनं दत्त्वा सदैव सुखमेधते ॥ ४८ ॥ भोजनस्य ॥ अ
थैत्यमप्याद्यपमार्गिकाष्ठेयो सो ददति सुगते सहित्वन्तकाष्ठम् ॥ हिमस्य वर्णान्वितसम्भ
दतः शुचौ विशुद्धविमलं प्रभञ्चकाशम् ॥ ४९ ॥ दन्तकाष्ठस्य ॥ ब्रीहिञ्चधान्यं भुविस
र्वजातं श्रद्धान्वितं यः पुददाति सधे ॥ द्रष्टुं फलं तस्य भवेत्स नित्यं सर्वार्थकामं समुपैति स
म्यक् ॥ ५० ॥ व्रीह्यादिकस्य ॥ विभवान् सदैव संपूर्णं सर्वस्य समन्वितः ॥ जिनसंघाय

तिश्रीविक्रमानन्दविरचितायां अहुतकुलदीपधम्मराजकथायां दानधर्मानुसंज्ञा उ
ल्लिखितोऽध्यायः ॥ १९ ॥ ॥ समाप्ताच्चेदं अहुतकुलदीपधम्मराजकथामि
ति ॥ शुभम् ॥ ॥ भूयात् ॥ ॥ शुभनेपालिसम्बत् १०३५ मिति
धावणकृष्णत्रयोदशि मंगवारस ॥ गुरुसफुवमोजिम ध्वसफु छप्पेयानासिधयका
दिनजल ॥ ————— ॥ शुभम् ॥

॥ गुरुः ॥
॥ १८ ॥

॥ अ० घ ॥

॥ ८७ ॥

णि दुःखानि विविधानि ते ॥ भुक्त्वा मृताः पुनर्यायु नारके ग्निषटे खल ॥ ७६ ॥ तत्र ते
पां कर्मवशां ग्निज्वालाभवे दपितत्र च ॥ शुचोऽशतसहस्राणि विधेयुर्मर्किंकरः ॥ ७७
तथापिते मृतानेव स्थास्यंति दुःखिताश्चिरम् ॥ ततस्तान् ग्निखंदायाश्च क्षेप्यंति य
मकिंकरः ॥ ७८ ॥ तत्रापिते मृतानेव स्थास्यंति कर्मभोगिनः ॥ ततश्चोक्षिप्त्वा
पुनर्याये क्षेप्यंति यमकिंकरैः ॥ ७९ ॥ तत्रापि बहुवर्षाणि दुःखानि विविधानि ते ॥
भुक्त्वा स्थास्यंति दुःखार्ता सुचिरं कर्मभोगिनः ॥ ८० ॥ एवं त्रिकल्पवर्षाणि भूमतां नर
कसुदा ॥ ततस्तत्कर्मवेषाक क्षीणतेषां भवेच्चिरात् ॥ ८१ ॥ ततश्च्युत्वा च ते जं
दोपे जाता सुदुःखिनः ॥ दरिद्रिताश्च जात्यंधा भवेयुर्दुरिताशयाः ॥ ८२ ॥ एवं च बहु
दुःखानि पुनर्भुक्त्वा बहुजन्मसु ॥ सदा कलेशाग्नि संतप्ता भूमेयुर्भवसागरे ॥ ८३ ॥ त

॥ गुरुः ॥

॥ ८७ ॥

स्मात्कुलदोषसंघानां सर्वोपकरणान्यपि ॥ द्रव्यान्यपि च सर्वाणि रक्षितव्या नियतः
॥ ८४ ॥ अनित्यान्वेषोक्तव्यं सांघिकं वस्तु किञ्चन ॥ केनापि सांघिकं वस्तु जीर्णी
कर्तुं न शक्यते ॥ ८५ ॥ तदभोग्यमनोत्याहि सांघिकं वस्तु किञ्चन ॥ अस्पृश्यं वह्नि
वन्तस्तदहनं वस्तु सांघिकम् ॥ ८६ ॥ भारोपसंसदाकृतं मभेद्यं वज्रसन्निभम् ॥ अ
पभ्यं विषवदुष्टं तीक्ष्णसिधारसन्निभम् ॥ ८७ ॥ वेपथे जः शमीकर्तुं मन्त्रौषधैर्हि श
क्यते ॥ सांघिकं वस्तु हन्तुं न शक्यं केनापि शास्यते ॥ ८८ ॥ दूतिमत्वात्तसंसारस्य
बोधिभ्रोसखेप्सभिः सांघिकं वस्तु यत्नेन रक्षितव्यं सदादरात् ॥ ८९ ॥ एवं विज्ञा
य सर्वोधि चिन्तयत्वा समाहितः ॥ त्रिविधां बोधिमासाद्य सम्बुद्धपदमाप्नुयात् ॥ ९०
दूतिमुनिजनादिष्टं भूत्वा ह्यप्यवसानि च ॥ तथा च मुनिजनास्सर्वे कथं ते भर्म्मदानकम्

॥ २९ ॥ तेषां पुनरुवन्ति जगतां तिलकोऽमलम् सौन्दर्यरूपं पृथुद्रव्यवि
॥ ३० ॥ तिलकस्थ ॥ काश्मीरशोलमृगनाभिसुगंधिद्रव्यं ये सौग
तरयवपुषिपतिलेपयन्ति ॥ सम्बुद्धवंशविपुलचसुगंधदेहं तेषां भवति परमभोग्यमहा
निधानम् ॥ ३१ ॥ सुगन्धलेपनस्य ॥ स्वर्णस्य तिलकसंघैः श्रद्धया ये च दास्यति शुद्ध
तेजा भिवर्णाय त्रिभवेषु सजायते ॥ ३२ ॥ स्वर्ण तिलकस्य ॥ पद्मालमुक्ताद्यपिरत्नमा
लासंघेभ्यः श्रद्धान्वितो यो पदयात ॥ द्रव्याधिद्रव्या विभवभवस्य धीनः संभाविकोशा
पुरुषो भवन्ति ॥ ३३ ॥ मुक्तादिमालायाः ॥ सर्वताथागतार्लकृतसम्भवमौलीदन्दतिय
सोपसन्नचित्तेन सहिरत्नखचितं मकुटञ्चयत्नान् ॥ ३४ ॥ सम्पूज्य देवाधिकसंघ
सहेन समहादरेण सम्बुद्धबोधि महासुखमाश्रयेषु दिवं नयति ॥ ३५ ॥ रत्नमकुटस्थ

॥ गुरुः ॥

॥ ९४ ॥

यज्ञोपवीतसुकुमारवाससपादयन्तिहगणोत्तमस्य ॥ भूयोदृकोषसमवाप्सुभूयस्तेषा
प्सुवतीन्द्रपदविशालवस्त्रं ॥ ३६ ॥ दिव्यपंकाषायवस्त्रं संहिगैरिकषाभिलिप्तं पाव
रणं च सहस्रदीवरमघोरेषुदेन ॥ दद्यात्सजातीयतिषुपूतिभिपूतिभिः सजन्मे न शीयते
शतवसनं न नहि वैष्टितेन ॥ ३७ ॥ चीवरकाषायवस्त्रस्य ॥ गोयारिजां वदिधपुष्प
तुन्धियुक्तं श्रद्धान्वितं सुमनसां पूतिपादयन्ति ॥ ये सौगताय सहसासनसाधिकेभ्य
स्ते प्राप्नुवन्ति सरराजमहेन्द्रलक्ष्मी ॥ ३८ ॥ पुण्यमालायाः ॥ छत्रीभूतो भवन्ति जगत
मातापत्रपदानात् छयारम्ये वसति सरुचिरं लील्यारजलक्ष्मी ॥ धर्मस्वामी भवति
नियतं सर्वलोकस्य नाथ ॥ ३९ ॥ छत्रदानस्य ॥ सायोजिकं सहजसौरभधूपवासं भद्र
त्वाददाति सुगताय ससाधिकाय ॥ ते प्राप्नुवन्ति विपुलं धनधान्यमोगान् सर्वद्वन्द्वय